

Itäsuomalaisen jalkapalloilun kansainvälistyminen 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa

**Joensuun yliopisto
Yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta
Historian oppiaineryhmä
Yleisen historian pro gradu -tutkielma
Syyskuu 2008
Lassi Kervinen**

Tutkimustiedote

Yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta

Historian oppiaineryhmä

Tekijä: Lassi Kervinen

Työn nimi: Itäsuomalaisen jalkapalloilun kansainvälistyminen 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa

Pro gradu – tutkielma

Yleinen historia

88 sivua + liitteet

Syyskuu 2008

Työ käsittelee itäsuomalaisen jalkapalloilun kansainvälistymistä 1970- ja 1980-lukujen taitteessa. Työssä kansainvälistymistä käsitellään prosessina, joka alkoi kansainvälisten otteluiden pelaamisena ja johti tiiviimpään yhteistyöhön ja huipentui kansainväliseen pelaajavaihtoon. Työssä tutkitaan myös sitä kuinka jalkapalloilun kansainvälistyminen heijastelee suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymistä. Tätä on tutkittu vertailemalla jalkapallon sisällä tapahtuvaa kansainvälistä muuttoliikettä yleiseen muuttoliikkeeseen.

Itäsuomalaisen jalkapalloilun kansainvälistyminen on ollut hidas prosessi. Jonkinlainen murros tässä kehityksessä tapahtui 1970- ja 1980-lukujen taitteessa. Tuolloin joukkueet alkoivat solmia tiiviimpiä suhteita ulkomaille ja ulkomaalaispelaajien määrä lähti nousuun. Erityisesti vuotta 1981 voidaan pitää merkittävänä, sillä tuolloin kuopiolainen Kuopion Pallotoverit, teki yhteistyösopimuksen englantilaisen Wimbledonin kanssa ja ulkomaalaispelaajien määrä moninkertaistui. Kansainvälistymisestä tuli seuroille myös selkeä tavoite ja toimintaan haettiin uusia tuulia Suomen rajojen ulkopuolelta.

Samoihin aikoihin myös muu suomalainen yhteiskunta alkoi avautua. Esimerkiksi yritysmaailma alkoi laajentaa toimiaan ulkomaille ja ylipäättään yhteydet ulkomaille parani. Yhteiskunnan kansainvälistyminen näkyi myös maahanmuuton lisääntymisenä. Erityisesti maahanmuuton lisääntyminen ajoittuu samoihin aikoihin ulkomaalaispelaajien saapumiseen, mikä osaltaan osoittaa jalkapallon ja urheilun ylipäättään heijastelevan ympäröivän yhteiskunnan ilmiöitä.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
1.1 Kansainvälisyys ja jalkapallo	4
1.2 Jalkapallo yhteiskunnan peilinä	5
1.3 Itäsuomalaisen jalkapalloilun taustaa	7
1.4 Tutkimuskysymys	9
1.5 Tutkimusperinne	11
1.6 Lähteet ja niiden tulkinta	14
2. Itäsuomalaisen jalkapalloilun kansainvälistymisen ensiaskeleet	17
2.1 Ystävyyssottelut kansainvälistymisen pohjana	17
2.2 Ystävyysskaupunkiyhteistyö	21
2.3 Esiintymiset Euroopan cupeissa	24
2.4 Yhteistyösopimukset Englantiin	28
2.5 MiPK:n Puolan yhteistyö	30
3. Jalkapallosiirtolaisuus	31
3.1 Jalkapallosiirtolaisuus siirtolaisuuden muotona	31
3.2 Suhtautuminen vierastyöläisiin	33
4. Ulkomaalaispelaajat Itä-Suomessa	36
4.1 Alkuvuosien uranuurtajat	36
4.2. Kuopio	40
4.2.1. KPT edelläkävijänä	40
4.2.2. Vuoden 1981 ryntäys	44
4.2.3 Britti-invaasio kiihtyy	47
4.3. Joensuu	52
4.3.1. Karpalo alasarjojen edelläkävijänä	52
4.4 Mikkeli	56
4.4.1 MP brittitähtien perässä	56
4.4.2 MiPK – jalkapalloilijoita rautaesiripun takaa	59
5. Suomalaiset pelaajat ulkomailla	61
5.1 Suomi jalkapallon periferiaa	61
5.2 Itäsuomalaiset jalkapalloilijat Euroopassa	63
6. Yhteenvedoa Suomen jalkapallosiirtolaisuudesta	65
6.1 Palkkasotureita ja maahanmuuttajia	65
6.2 Kansainvälistyminen muoti-ilmiönä	69
7. Jalkapallo yhteiskunnan kansainvälistymisen ilmentäjänä	73
7.1 Yhteiskunnan kansainvälistyminen	73
7.2. Suomen jalkapallosiirtolaisuus verrattuna muuhun siirtolaisuuteen	76
Yhteenvedo	80
Lähde- ja kirjallisuusluettelo	83
Liitteet	

1. Johdanto

1.1 Kansainvälisyys ja jalkapallo

Kansainvälisyys on aina ollut tärkeä osa jalkapalloilua. Laji syntyi 1800-luvulla Englannissa, mutta levisi pian ympäri maapalloa ja on tänä päivänä maailman suosituimpia, jos ei suosituin urheilulaji. Englantilaiset joukkueet tekivät pelikiertueita Englannin ulkopuolella ja myös Englannista lähteneet siirtolaiset levittivät peliä uusille alueille. Jalkapallon leviämistä on verrattu teollistumisen leviämiseen. Samalla tavoin kuin muutkin teollistumiseen liittyvät innovaatiot kuten sähkö ja rautatiet, myös jalkapallo levisi Englannista Manner-Eurooppaan. Tämä osoittaa kuinka jalkapallo, ja urheilu ylipäätään, on aina riippuvainen sitä ympäröivän yhteiskunnan ilmiöistä. Samalla kun esimerkiksi talous teollistumisen vaikutuksesta kansainvälistyi, myös jalkapallo noudatti samaa kehitystä.¹

Jalkapallon leviämisen taustalla oli myös muita sosiaalisia ja yhteiskunnallisia syitä. Jalkapallon leviäminen heijasteli 1800-luvun lopun arvomaailmaa ja ilmapiiriä. Englannissa jalkapallo oli perinteisesti rinnastettu työväenluokkaan, kun taas rugby ja kriketti oli ollut korkeasti koulutetun väestönosan laji. Jalkapallo levisikin ympäri maailmaa erityisesti koulutettujen teollisuusmiesten välityksellä. Miksi nämä henkilöt suosivat jalkapalloa perinteisten rugby ja kriketin sijaan? Selitykseksi on tarjottu kahta mallia. Ensiksikin jalkapallo edusti uutta ja modernia ajattelumallia, jossa jokainen pystyi taistelemalla ja itseään kehittämällä päästä eteenpäin. Jalkapallo myös korosti yksilöllisyyttä, vaikka olikin joukkuepeli. Kentällä jokaista tarvittiin antamaan oma panoksensa ja taistelemaan joukkueen eteen. Tämä sopi paremmin tuon ajan liberaaliin ilmapiiriin kuin aikaisemmin suosittu lajit kuten esimerkiksi voimistelu, jossa liikkeitä tehtiin orjallisesti ohjaajan neuvojen mukaan. Jalkapalloa leviäminen laajoille kansanjoukoille nähtiin positiivisena ja kasvattavana asiana. Jalkapallo oli siis viihdettä työväenluokalle, mutta myös sopivaa ajanvietettä kasvavalle keskiluokalle, jolle ylemmän luokan kriketti tuntui vieraalta ja kaukaiselta.²

Toisen selitysmallin mukaan syy miksi jalkapallo levisi nopeasti Manner-Eurooppaan oli se, että jalkapallo oli saanut jalansijaa teknillisissä kouluissa. Sitä pidettiin modernina ja käytännöllisenä lajina, joka sopi teollistumisen aikakauden ilmapiiriin. Niinpä myös on

1 Lanfranchi 1994, 23-24.

2 Lanfranchi 1994, 24-26.

luonnollista, että ulkomaille muuttaneet teollisuusmiehet veivät jalkapalloinnostuksen mukanaan ja levittivät lajia eteenpäin. Monet Manner-Euroopan seuroista ovatkin englantilaisten perustamia, mikä näkyy hyvin myös seurojen nimissä. Tällaisia seuroja ovat mm. sveitsiläiset Young Boys Bern ja Grasshopper Zürich sekä hollantilaiset Go Ahead Eagles.³

Usein joukkueiden pelaajat olivat myös englantilaisia tai muita ulkomaalaisia. Kansainvälisyyttä lisäsi se, että monet pelaajat olivat opiskelleet tai tehneet töitä eri puolilla Eurooppaa ja muodostivat erittäin kosmopoliittisen ryhmän. Kansainvälisyys on siis ollut tärkeässä roolissa jalkapallossa aina alkuvuosista lähtien.⁴ Jalkapalloa voidaan hyvällä syyllä kutsua myös siirtolaisten lajiksi, sillä alkuvuosina peliä levittivät ja pelasivat nimenomaan siirtolaiset. Alkuvuosille oli myös ominaista pelaajien vapaa liikkuvuus, jota alettiin rajoittaa vasta ensimmäisen maailmansodan jälkeen.⁵

Vaikka laji levisikin englantilaisten välityksellä, ei jalkapallo kuitenkaan säilynyt samanlaisena. Jalkapallon pelityyli ja lajin merkitys yhteisössä riippui aina sen omaksuneesta yhteiskunnasta. Tämä ympäröivä yhteiskunta vaikutti lajiin itseensä, mutta myös sen asemaan yhteiskunnassa.⁶ Pikku hiljaa eri maissa alkoi kehittyä myös erilaisia tyylejä pelata jalkapalloa ja jalkapallosta tuli keino ilmaista kansallista identiteettiä ja nationalismia.⁷

1.2 Jalkapallon yhteiskunnan peilinä

Jalkapallo sai siis uusissa maissa aina myös uudenlaisen merkityksen. Ympäröivä yhteiskunta vaikutti paitsi jalkapallon leviämiseen, myös itse peliin ja pelityyliin. Sodot ja yhteiskunnalliset liikkeet vaikuttivat suuresti myös jalkapalloon. Esimerkiksi ensimmäisen maailmansodan jälkeen sodan hävinneet valtiot, kuten Saksa ja entisen Itävalta-Unkarin alue suljettiin kokonaan muun kansavälisen jalkapalloyhteisön ulkopuolelle. Niinpä näissä maissa syntyi omanlaisensa pelityyli, jota on kutsuttu Tonavan koulukunnaksi. Tämä tyyli oli sotien

3 Lanfranchi & Taylor 2001, 20.

4 Lanfranchi 1994, 28.

5 Lanfranchi & Taylor 2001, 35.

6 Wagg 1995, 104.

7 Lanfranchi & Taylor 2001, 31.

aikana moderneinta jalkapalloilua, joka pohjautui paitsi uudenlaiseen taktiikkaan myös taiteelliseen vapauteen. Maille kuten Itävalta, Tšekkoslovakia ja Unkari jalkapallo antoi mahdollisuuden menestyä ja luoda uutta kansallista itsetuntoa.⁸ Tonavan koulukunta ei kuitenkaan ollut eristyksissä kaiken aikaa, vaan aikojen muuttuessa myös nämä maat pääsivät pelaamaan kansainvälisiä otteluita joiden välityksellä tämä uusi tyyli levisi jälleen eteenpäin. Sotien välisenä aikana myös keskieurooppalaiset pelaajat ja valmentajat siirtyivät maasta toiseen ja jälleen laji uudistui. Tonavan koulukunnan opit levisivät ympäri maailmaa, missä ne jälleen mukautuivat uusiin kansallisiin tyylihin muodostaen taas uusia pelityylejä. Kansainvälistymisen seurauksena syntyneitä kansallisia pelityylejä alettiin myöhemmin käyttää nationalismin ilmentäjänä, mikä on hieman paradoksaalista ottaen huomioon jalkapallon kansainvälisen luonteen. Tämä kuitenkin osaltaan kertoo yhteiskunnan ja jalkapallon, tai urheilun ylipäätään, monisyisestä suhteesta.⁹

Maailmansotien väliset eristäytymiset ja avautumiset ovat vain yksi esimerkki jalkapallon kansainvälistymisen ja yhteiskunnallisten tapahtumien yhteydestä. Tällaisia yhteyksiä voidaan löytää myös lähempää omaa aikaamme. Globalisaation lisääntymisen myötä myös jalkapallon kansainvälistyminen on lisääntynyt. Jalkapallosta on tullut maailmanlaajuista viihdettä ja joukkueista ylikansallisia. Tosin, kuten edellä kerrottiin jalkapallossa, kansainvälistyminen oli ollut osa peliä jo alusta lähtien. Nyt seurat muistuttavat yhä enemmän ja enemmän monikansallisia yrityksiä, joilla ei enää ole yhteyttä mihinkään tiettyyn paikkaan. Esimerkiksi monilla englantilaisilla jalkapalloseuroilla on ulkomaalainen omistaja, ulkomaiset sponsorit ja otteluita käydään katsomassa eri puolilta maailmaa. Franklin Foer on verrannut jalkapalloilun globalisaatio- ja kansainvälistymiskehitystä globalisaatiokriitikko Naomi Kleinin esittämään väitteeseen kulttuurin globalisoitumisesta. Hänen mukaansa monikansallinen kapitalismi hävittää perinteet ja tekee kulttuurista tasapäistä ja paikasta riippumatonta.¹⁰

Yhteiskunnan vaikutukset jalkapalloon näkyy myös siinä, että jalkapallo heijastelee populaarikulttuurin muutoksia. Nykykulttuurille on olennaista kulttuurituotteiden helppo ja jatkuva saatavuus. Niinpä jalkapalloakin on saatavilla eri medioista lähes koko ajan ja jalkapallon ”kuluttaminen” on kaikille mahdollista. Etenkin jalkapallon arvokisoista on tullut merkittäviä tapahtumia, jopa siinä määrin että niitä voi hyvin verrata esimerkiksi jouluun ja

8 Lanfranchi 1994, 35.

9 Lanfranchi 1994, 35. Duke 1995, 90.

10 Foer 2004, 96.

uuteen vuoteen. Turnaukset ovat suuria juhlatapahtumia, joita keräännytään seuraamaan yhdessä. Jalkapallon seuraamisella on siis myös sosiaalinen ulottuvuus, jota ennen edustivat esimerkiksi erilaiset juhlapäivät. On jopa sanottu, jalkapallo on osittain tullut vanhojen yhteiskunnan instituutioiden kuten uskonnon ja puoluepolitiikan tilalle.¹¹

Yhteiskunnan ja jalkapalloilun yhteys on viime aikoina muodostunut niin vahvaksi, että on alettu puhua yhteiskunnan jalkapalloistumisesta. Etenkin Englannissa jalkapallo katsotaan kaikkien yhteiseksi huviksi myös yhteiskunnan huipulla. Jalkapalloon viitataan erilaisissa yhteiskunnallisissa konteksteissa, ja niin huippupoliitikkojen kuin muidenkin julkisuuden henkilöiden odotetaan olevan kiinnostuneita mitä stadioneilla tapahtuu tai ainakin tunnustavan olevansa jonkun joukkueen vannoutunut kannattaja.¹² Esimerkiksi Italiassa jalkapallo on tärkeä osa politikointia, onhan maan pääministeri Silvio Berlusconi jalkapalloseura AC Milanin omistaja ja hänen puolueensa nimi on jalkapallokatsomoista tuttu kannustushuuto, Forza Italia.¹³

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia kuinka itäsuomalainen jalkapalloilu heijastaa sitä ympäröivää yhteiskuntaa. Tavoitteena on tutkia jalkapallon kansainvälistymistä ja vertailla sitä muuhun yhteiskunnassa tapahtuneeseen kansainvälistymiskehitykseen. Vaikka jalkapallo Suomessa onkin jäänyt jääkiekon varjoon, on sillä aina ollut kuitenkin yhteiskunnallista merkitystä. Esimerkiksi monissa kaupungeissa oli jako työväen ja porvariseurojen välillä, mikä suuresti heijasteli myös paikallista politiikkaa ja yhteiskunnan rakennetta. Tällainen jalkapallon poliittinen kahtiajako oli aikaisemmin ominaista myös suomalaiselle yhteiskunnalle ja vaikutti suuresti myös jalkapalloon ja seurojen toimintaan.¹⁴

1.3 Itäsuomalaisen jalkapalloilun taustaa

Tutkimukseni sijoittuu 1970- ja 1980-lukujen taitteeseen. Tuolloin itäsuomalainen jalkapalloilu eli eräänlaista huippukauttaan. Itä-Suomen jalkapalloilun valtakauungeista Mikkelistä ja Kuopiosta oli molemmista parhaillaan useita seuroja maan pääsarjassa. Etenkin

11 Russell 2007, 32-33.

12 Russell 2007, 27-28.

13 Foer 2004, 176. Foza Italia = Vauhtia Italia tai Eteenpäin Italia.

14 Itkonen 2007, 113.

kuopiolaiset KuPS¹⁵ ja KPT¹⁶ kuuluivat 1970- ja 80-luvuilla maan kärkijoukkueisiin. KuPS:n menestys pääsarjassa alkoi jo 1950-luvulla. Tuolla vuosikymmenellä joukkue sai yhteensä viisi mitalia, joista kaksi oli kultaista. Voidaan sanoa, että tuolloin kuopiolainen ja itäsuomalainen jalkapallo nousi ensi kerran parrasvaloihin ja alettiin puhua jopa Savon jalkapalloakatemiasta.¹⁷ KuPS:n kultakausi sai jatkoa 1970-luvulla kun se Olavi Räsänen johdolla saavutti kaksi mestaruutta ja kolme hopeaa.¹⁸

Kuopiolainen jalkapalloilu ei ole koskaan ollut pelkästään vain KuPS:n varassa. 1970-luvulla KPT otti tavoitteekseen nousta kaupungin ykkösseuraksi. Joukkue nousikin pääsarjaan, mutta menestystä saatiin odottaa aina vuosikymmenen loppuun asti. 1980-luvun alussa KPT oli kuitenkin noussut kaupungin ykkösseuraksi ja taisteli tosissaan Suomen mestaruudesta. KPT nousi yhdeksi Suomen suurimmista seuroista ja jalkapallotoiminnan ohella se pyöritti myös merkittävää liiketoimintaa, mikä oli tuohon aikaan harvinaista.¹⁹ Kuopiolaisesta jalkapalloilusta puhuttaessa on myös muistettava, myös kaupungin kolmosjoukkue Elo, joka oli tehnyt ranskalaisia visiittejä mestaruussarjaan 1960- ja 70-luvuilla, mutta ei ollut pystynyt vakiinnuttamaan paikkaansa huipulla. Kaudella 1982 nähtiin sellainenkin ihme, että kaikki kolme kuopiolaisseuraa pelasivat yhtä aikaa mestaruussarjassa.²⁰

Itä-Suomen toinen jalkapallokeskus on ollut Mikkeli. Jalkapallolla on ollut Mikkeliissä pitkät perinteet ja kaupungin tunnetuimmat joukkueet, MP²¹ ja MiPK²² olivat pelanneet mestaruussarjassa jo 1950-luvulta lähtien, mutta suurta mikkeliläismenestystä saatiin odottaa vuosiin 1970 ja 1971 jolloin MP vei Cup-mestaruuden Mikkeliin.²³ 70-luvulla kaupungin molemmat joukkueet pelasivat yhtä aikaa mestaruussarjassa, mutta suurempi menestys on kiertänyt kaupungin molempia joukkueita. MiPK:n viimeinen kausi SM-sarjassa oli kausi 1981, jonka jälkeen alkoi syöksy alasarjoihin ja lopulta vuonna 1984 seura ajautui konkurssiin.²⁴ MiPK:sta puhuttaessa on syytä mainita, että MiPK samoin kuin Kuopion Elokkin oli Työväen Urheiluliiton seuroja, eli aatteellisesti vasemmistoon päin kallellaan. Tämä ero seurojen taustoissa vaikutti seurojen toimintaan ja kiristi kilpailua.

15 Kuopion Palloseura
 16 Kuopion Pallotoverit, tunnettu myös nimellä Koparit
 17 Arponen 1984, 36-39.
 18 Arponen 1984, 64.
 19 Arponen 1984, 84-92.
 20 Arponen 1984, 95-97.
 21 Mikkelin Palloilijat
 22 Mikkelin Pallokissat
 23 Tuomi 1979, 63-67.
 24 Kanerva 2007, 196.

Pohjois-Karjalan jalkapallomainetta on puolustanut Karelian Pallo, joka syntyi 1973 kun perinteiset Joensuun Palloseura ja Joensuun Maila-Pojat yhdistyivät. Karelian Pallo opittiin tuntemaan paremmin nimellä Karpalo, ja siitä tuli 1970-luvun lopussa Pohjois-Karjalan ykkösjoukkue. Karpalo nousi II-divisioonaan 1978, ja vakiinnutti paikkansa. Karpalo tavoitteli kiihkeästi nousua I-divisioonaan, ja onnistui herättämään Joensuussa jopa jonkinasteista jalkapallobuumia. Nousu I-divisioonaan toteutuikin syksyllä 1983.²⁵

1.4 Tutkimuskysymys

Tutkimukseni tavoitteena on tutkia itäsuomalaisen jalkapalloilun kansainvälistymistä 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa. Kansainvälistymistä tarkastelen ennen kaikkea kansainvälisen pelaajaliikenteen näkökulmasta, mutta samalla otan selvää myös seurojen muista kansainvälisistä suhteista ja yhteyksistä, jotka olivat pelaajasiirtojen taustalla. Jalkapallo, kuten urheilu yleensäkin, on vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa ja yhteiskunnan erilaiset tapahtumat ja ilmiöt heijastuvat myös urheiluun ja tässä tapauksessa jalkapalloon. Niinpä tutkimukseni ei koske pelkästään jalkapalloilua. Samoihin aikoihin myös suomalainen yhteiskunta alkoi pikku hiljaa kansainvälistyä, mm. ensimmäiset pakolaiset saapuivat Suomeen. Jalkapallon kansainvälistymisen lisäksi tutkin, voiko jalkapallossa tapahtuneen kansainvälistymiskehityksen liittää muualla yhteiskunnassa tapahtuneeseen kehitykseen. Tutkimus ei siis ole pelkkää urheiluhistoriaa vaan myös sosiaali- ja kulttuurihistoriaa.

Tutkimukseni kohteena ovat itäsuomalaiset jalkapalloseurat ja nämä olen rajannut koskemaan Mikkelin, Kuopion ja Joensuun merkittävimpiä ja menestyneimpiä joukkueita. Näin siksi että kaikkien seurojen tutkiminen olisi tällaisessa tutkimuksessa liian laajaa, ja myös siksi että nämä kaupungit ovat oman alueensa keskuksia niin hallinnollisesti, taloudellisesti kuin urheilullisestikin. Näiden kaupunkien seurat toimivat esikuvia pienimmille seuroille ja kuvastavat mielestäni koko alueen jalkapalloa. Kuopiosta tutkimuskohteena ovat KuPS, KPT ja Elo, Mikkelistä MP ja MiPK sekä Joensuusta Karpalo.

25 Nevala 1988, 45.

Ajallisesti ajoitan tutkimukseni koskemaan 1970- ja 1980-lukujen taitetta. Tutustuessani aineistoon havaitsin, että seurojen suhtautuminen kansainvälistymiseen muuttui juuri noihin aikoihin. Ei ehkä voi puhua niinkään suhtautumisen muuttumisesta, vaan siitä että kansainvälistymisestä ylipäättään alettiin puhua ja se alettiin nähdä uutena mahdollisuutena. Tämä näkyi ennen kaikkea ulkomaalaispelaajien määrän kasvuna. Jonkinlaisena aikavälinä voidaan pitää vuosien 1978–1982 välistä aikaa, mutta tämä aikarajaus on kuitenkin väljä, sillä totta kai kansainvälistymistä tapahtui myös aikaisemmin ja myös se on otettava huomioon.

Kansainvälistyminen on laaja käsite, ja jotta tutkimukseni pysyisi tietyissä rajoissa, lähestyn ilmiötä käsittelemällä sitä kolmen teeman kautta. Ensiksi tutkin kansainvälistymistä ystävyysotteluiden ja harjoitusleirien kautta. Tämä lienee ollut vanhin ja helpoin kansainvälistymisen muoto. Tutkin kuinka itäsuomalaiset seurat pelasivat harjoitusotteluita ulkomaalaisia seuroja vastaan ja sitä mikä merkitys näillä otteluilla oli. Ketä vastaan otteluita pelattiin ja luotiinko otteluiden avulla tiiviimpiä suhteita ulkomaille? Tässä yhteydessä käsittelen myös Euro-cup-otteluita, joihin itäsuomalaiset seurat osallistuivat. Mikä merkitys niillä oli? Lähdettiinkö niihin hakemaan menestystä vai oltiin mukana vain osallistumisen ilosta?

Toisena tutkimuskohteena on muu syvempi yhteistyö ulkomaalaisten seurojen kanssa, mikä yleensä oli seurausta ulkomaille pelimatkojen yhteydessä luoduista suhteista. Tehtiinkö ulkomaalaisseurojen kanssa syvempää yhteistyötä? Solmittiin jopa jonkinlaisia yhteistyösopimuksia? Tutkin myös sitä otettiinkö ulkomaalaisilta seuroilta mallia valmennukseen tai seurojen organisaatioon ja esimerkiksi markkinointiin?

Kolmas ja tärkein tutkimuskohde on kansainvälinen pelaajaliikenne Suomen ja muun maailman välillä. Pelaajaliikenne oli ehkä merkittävin osa seurojen välistä yhteistyötä ja näin se liittyy hyvin yhteen muiden tutkimusteemojen kanssa. Pelaajaliikenteen osalta tutkin ulkomaalaispelaajien saapumista Itä-Suomeen. Mistä he tulivat ja minne? Miten pelaajia hankittiin? Millaisessa roolissa he olivat joukkueissa ja mikä merkitys niillä oli seuran kansainvälistymisen kannalta? Tutkin myös sitä oliko suomalaispelaajilla mahdollisuutta päästä kokeilemaan taitojaan ulkomailla? Kansainvälisestä pelaajaliikenteestä on käytetty nimeä jalkapallosiirtolaisuus. Kuten nimityksestä voi päätellä, sitä on eri tutkimuksissa lähestytty siirtolaisuuden ja muuttoliikkeen näkökulmasta. Tutkimuksessani vertailen kuinka Suomen jalkapallosiirtolaisuutta kansainvälisiin jalkapallosiirtolaisuuden suuntauksiin.

Näiden kolmen teeman avulla tarkoitus on paitsi jäsentää tutkimusta, myös muodostaa jonkinlainen jatkumo kansainvälistymiskehityksessä aina yksittäisistä ulkomaanotteluista tiiviimpään yhteistyöhön ja lopulta pelaajavaihtoon asti. Lopuksi vertailen jalkapalloilun kansainvälistymistä muun yhteiskunnan kansainvälistymiseen ja yritän löytää yhtäläisyyksiä näiden kahden ilmiön välillä. Aihetta on tutkittu kansainvälisesti jonkin verran ja tarkoitus olisi verrata Suomessa tapahtunutta kehitystä myös kansainväliseen kehitykseen.

1.5 Tutkimusperinne

Vaikka tutkimukseni käsitteleekin jalkapalloa, ei se ole pelkästään urheiluhistoriallinen tutkimus. Kansainvälistymiseen liittyvä kysymyksenasettelu tekee siitä enemmänkin sosiaalishistoriallisen tutkimuksen. Sosiaalishistoria keskittyy tutkimaan nimenomaan yhteiskunnassa vaikuttavia ilmiöitä ja niiden vaikutusta yhteiskuntaan ja sen jäseniin. Sosiaalishistoria on tavallaan yhteiskunnan historiaa. Yhteiskunnan kansainvälistyminen on yksi yhteiskunnan ilmiö, ja tässä tutkimuksessani tutkin sitä jalkapallon kautta. Sosiaalishistoria on usein myös poikkitieteellistä ja tässäkin tutkimuksessa seikkaillaan myös jonkin verran yhteiskuntatieteiden puolella. Sosiaalishistorialle on tyypillistä myös holismi, jonka mukaan yhteiskunta nähdään systeeminä ja tutkijan tehtävä on tutkia tämän systeemin eri osasia ja toimintamekanismeja.²⁶ Tässä työssä tutkittavana yhteiskunnan osa-alueena on urheilu tarkemmin sanottuna jalkapallo.

Vaikka tutkimuskohteenani onkin suomalainen yhteiskunta ja suomalainen jalkapallo, kuuluu tutkimukseni mielestäni yleisen historian puolelle, jos tällaista rajausta ylipäätään halutaan tehdä. Tutkimani ilmiö on yleismaailmallinen ja mielestäni tässä suhteessa jaottelu yleisen ja Suomen historian välillä on itse asiassa melko turha. Tutkimukseni yksittäiset aiheet ja kohteet ovat toki suomalaisia, mutta niiden taustalla on kansainvälisiä virtauksia, joita ei voi rajata vain Suomeen, vaan myös niiden taustat on selvitettävä.

Jalkapalloa on tutkittu yhteiskunnallisesta näkökulmasta paljon. Jalkapallosta on tehty

26 Haapala 1989, 15.

lukemattomia yhteiskuntatieteellisiä tutkimuksia, joissa keskeisenä teemana on ollut jalkapallon asema yhteiskunnassa ja se miten jalkapallo heijastelee muualla yhteiskunnassa tapahtuvia ilmiöitä. Jalkapalloa on myös tutkittu sosiaalisena ja kulttuurisena ilmiönä, esimerkiksi kannattajien näkökulmasta. Hyviä yleisteoksia jalkapallon yhteiskunnallisesta ja kulttuurillisesta merkityksestä ympäri maailmaa ovat Simon Kuperin *Matka pallon ympäri* (2000) ja Franklin Foerin *Jalkapallon maailmanselitys* (2005). Näissä teoksissa kirjoittajat matkaavat ympäri maailmaa ja tutustuvat jalkapallokulttuureihin. Kirjoissa ei käsitellä vain pelaajia ja seuroja, vaan haastatellaan poliitikkoja ja liikemiehiä, ja tätä kautta selvitetään kuinka monisyinen jalkapallon yhteiskunnallinen asema on. Kyseisiä teoksia ei voida pitää erityisen tieteellisinä tutkimuksina, mutta ne auttavat orientoitumaan aiheeseen.

Jalkapalloilun kansainvälistymistä yhteiskunnallisesta näkökulmasta on myös tutkittu paljon. Erityisesti jalkapalloilun varhaishistoriaa käsittelevissä tutkimuksissa kansainvälistymisellä on suuri rooli. Laji syntyi Englannissa ja vuosien mittaan se levisi ympäri maailmaa englantilaisten siirtolaisten välityksellä. Tämän leviämisen seurauksena jalkapallo otti aina vaan uusia vaikutteita, ja eri maiden kulttuurit jättivät oman jälkensä lajiin. Esimerkiksi eri pelityylien syntymistä on tutkittu paljon, ja näissä on todettu kuinka pelityylit ovat aina jonkinlainen symbioosi paikallisen tyylin ja kansainvälisten virtauksien välillä. Esimerkiksi ruotsalaista jalkapalloa tutkinut Bill Sund korostaa kuinka ruotsalainen pelityyli syntyi brittiläisen tyylin sulautumisesta ruotsalaiseen palloiluperinteeseen.²⁷

Oman tutkimukseni kannalta tärkeiksi nimiksi muodostuivat ranskalainen Pierre Lanfranchi ja englantilainen Matthew Taylor. He ovat tutkimuksissaan keskittyneet tutkimaan jalkapallosiirtolaisuutta, eli pelaajien siirtymistä maasta toiseen. He ovat tutkimuksissaan yrittäneet löytää yhtäläisyyksiä sekä jalkapallosiirtolaisuuden, että tavallisen siirtolaisuuden välillä. Taylorin ja Lanfranchin artikkeleita on julkaistu monissa teoksissa ja lehdissä. Heidän kirjoittamansa kirja *Moving with the ball: The migration of professional footballers* (2001) on kattava esitys jalkapallosiirtolaisuuden historiasta. Kirjassa he tutkivat aihetta eri alueiden näkökulmista ja yrittävät löytää yhdistäviä tekijöitä. He pureutuvat aiheeseen myös syvemmin tutkimalla minkälaisia yhteiskunnallisia ja kulttuurillisia syitä pelaajaliikenteen taustalla on. Taylorin ja Lanfranchin teorioita ja teemoja pyrin hyödyntämään omassa tutkimuksessani ja tutkin kuinka suomalainen jalkapallosiirtolaisuus sopii näihin teorioihin.

27 Sund 2007, 53.

Suomalaisessa historian tutkimuksessa jalkapalloa on tutkittu enemmänkin urheiluhistorialliselta näkökannalta esimerkiksi erilaisten seurahistoriikkien muodossa. Viime vuosina kuitenkin myös suomalaista jalkapalloilua on alettu tutkia yhteiskunnalliselta kannalta. Tärkeänä pään avaajana voidaan pitää Hannu Itkosen ja Arto Nevalan toimittamaa kirjaa *Kuningaspelin kentät (2007)*, johon on koottu monien jalkapallohistorioitsijoiden artikkeleja. Näissä artikkeleissa jalkapalloa tutkitaan yhteiskunnallisena ilmiönä käsittelemällä esimerkiksi jalkapallon suhdetta luokkayhteiskuntaan ja poliittisiin liikkeisiin. Jalkapalloa käsitellään myös sitä seuraavien ihmisten näkökulmasta ja pohditaan esimerkiksi jalkapallon kannattamisen syvintä olemusta kaikkine lieveilmiöineen. Jalkapalloa yhteiskunnallisena ilmiönä on myös tutkittu opinnäytetöissä. Kotimaisen jalkapallon yhteiskunnallista merkitystä on tutkinut Tuomo Tenhunen, jonka pro-gradu -tutkielma *Potkupalloa vai vihreän veran shakkia? Mikkeliäinen edustusjalkapalloilu 1970-luvulla (2002)*, käsitteli mikkeliäistä jalkapalloilua 1970-luvulla. Tutkimuksessaan hän tutkii mm. jalkapallon yhteyttä kunnallispolitiikkaan ja jalkapallon näkyvyyttä ja asemaa mikkeliäisessä kaupunkikuvassa. Toinen erityisen lähellä omaa aihettani oleva opinnäytetyö on Olli Almin pro seminaari -tutkielma *Ulkomaalaiset jalkapalloilijat suomalaisseuroissa 1978-1998*. Tutkielmassa Alm on tutkinut ulkomaalaispelaajien saapumista Suomeen ja erityisesti keskittynyt tutkimaan pelaajaliikenteen muutoksia varsinkin 1990-luvulla ns. Bosman päätöksen jälkeen. Almin työssä ei kovinkaan tarkasti syvennytä jalkapallosiirtolaisuuden syihin, vaan tutkielma on enemmänkin yleiskatsaus Suomen ulkomaalaispelaajista.

Omaa aihettani ei suomalaisen jalkapalloilun yhteydessä ole vielä kovin laajalti tutkittu, joten näkisin, että sille löytyy oma paikkansa jalkapallotutkimuksen kentässä. Suomalaisen jalkapalloilun kansainvälistymistä on sivuttu erilaisissa teoksissa, esimerkiksi ulkomaalaispelaajien yhteydessä, mutta ilmiötä ei ole tutkittu kovinkaan laajasti ottaen huomioon sen yhteydet muihin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Oma tutkimukseni rajoittuu Itä-Suomeen, mutta aihetta voisi tutkia laajemmin myös koko Suomen näkökulmasta. Ilmiö on kuitenkin niin laaja, että tämän laajuisessa työssä koko Suomen tilanteen käsittely on mahdotonta.

1.6 Lähteet ja niiden tulkinta

Tutkimukseni ehkä haasteellisimmaksi osioksi muodostui lähteiden hankinta. Mitään yksittäistä lähdettä tutkimuskysymykseeni ei ollut, vaan jouduin tekemään melkoista salapoliisityötä lähteiden hankkimiseksi. Tutkimusongelmani luonne suosi kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien käyttöä, sillä toisin kuin kvantitatiivisissa tutkimuksissa, kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan kuvaillaan ja yritetään ymmärtää joku tapahtuma ja yritetään antaa ilmiölle teoreettinen tulkinta.²⁸ Mielestäni oma tutkimuskysymykseeni vastaukset löytyvät parhaiten nimenomaan tätä kautta.

Tutkimusongelmani on monisyinen ja jouduin turvautumaan useisiin eri lähteisiin, joten pelkästään yhteen tiettyyn menetelmään tai aineistolajiin turvautuminen ei olisi mahdollista. Tällaista useiden menetelmien käyttöä kutsutaan triangulaatioksi, ja sitä perustellaan sillä, että ainoastaan yhteen lähteeseen tai menetelmään turvautuminen kyseenalaistaisi tutkimuksen luotettavuuden. Oman tutkimukseni kohdalla voidaan puhua aineistotriangulaatiosta, sillä aineistona käytän niin haastatteluja, tilastoja, kuin sanomalehtiäkin.²⁹ Kvalitatiiviselle tutkimukselle laajat aineistomateriaalit ovat ominaisia, sillä laajaa aineistoa eri menetelmiä käyttämällä lisätään tutkimuksen luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä. Tiukan kvantitatiivisen tutkimuksen voi aina perustella lukujen muuttumattomuudella, mutta kvalitatiivisessa tutkimuksessa lukuihin ei voi yhtä paljon luottaa.³⁰ Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tärkeää on muodostaa itselle jonkinlainen taustateoria, jotta lähteiden tulkinta sujuisi onnistuneesti. Tutkimuksen edetessä aineistoa voi löytyä rajattomasti, ja jotta siitä onnistuisi karsimaan esiin olennaisen, tarvitaan pohjalle jonkinlaista taustateoriaa. Taustatiedolla saadaan aineisto rajattua sen kokoiseksi, että se hallittavissa mutta kuitenkin sen avulla voidaan vastata itse tutkimuskysymykseen.³¹

Itse tutustuin aluksi tutkimusperinteeseen, jonka jälkeen aloin alustavasti tutustua varsinaiseen lähdemateriaaliin. Pikku hiljaa lähdemateriaalin lisääntyessä myös tutkimuskysymys sai lopullisen muotonsa kaikkine rajauksineen. Lähdin tutkimaan kansainvälistymistä tutkimalla ensiksi ulkomaalaispelaajien saapumista Suomeen. Tässä käytin apuna Suomen Palloliiton kausikertomuksia, Jalkapallokirjoja. Jalkapallokirjat ilmestyvät ennen kauden alkua toimien

28 Eskola & Suoranta 1998, 61.

29 Eskola & Suoranta 1998, 69.

30 Alasuutari 1993, 74.

31 Eskola & Suoranta, 1998, 82

kausioppaana ja sisältäen joukkueiden kokoonpanot. Kirjoissa on myös edellisen kauden kokoonpanot, joten näiden kokoonpanolistojen avulla sain jonkinlaisen kuvan joukkueiden pelaajamateriaalista. Aluksi tutkin Jalkapallokirjoja vuosien 1965–1985 väliseltä ajalta ja huomasin, että ulkomaalaispelaajia alkoi tulla Suomeen suuremmin joukoin 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa. Toki yksittäisiä ulkomaalaisia oli myös aiemmin, mutta varsinaisesta ulkomaalaispelaajien “vyörystä” voitiin puhua vasta 1980-luvun alussa. Jalkapallokirjojen ongelmana on niiden epäluotettavuus. Kokoonpanolistat olivat puutteellisia, sillä niihin ei välttämättä ollut merkitty pelaajia, jotka eivät pelanneet seurassa koko kautta. Tämä oli ikävää, sillä ulkomaalaispelaajat nimenomaan tulivat Suomeen usein vain osaksi kautta.

Kun olin saanut rajattua ajankohdan tarkemmin, ja sain selville ulkomaalaisten henkilöllisyyden ja seurat, joihin heitä Itä-Suomessa hankittiin, aloin tutkia ilmiötä tarkemmin. Seuraavaksi aloin tutustua paikallisiin sanomalehtiin, joiden urheiluosastoilla sain lisätietoa pelaajista. Sanomalehdistä tutustuin Savon Sanomiin, Karjalaiseen ja Länsi-Savoon niiltä vuosilta 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa, jolloin lehtien ilmestymispaikkakuntien joukkueissa pelasi ulkomaalaispelaajia. Lehdet eivät keskittyneet vain oman kaupunkinsa joukkueisiin, vaan uutisoivat melko laajasti myös muiden itäsuomalaisten seurojen edesottamuksista. Sanomalehtijuttujen avulla sain lisätietoa pelaajien taustoista ja motiiveista ja myös seurojen motiiveista hankkia pelaajia ulkomailta. Samalla lehtien palstoilta löytyi tietoa myös yleisestä suhtautumisesta kansainvälistymiseen, jonka näkyvimpänä muotona olivat juuri ulkomaalaispelaajat. 1970- ja 1980-lukujen taitteessa lehtien urheiluosastoilla käytiin usein keskustelua jalkapallon kansainvälistymisestä ja lehtiä lukemalla sain myös selville joukkueiden ystävyysotteluista ulkomaalaisia joukkueita vastaan, ulkomaanleireistä, ja muista yhteistyökuvioista ulkomaalaisten seurojen kanssa.

Sanomalehdistä sain siis jälleen lisää tietoa, mutta sanomalehtiä ei voida pitää kaikista luotettavimpina lähteinä, joten seuraavaksi siirryin haastattelemaan sellaisia henkilöitä, jotka olivat mukana seurojen toiminnassa 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa. Haastateltavien etsimisessä oli alussa hieman hankaluuksia, mutta otin yhteyttä Palloliiton Itä-Suomen piiriin, josta sain ensimmäiset haastateltavat. Loput haastateltavat löytyivät käyttämällä hyväksi lumipallomenetelmää, eli haastateltavat suosittelivat minulle uusia tiedonlähteitä. Kuopion Elostaa haastattelin Tuomo Ylä-Korholaa, joka toimi seuran puheenjohtajana 1980-luvun alussa. KPT:sta haastattelin Jussi Tuovista, joka toimi sanoihin aikoihin KPT:n toiminnanjohtajana ja oli mm. mukana hankkimassa pelaajia Englannista. Tuovisen

suosituksesta haastattelin Heikki Turusta, joka oli pelaajana KuPS:ssa ja loi myös uraa Saksassa. Häneltä sain tietoa kansainvälistymisestä pelaajan näkökulmasta ja siitä minkälaista oli lähteä pelaamaan Suomesta ulkomaille. Joensuun Karpalon haastateltavana toimi Karpalon puheenjohtaja Matti Kankaanrinta. Mikkeliläisistä seuroista haastattelin MiPK:n puheenjohtaja Hannu Wettenstrandia ja MP:n valmentaja Eero Karppista.

Haastattelut tehtiin teemahaastatteluna, jossa haastattelu etenee haastattelijan etukäteen pohtimien teemojen mukaan. Näin haastattelussa saadaan parhaat vastaukset tutkimuskysymystä ajatellen, eikä keskustelu rönsyile liikaa teemojen ulkopuolelle. Teemahaastattelu ei kuitenkaan ole liian strukturoitu, joten myös vapaalle keskustelulle jää tilaa.³² Teemoiksi olin valinnut kansainvälistymisen eri osa-alueita joiden katsoin parhaiten sopivan tutkimukseeni. Teemahaastattelun runkona käytetty kysymyslista on liitteessä yksi. Nämä eri osa-alueet olin kehittänyt aikaisempaa aineistoa analysoimalla ja etsimällä niistä sopivia aihekokonaisuuksia, jotka mielestäni parhaiten kuvaisivat jalkapallon kansainvälistymistä. Tässä käytin apuna myös tutkimuskirjallisuutta ja yritin löytää samantyyppisiä teemoja, mitä muut tutkijat olivat käyttäneet, jotta voisin paremmin liittää oman tutkimuksen muuhun tutkimusperinteeseen.

Teemoja pohtiessani yritin myös ottaa huomioon, sen kuinka jalkapallon kansainvälistymiseen liittyvät teemat voitaisiin rinnastaa muun yhteiskunnan kansainvälistymiseen tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa. Teemahaastattelussa käytetyt teemat olivat: kansainvälinen pelaajaliikenne, yhteistyö ulkomaalaisten seurojen kanssa ja ottelut ulkomaalaisia seuroja vastaan. Lisäksi haastatteluissa keskusteltiin yleisestä suhtautumisesta kansainvälistymiseen ja siitä, mikä merkitys sillä oli seuroille. Haastattelut rönsyilivät usein myös teemojen ulkopuolelle ja haastatteluista sain myös muuta lisätietoa aiheeseen liittyen. Nauhoitin haastattelut ja tein niistä varmuuden vuoksi myös muistiinpanot. Teknisten vaikeuksien vuoksi Eero Karppisen haastattelu ei jäänyt nauhalle, joten hänen osaltaan jouduin turvautumaan omiin muistiinpanoihini.

Kun olin saanut tarpeeksi tietoa jalkapalloilun kansainvälistymisestä, aloin vertailla tuloksia yhteiskunnan kansainvälistymiseen. Yhteiskunnan kansainvälistymisen mittarina käytin siirtolaisuutta ja maahanmuuttoa, sillä aihetta oli tutkittu myös kansainvälisesti tästä näkökulmasta, mikä mahdollisti vertailun muiden tutkimusten välillä. Lähteenä käytin

32 Eskola & Suoranta 1998, 87.

Suomen Virallisen Tilaston väestötilastoja vuosilta 1976–1985. Näistä tilastoista löytyi tietoa esimerkiksi Suomen muuttotaseesta ja ulkomaalaisten määristä.

Tutkimukseni rakenne myötäilee sitä kehitystä, jonka mukaan jalkapallon kansainvälistyminen mielestäni tapahtui. Alussa pelattiin harjoitusotteluita ja käytiin ulkomaanleireillä, joiden kautta luotiin pohjaa syvemmälle yhteistyölle. Yhteistyön syventyessä saatettiin jopa solmia yhteistyösopimuksia ulkomaalaisten kumppanien kanssa. Kun yhteydet ulkomaille oli saatu solmittua, alettiin ulkomailta hankkia pelaajia, jotka ovat tutkimuksessani keskeisessä roolissa. Tutkimuksen lopuksi vertailen kuinka jalkapallon kansainvälistyminen heijastelee yhteiskunnan kansainvälistymistä nimenomaan ihmisten liikkumisen osalta.

2. Itäsuomalaisen jalkapalloilun kansainvälistymisen ensiaskeleet

2.1 Ystävyysottelut kansainvälistymisen pohjana

Yksi tärkeä osa kansainvälistymistä on yhteistyö ulkomaalaisten seurojen kanssa. Tällaiseksi yhteistyöksi voidaan katsoa mm. pelaajavaihto, junioriyhteistyö, harjoitusleirit ja ystävyysottelut. Pienimuotoinenkin yhteistoiminta loi suhteita ulkomaille, ja pienistä yhteistyökuvioista saattoi syntyä jotain suurempaa. Erilaisia ystävyysotteluita pelattiin jo hyvin aikaisessa vaiheessa, ja nimenomaan tällaisten ystävyysotteluiden ja ulkomaalaisten joukkueiden kiertueiden ansiosta jalkapallo, ja sen uudet suuntaukset, levisivät maasta ja kaupungista toiseen. Ennen kuin keskityn tarkemmin tutkimaan muita kansainvälistymisen muotoja tutkin kuinka niille luotiin pohjaa ystävyysotteluiden muodossa.

Itä-Suomessakin kansainvälisillä otteluilla on pitkät perinteet. Ensimmäiset kansainväliset ottelut käytiin ystävyyskaupunkien kanssa ja yhteistyö ystävyyskaupunkien kanssa oli tiivistä. Tätä ystävyyskaupunkiyhteistyötä on käsitelty tarkemmin seuraavassa luvussa. Ystävyyskaupunkitoiminnan ulkopuolellakin yhteistyötä tehtiin ja 1950-luvulla Mikkelissä luotiin suhteita itään päin. Keväällä 1957 MiPK teki harjoitus- ja ottelumatkan silloiseen Leningradiin. Vastaavasti kirovilainen Avangard teki vastavierailun Mikkeliin ja Savonlinnaan saman vuoden lokakuussa. Vierailuista Leningradiin muodostui MiPK:lle

jonkinlainen perinne ja vierailut toistuivat tulevina vuosinakin.³³ Myös Kuopiossa käytiin pelimatkoilla ulkomailla jo 1950-luvulla. Vuonna 1957 KuPS teki heinä- elokuun vaihteessa pitkän pelimatkan Neuvostoliittoon ja Ukrainaan. Seuraavana vuonna neuvostoliittolaiset tekivät vastavierailun Kuopioon ja KuPS pelasi harjoitusottelun Krylja Sovetovia vastaan. 5000 ihmistä oli saapunut Väinölänniemelle katsomaan ulkomaalaisvieraita ja ottelu oli merkittävä myös siinä mielessä, että tuossa ottelussa esiintyi tiettävästi Kuopion ensimmäinen ulkomaalaispelaaja. Ranskalainen Richard Boucher oli saapunut Suomeen tuolloin Ranskassa pelanneen Aulis Rytkösen mukana ja tahtoi auttoi ystävänsä kasvattajaseuraa.³⁴ Myös muita tapauksia historian varrelta löytyy ja esimerkiksi vuonna 1968 italialainen AS Virtus-Don Bosco vieraili Mikkelissä pelimatalla ja toi mukanaan tuulahduksen eteläeurooppalaisesta jalkapalloilusta.³⁵

1970- ja 1980-lukujen taitteessa ulkomailla pidetyt harjoitusleirit olivat jo lähes enemmän sääntö kuin poikkeus itäsuomalaistenkin seurojen ohjelmassa. Esimerkiksi keväällä 1978 KuPS teki harjoitusmatkan Portugaliin ja MiPK vietti viikon verran Mustallamerellä.³⁶ Syksyllä 1980 Kuopion Elo puolestaan teki harjoitusmatkan Lontooseen, missä joukkue pääsi osallistumaan West Hamin ja QPR:n treeneihin.³⁷ Samanlaisia ennen kautta tehtyjä matkoja löytyy kaikilta seuroilta ja kuten Elon esimerkki osoittaa, eivät leirit olleet vain pääsarjajoukkueiden erikoisuus. Leirien kohteet valittiin yleensä etelässä sijaitsevia maita sillä olosuhteet siellä olivat yleensä paremmat. Usein suunnattiin myös itään päin, mutta sillä olosuhteet saattoivat joskus olla jopa huonommat kuin Suomessa.³⁸ Lisäksi, jos seuralla oli enemmänkin yhteistyötä jonkin tietyn maan tai seuran kanssa, muodostui se luonnolliseksi matkakohteeksi.

Tämän tyyppisiä harjoitusmatkoja ja ystävyysotteluita oli melko paljon, ja nämä olivat hyviä keinoja saada kansainvälistä pelituntumaa varsinkin, kun paikka euro-cupeissa oli kovan työn takana ja harvinaisuus itäsuomalaisessa jalkapalloilussa. Usein tällaisilla pelimatkoilla olivat mukana myös joukkueen juniorit ja joskus juniorit tekivät myös aivan omia pelimatkojaan ulkomaille. Juniorit osallistuivat myös usein kansainvälisiin turnauksiin. Esimerkiksi kesäkuussa 1981 MP:n A-juniorit osallistuivat junioriturnaukseen Länsi-Saksan

33 Laitinen 1979, 12.

34 Karjalainen & Huttunen 2005, 28-31.

35 Länsi-Savo 21.7.1969, 5.

36 Savon Sanomat 23.3.1978, 14 ja 24.3.1978, 19.

37 Savon Sanomat 11.11.1980, 14.

38 Savon Sanomat 13.4.1978, 15

Ennepetalissa. Kyseessä oli vastavierailu, sillä edellisenä kesänä saksalaiset olivat olleet MP:n vieraana Mikkelin lähellä Puumalassa. Lehtitietojen mukaan turnaus oli joukkueelle tärkeä tason mittari ja matkaan saatiin tukea jopa mikkeliläiseltä liike-elämältä.³⁹ Itse turnauksessa MP kärsi tiukkoja tappioita ja jäi turnauksessa viidenneksi. Valmennusjohdon mielestä tämä oli kuitenkin kiitettävä suoritus ja lohtua toi myös Jorma Pohjanvirran valitseminen turnauksen parhaaksi maalivahdiksi.⁴⁰ Samanlaista toimintaa oli myös Kuopiossa jossa KuPS:n A-juniorit osallistuivat turnaukseen myös Länsi-Saksan Mindenissa kesällä 1978. KuPS menestyi turnauksessa loistavasti ja voitti sen. Seuraavana vuonna vastaava turnaus pidettiin Kuopiossa.⁴¹

Harjoitusleirit olivat erinomainen tapa paitsi nähdä ja kokea kansainvälistä jalkapalloa, myös luoda suhteita ulkomaalaisiin seuroihin. Monesti tällaisissa harjoitusotteluissa solmitut suhteet saattoivat ajan kuluessa muodostua viralliseksikin yhteistyöksi. Paras esimerkki tästä on puolalaisen Arka Gdynian ja MiPK:n välinen yhteistyö. Yhteistyö sai alkunsa vuonna 1980 kun puolalainen Arka Gdynia saapui kesällä harjoitusmatkalle Mikkeliin. Kesän vierailu oli vastavierailu, sillä aiemmin keväällä MiPK:n A- ja B-juniorit olivat tehneet vierailun Puolaan. Ystävyysottelu päättyi lukemiin 1-1, mutta itse ottelua ja tulosta tärkeämpi asia oli, se että Mikkeliissä päästiin luomaan henkilökohtaisen suhteet puolalaiseen jalkapalloon.⁴²

Syksyllä oli vuorossa jälleen vastavierailu ja MiPK lähti Puolaan sekä edustusjoukkueen kanssa. Kyse oli siis ajankohtaan nähden melko mittavasta yhteistyöstä, ja on syytä muistaa että juuri tuolloin olot Puolassa olivat enemmän tai vähemmän epävakaa. Gdynia otti mikkeliläisvieraat hyvin vastaan ja heille esiteltiin seuran toimintaa. Puolassa jalkapalloilijat olivat täyspäiväisiä ammattilaisia, ja esimerkiksi Gdynian tapauksessa jalkapalloilijoiden palkan maksoi paikallinen telakka, joka myös omisti seuran ja oli sen päätukija. Puolalaiset pelaajat harjoittelivat ammattimaisesti kaksi kertaa päivässä, ja vaikka olosuhteet saattoivat olla huonommat kuin Suomessa, vedettiin harjoituksissa aina täysillä. Ammattimaisuus seuran asioiden hoitamisessa näkyi myös siinä, että vieraspeleihin siirryttiin päivää ennen varsinaista ottelua. Vierailun aikana pelattiin siis myös harjoitusotteluita, jotka MiPK hävisi karusti luvuin 8-0 ja 5-2. karuista lukemista huolimatta matkalta saatiin arvokasta kokemusta

39 Länsi-Savo 4.6.1981, 11.

40 Länsi-Savo 18.6.1981, 10.

41 Savon Sanomat 7.7.1981, 15.

42 Länsi-Savo 27.6.1980, 9. Savon Sanomat 25.6.1980, 12. Hannu Wettensrandin haastattelu 4.6.2008, Mikkeli

ja ennen kaikkea tuulahdus ammattilaisuudesta.⁴³

Kuopiossa KPT:lla oli samanlaisia yhteyksiä Saksaan. Esimerkiksi maaliskuussa 1979 KPT oli harjoitusmatkalla Hampurissa HSV:n vieraana. Hampurissa KPT pelasi pelit St Paulia ja Rensburgia vastaan. St Paulin KPT voitti komeasti 2-1 ja Rensburgia vastaan tuli tasatulos 2-2. Vierailun yhteydessä St Pauli kiinnitti huomionsa KPT:n Jorma Piriseen, mutta ei kuitenkaan ehtinyt tekemään tarjousta, sillä KPT:n piti palata takaisin Kuopioon. Tämä oli yleinen ongelma leirityksissä tuolloin ja vielä nykyäänkin. Amatööripelaajat kävivät töissä ja heidän oli vaikea saada vapaita harjoitusleirejä varten. St Pauli ei kuitenkaan jättänyt asiaa sikseen, vaan myöhemmin keväällä toukokuussa St Paulin edustajan oli määrä saapua varta vasten neuvottelemaan Pirisen siirrosta. St Pauli ajautui kuitenkin tuolloin pahoihin taloudellisiin vaikeuksiin ja siirto jouduttiin perumaan.⁴⁴

Yksi tapa tehdä yhteistyötä ja saada kansainvälistä kokemusta oli isännöidä englantilaisten joukkueiden kesäkiertueita. Kesäisin Englannin liigat olivat tauolla ja harjoittelukausi kiihkeimmillään. Monet seurat tekivät kesäisin harjoitusmatkoja Pohjoismaihin. Vaikka Pohjoismaissa pelattiinkin kesällä, oli keskellä kesää yleensä muutaman viikon tauko, jolloin suomalaisetkin seurat pystyivät pelaamaan harjoitusotteluita ulkomaisia seuroja vastaan. Ensimmäinen brittijoukkue, joka tuli Suomeen kesäkiertueelle oli II-divisioonassa pelannut 1970-luvun menestysjoukkue Derby, jonka kiertue ulottui myös Suomeen ja Kuopioon. Derbyllä oli nimekäs joukkue ja joukkueen mukana kulki jopa oma faniryhmä, joka näytti suomalaisille mallia kunnan kannustamisesta. Kuopiossa Derbyn ohjelmassa oli ottelu KPT:ta vastaan. Ottelussa tasoero ammattilaisten ja amatöörien välillä oli lehtitietojen mukaan hyvinkin näkyvä, vaikka ottelu päättyikin lukuihin 1-2.⁴⁵ Myöhemmin brittien kesäkiertueista tuli jonkinlainen perinne, joka jatkuu vielä tänäänkin.

Pelimatkojen ja leirien lisäksi yhtenä tärkeänä jalkapalloilun kansainvälistymisen muotona voidaan pitää valmentajien opintomatkoihin ulkomaisiin seuroihin. Uranuurtajana valmennuksen kansainvälistymisessä oli mikkeliäinen Rauno Marttinen, joka jo 1960-luvun lopulla oli luonut henkilökohtaiset suhteet englantilaisseura Arsenaliin, jonka vieraana Marttinen usein kävi. Marttinen valmensi tuolloin MP:ta ja Marttisen englantilaisopeilla MP

43 Länsi-Savo 7.11.1981, 11. Hannu Wettensrandin haastattelu 24.6.2008, Mikkeli.

44 Savon Sanomat 6.4.1979, 18. 17.5.1979, 17. Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio

45 Savon Sanomat 14.8.1981, 14. 20.8.1981, 12.

saavuttikin 1970-luvun alussa menestystä voittamalla kaksi kertaa Suomen cupin.⁴⁶ 1970- ja 1980-lukujen taitteessa vuosittain Palloliitto järjesti opintomatkoja joihinkin ulkomaalaisiin seuroihin, joissa valmentajat pääsivät tutustumaan joukkueiden harjoitteluun ja samalla koko seuran organisaatioon. Mukana reissuilla oli valmentajia myös itäsuomalaisista seuroista. Esimerkiksi syksyllä 1979 KuPS:n Matti Erästä ja MiPK:n Arvo Behm olivat pari viikkoa Englannissa QPR:n vieraana.⁴⁷

Seuraavana keväänä Palloliiton opintomatkalla suuntautui Hollantiin. Mukana matkalla oli myös KuPS:n päävalmentaja Keijo Voutilainen, joka Suomeen palattuaan kehui Savon Sanomissa erityisesti Hollannin olosuhteita, mutta myös harjoituksia. Hollantilaisten tekniikka ja peruskunto olivat huipputasoa.⁴⁸ Saman kevään aikana lehdessä oli myös juttua suomalaisen jalkapalloilun kansainvälistymisestä yleensäkin, ja valmentajien ulkomaille tekemät opintomatkat nähtiin yhtenä tärkeimpänä kansainvälistymisen muotona. Oppimista oli niin harjoittelun kuin taktiikan suhteen, mutta myös itse seuraorganisaation järjestäytymisen osalta. Esimerkiksi reservijoukkueita esitettiin perustettavaksi, myös suomalaisen jalkapalloon.⁴⁹ Tämä idea tuntui tuon ajan suomalaisessa urheilussa todella modernilta ja askeleelta kohti ammattimaistumista, sillä reservijoukkueen ylläpitäminen vaatisi organisaatiolta jo melkoista ammattimaisuutta ja täysipäiväisyyttä.

2.2 Ystävyyskaupunkiyhteistyö

Itä-Suomessa perinteisin kansainvälisten otteluiden muoto oli ottelut ystävyyskaupunkien joukkueita vastaan. Ystävyyskaupunkitoiminta alkoi Suomessa varsinaisesti 1940-luvulla, mutta perusta toiminnalle oli luotu jo aiemmin. Alussa ystävyyskaupunkiyhteistyö oli Pohjoismaiden välistä, ja jo 1920-luvulla kuntiin perustettiin Pohjola-Norden -yhdistyksiä, jotka toimivat valtion avustamina, ja pyrkivät muodostamaan yhteistyörenkaita niin, että renkaassa olisi mukana yksi kaupunki kustakin Pohjoismaasta. Tämän yhteistyön puitteissa tehtiin ennen kaikkea kulttuurillista yhteistyötä, mutta myös muuta toimintaa, josta myöhemmin muodostui runko ystävyyskaupunkitoiminnalle. Toinen maailmansota keskeytti

46 Eero Karppisen haastattelu 21.7.2008, Mikkeli

47 Savon Sanomat 10.11.1979, 19.

48 Savon Sanomat 20.3.1980, 18.

49 Savon Sanomat 18.4.1980, 19.

toiminnan ja yhteistyö sai uusia muotoja, ja sodan tuhoista kärsineet suomalaiskaupungit saivat erilaista apua pohjoismaisilta yhteistyökumppaneiltaan. Toiminnan alkuvaiheessa ei kuitenkaan puhuttu vielä ystävyyskaupungeista vaan kummikaupungeista.⁵⁰

Esimerkiksi Itä-Suomen kaupungeista Mikkeliin sai sodan aikana tärkeää tukea eteläruotsalaiselta Boråsin kaupungilta. 10.2.1940 solmitun kummikaupunkisopimuksen johdosta Mikkeliin lähetettiin mm. ruotsalaisia rakennus- ja sähkömiehiä, joiden avulla pommituksista kärsinyttä kaupunkia korjattiin uuteen uskoon. Kolmen kuukauden ajan ruotsalaiset ammattimiehet työskentelivät Mikkeliin ja kunnostivat mm. pahoin tuhoutuneen kaupungintalon. Boråsissa järjestettiin myös keräyksiä Mikkelin avustamiseksi ja näillä varoilla rakennettiin esimerkiksi päiväkoteja ja asuntoja kotinsa menettäneille. Ensimmäiset merkit urheiluun ja jalkapalloon liittyvästä yhteistyöstä nähtiin jo välirauhan aikana, kun ruotsalaiset rakennusmiehet ja muut avustustyöntekijät pelasivat hyväntekeväisyysottelun suomalaisia lottia vastaan. Ottelu päättyi lottien voittoon 3-2.⁵¹

Sodan loputtua ja olojen pikku hiljaa vakiintuessa, yhteistyötä jatkettiin vanhaan malliin. Mikkeliin perustettiin oma Pohjola-Norden -yhdistys 2.11.1944, mikä mahdollisti virallisen ystävyyskuntatoiminnan alkamisen. Ruotsalaisen Boråsin lisäksi ystävyyskaupungeiksi tulivat norjalainen Molde ja tanskalainen Vejle, jotka olivat aiemmin jo olleet Boråsin ystävyyskaupungeja. Näin rengas täydentyi kaikki Pohjoismaat kattavaksi. Myöhemmin ystävyyskaupunkitoiminta laajeni Pohjoismaiden ulkopuolelle. 1966 Mikkeli solmi ystävyyskaupunki sopimuksen Pietarin eteläpuolella sijaitsevan Lugan kanssa ja 1981 kaakkoisunkarilaisen Bekescsaban kanssa.⁵²

Samalla tavalla ystävyyskaupunkiyhteistyö kehittyi myös muissa kaupungeissa ja myös tutkimukseni kohteena olevilla muilla kaupungeilla on omat ystävyyskaupunkinsa. Ystävyyskaupunkien kanssa on vuosien mittaan ollut monenlaista yhteistyötä. Useimmiten yhteistyö on liittynyt kulttuurin, mutta myös esimerkiksi kaupunkien nuorisotoimet ovat olleet tiiviissä yhteistyössä, mikä on mahdollistanut mm. erilaisen nuorisovaihdon. Tämän tutkimuksen kannalta tärkeäksi muodostuu urheilun ja etenkin jalkapallon osalta tehty yhteistyö. Ystävyyskaupunkien välinen yhteistyö oli ensimmäisiä jalkapalloilun

50 [Myyryläinen 1998.](#)

51 [Myyryläinen 1998.](#)

52 [Myyryläinen 1998.](#)

kansainvälistymisen muotoja Itä-Suomessa, varsinkin koska yhteistyö tapahtui ruohonjuuritasolla ystävyysseurojen kesken.

Ystävyyskaupunkeihin tehtiin useita vierailuita nimenomaan urheilun puitteissa, ja kun kerran jalkapalloa pelataan ympäri maailmaa, oli luonnollista että jalkapallo voisi toimia suhteiden kehittäjänä. Mikkelissä ystävyyskaupunkien välisillä otteluilla on ollut pitkät perinteet. sekä MP että MiPK pelasivat 1950-luvulla useita otteluita tanskalaista ystävyyskaupunki Vejleä vastaan.⁵³ Vuosien mittaan yhteistyö jatkui ja syksyllä tehtiin 1981 yhteistyötä unkarilaisen ystävyyskaupunki Bekescsaban kanssa ja MP:n ja MiPK:n junioreiden muodostama yhteisjoukkue osallistui Unkarissa pidettyyn junioriturnaukseen. Tällaiset vierailut olivat nimenomaan kaupungin järjestämiä tapahtumia, minkä takia joukkue muodostettiin yhteisesti. Turnaus sujuikin mikkeliäisiltä kohtalaisesti ja tuloksena oli kolmas sija.⁵⁴ Bekescsaban kanssa tehty jalkapalloyhteistyö jatkui tiiviinä vuosien mittaan ja 1980- ja 1990-lukujen taitteessa MP rekrytoi Bekescsabasta jopa muutamia pelaajia. Tunnetuin näistä pelaajista on Tibor Gruborovics, joka peliuran jälkeen jäi Suomeen ja on edelleen mukana mikkeliäisessä jalkapalloilussa junioripuolella. Tiborin poika Tamas on myös jalkapalloilija ja on tällä hetkellä Veikkausliigassa pelaavan FC KooTeePeen riveissä.⁵⁵

Karpalolla oli samanlaista toimintaa Joensuun ystävyyskaupunki Linköpingin kanssa, ja etenkin junioreiden kanssa tehtiin useita pelimatkoja Ruotsiin. Sotien jälkeen, kun yhteistyö ruotsalaisten ystävyyskaupunkien kanssa oli tiivistä, kävi Linköpingin jalkapallojoukkue pelimatalla Joensuussa pelaamassa otteluita Joensuun Palloseuraa vastaan. Joensuulaiset tekivät vastavierailuita Ruotsiin ja osallistuivat “ystävyySPAikkakuntaolympialaisiin”.⁵⁶ Karpalon puheenjohtajan Matti Kankaanrinnan mukaan tällaiset ystävyyskaupunkivierailut olivat junioreille erittäin tärkeitä, sillä näillä reissuilla nuoremmatkin pelaajat pääsivät näkemään hieman kansainvälisiä ympyröitä. Lisäksi vierailujen yhteydessä joensuulaiset pääsivät tutustumaan paikallisen seuran toimintaan. Tämä oli tärkeää sillä jo tuolloin jalkapallotoiminta oli Ruotsissa huomattavasti ammattimaisemmalla tasolla kuin Suomessa.⁵⁷

53 Tuomi 1979, 37; Laitinen 1997, 8.

54 Länsi-Savo 2.9.1981, 12.

55 Kanerva 2007, 195.

56 Nevala 1988, 24.

57 Matti Kankaanrinnan haastattelu 13.2.2008, Joensuu.

2.3 Esiintymiset Euroopan cupeissa

Yksi hyvä, mutta vaikeampi keino saada kansainvälisiä otteluita oli pärjätä omassa sarjassa niin hyvin, että sitä kautta aukeaisi paikka euro-kentille erilaisiin cup-kilpailuihin. Kuten nykyäänkin, myös aiemmin Euroopassa oli useita cupeja, joissa eri maiden sarjojen menestyjät ottivat mittaa toisistaan. Tärkein näistä kilpailuista oli Euroopan cup, johon osallistuivat eri maiden mestarit. Euroopan cupia voidaan siis pitää nykyisen Mestareiden liigan esimuotona. Kotimaan sarjassa hopealle jääneet pääsivät osallistumaan Uefa-cupiin, joka toimii periaatteessa lähes samalla tavalla vielä tänäkin päivänä. Kolmas mahdollisuus päästä Euroopan kentille oli voittaa Suomen cup, jonka voittaja pääsi osallistumaan Cup-voittajien cupiin. Tänä päivänä Cup-voittajien cup on yhdistetty Uefa-cupiin ja Mestareiden Liigaan niin, että myös kansallisten cupien voittajat saavat osallistumisoikeuksia näihin kilpailuihin.

Tällaisissa Euroopan seurajoukkueiden turnauksissa suomalaiset joukkueet olivat kaukana kärjestä. Tällaiset turnaukset käytiin eurooppalaisen aikataulun mukaan talvisin, jolloin Suomessa olosuhteet eivät olleet otollisia jalkapallolle. Suomen amatööriseuroilla ei ollut mahdollisuutta pyörittää ammattimaista jalkapallotoimintaa ympäri vuoden, joten usein suomalaisseurat luopuivat koko turnauksesta. Turnausten mielenkiinto myös yleisön keskuudessa oli heikko huonon menestyksen takia. Menestyksekkäin seura Euroopan kentillä vuoteen 1976 mennessä oli Lahden Reipas, jonka senkin maaliero oli lohдутon -42.⁵⁸

Itäsuomalaisista seuroista ensimmäisenä mahdollisuuden kokeilla taitojaan eurooppalaisia huippuja vastaan sai KuPS voitettuaan Suomen mestaruuden vuonna 1958. Tilanne suomalaisessa jalkapalloilussa kuitenkin tuolloin oli sellainen, että rahasta oli kova pula ja KuPS luopui paikastaan Euroopan cupissa. Vastustajaksi arvottu Eintracht Frankfurt sai näin luovutusvoiton. Euro-ottelu olisi tuonut paljon kustannuksia, sillä pelimatkat olivat kalliita, eikä ottelun järjestäminenkään tullut ilmaiseksi, sillä euro-ottelut vaativat monenlaisia erityisjärjestelyitä. Kuopion kohdalla merkittävää oli myös se, että kaupungista ei löytynyt riittävästi valaistua kenttää jotta pelejä olisi voitu pelata pimeinä syksyiltoina. Valot Kuopion Väinölänniemen kentälle saatiin vasta 1980 ja siihen asti iltatottelut olivat lähes mahdottomia. Ottelut piti pelata, joko aikaisin päivällä tai sitten siirtää ottelut Mikkelin Urheilupuistoon,

58 Jalkapallokirja 1976, 57-59.

jonne valot saatiin jo 1960-luvulla.⁵⁹

Vuoden 1958 europeleistä luopuminen jätti Kuopioon jonkinlaisen trauman ja sen jälkeen europeleihin on osallistuttu aina kun vain on ollut mahdollisuus. Seuraavan kerran KuPS voitti mestaruuden 1966 ja pääsi kokeilemaan taitojaan vuoden 1967 Euroopan cupissa. Vastaan asettui Ranskan mestari AS St Etienne, joka löi kuopiolaiset kahdessa osaottelussa luvuin 2-0 ja 0-3. Vaikka tappio tulikin selvin luvuin, herätti KuPS:n taistelu ranskalaisissa kunnioitusta ja KuPS:n maalivahti Pertti Hännistä kyseltiin jopa Euroopan kentille. Vaikka Hänninen kieltäytyikin, olivat europelit jo tuolloin oiva näyteikkuna näyttää osaamistaan ulkomaisille seuroille.⁶⁰ Tosin suomalaispelaajien tapauksessa ulkomaille lähteminen oli tuolloin niin kaukainen asia, että sitä ei osattu tai edes haluttu tosissaan hyödyntää. Täytyy muistaa, että suomalaispelaajat olivat tuolloin puhtaasti amatöörejä, joille jalkapallo oli vain lähinnä harrastus.

KuPS:n eurotaival jatkui vuonna 1969, jolloin se osallistui cup-voittajien cupiin edellisvuoden Suomen cupin voiton ansiosta. Vastustajaksi tuli Academica de Coimbra Portugalista, jota vastaan kuopiolaiset ylsivät Portugalissa 0-0 tasapeliin, mutta kotona tuli niukka 0-1 tappio. Kuopiolaisten ensimmäinen euromaali jäi siis vielä haaveeksi.⁶¹ Itäsuomalaisista joukkueista KuPS ei ollut ainoa, joka sai haistella euroglooriaa. Myös MP pääsi kokeilemaan taitojaan voitettuaan Suomen cupin sekä 1970 ja 1971. Vuoden 1971 cup-voittajien cupissa vastaan tuli turkkilainen Eskihespor, joka löi mikkeliäiset otteluin 0-0 ja 0-4. Seuraavana vuonna vastaan tuli itäsaksalainen Carl Zeiss Jena, jota vastaan MP onnistui puristamaan kotikentällään historiallisen voiton luvuin 3-2. Vieraskentällä vastus kuitenkin koveni ja takkiin tuli jokseenkin rumasti maalein 6-1. MP:n toimesta itäsuomalaisten ensimmäiset euromaalit saivat kuitenkin päivänvalon.⁶² MP:n taistelu Jena vastaan tuntui mikkeliäisistä epärealistiselta, sillä itäsaksalaiset olivat käytännössä täysammattilaisia, kun taas mikkeliäiset olivat amatöörejä.⁶³

KuPS:n menestys 1970-luvulla avasi joukkueelle useita mahdollisuuksia eurokentillä. Vuonna 1975 se kohtasi Euroopan cupissa puolalaisen Ruch Chorzowin, joka meni jatkoon otteluin 5-0 ja 2-2. Seuraavana vuonna KuPS kohtasi Uefa-cupissa ruotsalaisen IF Östersin, jonka KuPS

59 Karjalainen & Huttunen 2005, 30-31. Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio

60 Karjalainen & Huttunen 2005, 40.

61 Karjalainen & Huttunen 2005, 42.

62 Tuomi, 67.

63 Eero Karppisen haastattelu 21.7.2008, Mikkeli

voitti kotonaan luvuin 3-2, mutta hävisi vieraisissa 2-0. Näin ensimmäisestä voitostaan huolimatta kuopiolaiset putosivat jatkosta. Vuoden 1977 Euroopan cupissa vastaan asettui FC Brugge Belgiasta, joka vei jatkopaikan voitettuaan ottelut luvuin 0-4 ja 5-2.⁶⁴ KuPS:lle Euroopan kentät olivat siis 1970-luvulla tulleet hyvinkin tutuiksi, vaikka matka oli aina pysähtynyt ensimmäiselle kierrokselle. Euro-ottelut olivat kuitenkin seuralle tärkeä asia, ja otteluihin lähdettiin luottavaisin mielin eikä vuoden 1958 kaltainen luovuttaminen käynyt enää kenenkään mielessä.

Vuonna 1978 KuPS sai jälleen oikeuden osallistua Uefa-cupiin edellisvuoden hopeatilansa ansiosta. Ensimmäiselle kierrokselle arpa heitti vastustajaksi tanskalaisen B1903:n. KuPS lähti ottelusarjaan ilman paineita, sillä kotimaan sarja oli mennyt heikosti. Ensimmäisessä osaottelussa Kuopiossa KuPS saavuttikin voiton luvuin 2-1. Kööpenhaminassa ottelu päättyi lukuihin 4-4, ja näin KuPS teki historiaa menemällä toiselle kierrokselle, jossa vastaan tuli toinen tanskalainen joukkue Esbjerg. Kausi venyi pitkälle syksyyn, mikä tarkoitti kenttien huononemista ja sitä, että KuPS joutuisi pelaamaan kotiottelunsa Mikkelissä valojen takia. Vaikka Esbjergiä ei pidetty B1903:a kovinkaan paljon parempana joukkueena, oli kyyti kuitenkin liian kovaa. Kotipelissä tuli tappio maalein 2-0 ja Tanskassa maalein 4-1. Pettymys kuopiolaisleirissä oli suuri sillä jatkopaikkaa pidettiin hyvinkin todennäköisenä.⁶⁵ Esbjerg pelasi samalla tasolla kuin B1903:kin, ja KuPS:n voitto olisi teoriassa ollut täysin mahdollista. Suomessa kausi oli kuitenkin jo ohi ja pelaajat väsyneitä eivätkä heidän rahkeet enää riittäneet voittoon asti.⁶⁶

Myös toinen kuopiolaisseura KPT pääsi haasteleman eurokenttien tunnelmaa. Vuonna 1978 KPT sijoittui sarjassa kakkoseksi ja pääsi näin seuraavana vuonna mukaan Uefa-cupiin. Ensimmäisen kierroksen vastustajaksi tuli ruotsalainen Malmö IF, joka oli edellisenä kautena päässyt aina Uefa-cupin finaaliin saakka. KPT lähti otteluun kovin odotuksin ja kotiottelusta lähdettiin hakemaan selvää voittoa. Malmö osoittautui kuitenkin ammattilaisseuraksi ja KPT taipui luvuin 1-2.⁶⁷ Toinen osaottelu pelattiin Malmössä, missä isännät voittivat puhtaasti 2-0.⁶⁸

64 Karjalainen & Huttunen 2005, 185.

65 Savon Sanomat 28.9.1978, 16. 30.9.1978, 15. 4.10.1978, 14. 19.10.1978, 18. 2.11.1978, 15.

66 Heikki Turusen haastattelu 5.8.2008, Kuopio.

67 Savon Sanomat 20.9.1979, 16.

68 Savon Sanomat 4.10.1979, 16.

Malmö-ottelut toimivat hyvänä opetuksena KPT:lle siitä miten euro-otteluihin tuli suhtautua. KPT oli lähtenyt otteluun huonosti valmistautuneena ja vastustajaan sen tarkemmin tutustumatta. Ottelut toimivat silmien avaajana myös siinä suhteessa, kuinka euro-otteluita järjestetään ja kuinka niissä käyttäydytään. Esimerkiksi tämän jälkeen KPT:n europeleissä oli aina pukupakko ja lehdistösali, kuten kansainvälisillä kentillä tapana oli.⁶⁹

KPT pääsi yrittämään euromenestystä uudestaan vuonna 1982 Anderlechtia vastaan. Sitä ennen paikallisvastustaja KuPS oli päässyt Uefa-cupiin vuonna 1980, jolloin vastaan tuli vanha tuttu AS St Etienne. Ranskalainen huippujoukkue osoitti tasonsa kaikin puolin ja nuiji KuPS:n otteluvoitoin 0-7 ja 7-0.⁷⁰ St Etienne oli todellinen ammattilaisjoukkue ja KuPS jäi jalkoihin kaikessa. St. Etiennen tasosta kertoo jotain myös se, että seuraavilla kierroksilla se löi mm. saksalaisen huippuseura HSV:n 4-0.⁷¹ Samaan kategoriaan voitiin lukea myös KPT:n vuoden 1982 vastus, Anderlecht, jonka riveissä pelasi useita Belgian maajoukkuemiehiä. Ensimmäinen peli pelattiin Brysselissä, jossa pisteet jäivät Belgiaan maalein 3-0. Jotain suomalaisten joukkueiden valmiudesta pelata kovia ammattilaisotteluita kertoo se, että ennakkotiedot Anderlechtistä perustuivat toisen käden tietoihin, sillä omaa tarkkailijaa ei ollut vara lähettää.⁷²

Brysselissä kuopiolaisia oli kohdeltu erittäin hyvin, joten kotiottelun järjestäminen tuotti omia paineita. Lisäksi belgialaisten mukana matkusti seuran valmentajan hyvä ystävä, pyöräilyn maailmanmestari Eddie Mercx. Ottelu oli siis KPT:n organisaatiolle näytön paikka kansainvälisiä otteluita ajatellen, ja seura tekikin kaikkensa että vieraat viihtyivät. Anderlechtin henkilökunnalle, pelaajille ja kannattajille tarjottiin huippuluokan majoitus ja ilmaiset bussikydyt. Lisäksi seurajohto vietiin kestitettäväksi Haminanlahden metsästysmajalle, jossa heille tarjottiin perinteistä suomalaista erähenkistä ruokaa. Perisuomalaiseen tapaan vieraille lahjoitettiin puukot ja erityislahjana hirvensarvet, jotka huhujen mukaan pääsivät kunniapaikalle seuran toimistoon. Kestitys ei kuitenkaan auttanut itse ottelun kannalta sillä KPT hävisi 1-3 ja jatkohaaveet saatiin taas haudata.⁷³

Vaikka menestys eurokentillä jäikin vaatimattomaksi, oli otteluilla merkitystä ennen kaikkea

69 Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio

70 Karjalainen & Huttunen 2005, 185.

71 Heikki Turusen haastattelu 5.8.2008, Kuopio

72 Savon Sanomat 16.9.1982, 18. 15.9.1982, 16

73 Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio. Savon Sanomat 29.9.1982, 18. 30.9.1982, 16.

kokemuksen kannalta. Seurat saivat vastaansa kovatasoisia ammattilaisjoukkueita, jotka näyttivät esimerkkiä, siitä miten hommat hoidetaan Euroopan huipulla. Euro-otteluihin lähdettiin myös aina tosissaan hakemaan menestystä, vaikka realistiset mahdollisuudet olivat heikot. Ero ulkomaalaisten ammattilaisjoukkueiden ja suomalaisten amatöörien välillä oli edelleen melkoinen. Euro-ottelut, samoin kuin muut kansainväliset ottelut ja leirit olivat kuitenkin merkittävä ensiaskel kansainvälistymisen kannalta. Näin pystyttiin luomaan suhteita ulkomaisiin seuroihin ja pikku hiljaa yhteistyö alkoi syventyä. Euro-otteluiden myötä myös pelaajat saivat näyttöpaikkoja ja hyvät otteet kentällä huomioitiin myös vastustajan penkillä ja johtoportaan.

2.4 Yhteistyösopimukset Englantiin

Itäsuomalaisella, kuten muullakin suomalaisella jalkapalloilulla on aina ollut yhteyksiä ulkomaille, mutta 1970-luvun lopussa yhteistyö tiivistyi ja sai uusia muotoja. Aiemmin yhteistyö oli ollut lähinnä ystävyysotteluiden pelaamista ja harjoitusleirien järjestämistä. Nyt seurat alkoivat tehdä yhteistyötä uusilla rintamilla, ja tärkeimmäksi uudeksi yhteistyömuodoksi muodostui pelaajavaihto. Suomeen tuli pelaajia ulkomailta ja lupaavat suomalaiset kyvyt pääsivät näyttämään taitojaan ulkomaalaisten seurojen tarkkailijoille. Tärkeää oli myös junioreiden parissa tehty yhteistyö, jonka johdosta suomalaiset juniorit pääsivät treenaamaan ulkomaille, lähinnä Englantiin.

Tällaisen suuremman luokan yhteistyön edelläkävijä Suomessa oli KPT, jolla oli tiiviit yhteydet Englantiin ja ennen kaikkea Wimbledoniin 1970- ja 1980-lukujen taitteessa. KPT:n Wimbledon-yhteistyö alkoi oikeastaan 1979, kun Wimbledonin Mark Dziadulewicz saapui pelaamaan Suomeen kesän ajaksi. Yhteistyö sai jatkoa kaudella 1981, kun Wimbledonista saapui useita pelaajia auttamaan KPT:ta mestaruuden tavoittelussa. Itse ulkomaalaispelaajista ja niiden hankkimiseen liittyvistä seikoista on kerrottu myöhemmissä luvuissa. Wimbledonin valmentaja David Passett oli hyvin myötämielinen tämänytyypiselle yhteistyölle ja auttoi KPT:ta ulkomaalaisien hankinnassa. Hän myös näki ulkomaalaispelaajien pelaamisen kesän ajan Suomessa hyvänä asiana, sillä pelaajat saivat treeniä ja arvokasta kokemusta. Passett myös vaati KPT:ta raportoimaan pelaajiensa otteista. Lisäksi Jussi Tuovisen mukaan Passettilla oli pelaajavälityksessä oma lehmä ojassa, sillä osa pelaajakorvauksista maksettiin

Passettin omalle tilille Espanjassa. Näin Passett otti myös välitystoiminnasta omansa pois.⁷⁴

Pelaajavaihdon myötä Wimbledonin ja KPT:n yhteistyö syveni ja 24.10.1981 julkistettiin Wimbledonin ja KPT:n solmima yhteistyösopimus. Tämän yhteistyösopimuksen avulla KPT:n Hannu Turunen siirtyi talven ajaksi Wimbledoniin ja vastapalveluksena Wimbledon antoi seuraavana kesänä kaksi omaa pelaajaansa KPT:n käyttöön. Tavoitteena myös oli, juniorivaihto lähtisi käyntiin kunnolla, ja näin lahjakkaimmat kuopiolaisjuniorit saivat mahdollisuuden pelata Englannissa. Lisäksi yhteistyöhön kuului myös Wimbledonin kesällä 1982 pelaamat harjoitusottelut Suomessa ja Kuopiossa.⁷⁵

Vaikka KPT:n solmima sopimus oli Suomessa ennen näkemätöntä, ei yhteistyön hakeminen Englannin suunnalta ollut Kuopiossakaan mitään täysin uutta. Jo syksyllä 1978 oli Kuopion Elolla yhteistyö suunnitelmia West Hamin kanssa. Tavoitteena oli ollut tarjota kuopiolaispelaajille mahdollisuus harjoitella Lontoossa ja lehtitietojen mukaan 24 elolaista viettikin viikon West Hamin vieraana. Kovista suunnitelmista huolimatta yhteistyö kuitenkin lopahti eikä siinä päästy juuri alkua pidemmälle.⁷⁶ Elon tekemä yhteistyö oli merkittävää, sillä Elo ei pelannut tuolloin pääsarjassa, vaan vasta II-divisioonassa. Tuon tason joukkueelle tällainen yhteistyökuvio lienee ollut varsin poikkeuksellista.

KPT:n yhteistyö Wimbledonin kanssa sujui suunnitellusti ja pelaajavaihto ainakin Suomen suuntaan toimi melko hyvin. KPT sai etuoikeuden Wimbledonin Suomeen tarjoamiin pelaajiin, ja näin ollen sai ensimmäisenä tarkastaa pelaajat ja pystyi kaapimaan kermat pois kakun päältä. Tämä antoi myös mahdollisuuden KPT:lle tarjota sen hylkäämiä brittejä muihin suomalaisiin seuroihin, mikä teki seurasta tärkeän välittäjän muille seuroille. Esimerkiksi MP:n ja Karpalon kanssa tehtiin tämäntyyppistä yhteistyötä. Pelaajavälitys Suomesta Englantiin päin sen sijaan ei sujunut halutulla tavalla. Ensinnäkään halukkaita lähtijöitä ei ollut, sillä suomalaiset pelaajat eivät halunneet satsata ammattilaisuraan. Ainoaksi Wimbledoniin lähtijäksi jäi Hannu Turunen. Turusenkin ura Englannissa ei oikeastaan päässyt edes alkuunsa, sillä juuri noihin aikoihin Britannian pääministeri Margaret Thatcherin johdolla Britannian maahanmuuttosäädöksiä muutettiin niin, että vain harvat saivat työluvan. Ikävä kyllä Turunen ei kuulunut näihin harvoin valittuihin ja työluva jäi kovasta yrityksestä

74 Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

75 Savon Sanomat 24.10.1981, Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

76 Savon Sanomat 15.10.1981, Tuomo Ylä-Korholan haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

huolimatta haaveeksi. Turunen oli Englannissa kuitenkin pitkälle kevääseen ja pääsi valenimellä pelaamaan joitain reservipelejä, mutta suuri läpimurto jäi tekemättä ja kauden 1982 Turunen palasi takaisin Kuopioon ja KPT:n riveihin.⁷⁷

Yhteistyösopimukseen kuuluivat myös ystävyysottelut seurojen välillä ja elokuussa 1982 Wimbledon saapui harjoitus- ja pelimatalle Suomeen ja ohjelmaan kuului myös peli Kuopiossa KPT:ta vastaan. Wimbledon oli Suomessa parisen viikkoa ja tuona aikana Wimbledonin valmentaja David Passett kokosi joukkueeseensa myös Suomessa pelaavat Wimbledonin pelaajat ja tarkkaili heidän kehittymistään kesän aikana. Itse ottelu KPT:ta vastaan päättyi Wimbledonin voittoon 1-2. Wimbledon pelasi ottelut Suomen leirillään myös Ilvestä ja Honkaa vastaan.⁷⁸

2.5 MiPK:n Puolan yhteistyö

Englanti ei ollut ainoa suunta, johon tehtiin yhteistyötä. Edellä on puhuttu paljon ottelu- ja harjoittelumatkoista ympäri Eurooppaa. Nämä olivat tärkeitä matkoja suhteiden luonnin kannalta, mutta mitään virallisia sopimuksia kuten KPT:n ja Wimbledonin välillä solmittiin, ei tapahtunut. Toki jos seura useana vuonna pitää harjoitusleirejä saman seuran vieraana, muodostuu seurojen välille selvä side, joka voi johtaa tiiviimpäänkin yhteistyöhön.

Ulkomaanotteluiden yhteydessä käsiteltiin MiPK:n harjoitus- ja ottelumatkoja Puolaan. 1980-luvun alussa mikkeliiläiset tekivät useita vierailuita Puolaan Arka Gdynian luo ja päinvastoin. Vierailun myötä suhteet Puolaan vain paranivat ja mikkeliiläisten leirissä alkoi herätä ajatus puolalaisen pelaajan hankkimisesta. Gdynian valmentaja Czeslav Boguszcwics oli entinen pelaaja, joka oli joutunut pitämään taukoa pelaamisesta silmävamman vuoksi. Hän oli myös kiinnostunut pelaamaan Suomessa. Tästä alkoi projekti Boguszcwicsin saamiseksi Mikkeliin, mikä on tarkemmin käsitelty ulkomaalaispelaajia käsittelevissä luvuissa.

Puolan vierailun yhteydessä sovittiin myös muusta yhteistyöstä seurojen välillä ja tavoitteena oli että jossain vaiheessa myös mikkeliiläispelaajilla olisi ollut mahdollisuus kokeilla siipiään

77 Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

78 Savon Sanomat 8.8.1982, 15.

Puolan sarjassa. Tämä olisi toteutuessaan ollut melko poikkeuksellinen tapahtuma, sillä yleensä suomalaispelaajat suuntaavat poikkeuksetta Länsi-Euroopan koviin sarjoihin ja seuroihin. Mikkeliäispelaajia ei kuitenkaan Puolan kentillä koskaan nähty, sillä halukkuutta Puolaan siirtymiseen ei ollut, ja tärkeämpänä seikkana mikkeliäispelaajien taso ei riittänyt. Täytyy muistaa, Puola kuului kuitenkin tuohon aikaan Euroopan ehdottomaan eliittiin.⁷⁹

Tällaiset KPT:n ja Wimbledonin sekä MiPK:n ja Gdynian väliset yhteistyökuviot olivat erittäin tärkeitä seurojen kansainvälistymisen kannalta. Yhteistyön avulla saatiin uusia seuran toimintaan uusia toimintatapoja ja mahdollisesti jopa uusia taktisia kuvioita. Tärkeimpänä seurauksena yhteistyöstä oli kuitenkin pelaajavaihto. Kun ulkomailta löydettiin sopiva kumppani, oli pelaajien hankintakin helpompaa. Seuraavissa luvuissa käsitellään tätä pelaajavaihtoa tai paremmin sanottuna jalkapallosiirtolaisuutta, ja syvennytään tarkemmin tähän liittyviin teorioihin.

3. Jalkapallosiirtolaisuus

3.1 Jalkapallosiirtolaisuus siirtolaisuuden muotona

Yksi tärkeä ja ehkä jopa tärkein osa jalkapalloilun kansainvälistymistä on pelaajien siirtyminen maasta toiseen. Pelaajien siirtyessä he osaltaan myöskin tekivät peliä kansainvälisemmäksi ja toivat uusia ideoita ja suuntauksia mukanaan. Itse asiassa koko jalkapalloilun leviäminen oli mahdollista pelaajien muuttamisen myötä, sillä siirtolaisten mukana peli levisi ympäri maailmaa. Pelaajaliikennettä on ollut olemassa aina jalkapallon syntyajoista lähtien. Ajan kuluessa jalkapalloilusta on tullut suuren luokan liiketoimintaa ja pelaajista enemmän tai vähemmän kauppavarua. Pelaajaliikenne ei kuitenkaan ole ollut summittaista, vaan se on aina noudattanut jonkinlaisia sääntöjä ja yleisiä virtauksia, joita tarkastellaan seuraavaksi.

Jalkapallosiirtolaisuus, kuten muukin siirtolaisuus, tottelee tiettyjä lainalaisuuksia. Muuttamisen edellytyksenä ovat työntövoimatekijät ja vetovoimatekijät, joiden vaikutuksesta ihmiset muuttavat. Työntövoimatekijät ilmenevät muuttajan lähtömaassa. Tällaisia tekijöitä

⁷⁹ Länsi-Savo 7.11.1981, 11. Hannu Wettensrandin haastattelu 24.6.2008, Mikkeli.

ovat esimerkiksi työttömyys, nälänhätä, poliittinen epätasa-arvo tai elinolojen radikaali huonontuminen. Vetovoimatekijät puolestaan vetävät muuttajia puoleensa ja tavallaan tyydyttävät työntövoimatekijöiden synnyttämät tarpeet. Vetovoimatekijöitä voivat olla esimerkiksi työvoimapula, korkea elintaso tai mielipiteenvapaus.⁸⁰ Tällaiset samanlaiset tekijät määräävät myös jalkapallosiirtolaisuutta, ja joissain tapauksissa jalkapallosiirtolaisuutta onkin vaikea erottaa perinteisestä siirtolaisuudesta ja muuttoliikkeestä.

Alkuaikoina jalkapallosiirtolaiset olivat tavallisia siirtolaisia, jotka vain sattuivat pelaamaan jalkapalloa. Pelkästään jalkapallon pelaaminen ei ollut varsinaisesti muuton syy, eikä pelaajien siirtomarkkinoita ollut samalla tavalla kuin nykyään. Esimerkiksi Amerikan mantereelle jalkapallo tuli Brittien saarilta tulleiden siirtolaisten mukana, ja suurin osa joukkueiden pelaajista oli ulkomaalaisia siirtolaisia. Tämän vuoksi jalkapallolla on yhä edelleen vahva siirtolaislajin leima.⁸¹ Vaikka jonkinlaista värväystoimintaa amerikkalaisiin seuroihin olikin, olivat pelaajat kuitenkin siirtolaisia, jotka olivat muuttaneet Amerikkaan jostakin muusta syystä.

Jalkapallosiirtolaisuuden yhteys muuhun muuttoliikkeeseen on ilmeistä, sillä sen reitit noudattivat ja noudattavat jossain määrin yhä edelleen perinteisen siirtolaisuuden reittejä. Reitit ovat olleet samoja mutta liikenteen suunta on vain saattanut muuttua. Esimerkiksi Espanjan ja Italian sarjoihin tuli paljon pelaajia Etelä-Amerikasta, sillä näiden maiden välillä oli kulttuurinen yhteys ja esimerkiksi Italiasta oli lähtenyt paljon siirtolaisia Argentiinaan. Näiden siirtolaisten jälkeläiset osasivat italiaa ja heitä pidettiin muutenkin lähes italialaisina. Niinpä tällaisten pelaajien olikin hyvin helppo siirtyä pelaamaan Italian sarjoihin. Itse asiassa Argentiinassa asuvia italialaisia pidettiin Italian kansalaisina, eikä heitä edes varsinaisesti koettu ulkomaalaisiksi. Tämä aiheutti monenlaisia ongelmia mm. sen suhteen, mitä maata nämä pelaajat saivat edustaa arvokilpailuissa.⁸²

Samanlainen tilanne oli esimerkiksi Ranskan ja sen Afrikan siirtomaiden tapauksessa. Ranskan afrikkalaisista siirtomaista siirtyi Ranskan liigaan paljon pelaajia nimenomaan sen takia, koska se nähtiin poliittisesti ja historiallisesti helpompana vaihtoehtona kuin siirtyä

80 Marsella & Ring 2003, 9.

81 Waldstein & Wagg 1995, 73.

82 Lanfranchi & Taylor 2001, 3, 73-74. Archetti 1994, 228.

esimerkiksi Saksaan, joka tavoiltaan ja kulttuuriltaan poikkesi Ranskasta. Muuttoliike siirtomaista Ranskaan oli muutenkin vilkasta. Askel Afrikasta Eurooppaan oli muutenkin sen verran suuri, että kulttuurishokkia tahdottiin pehmentää ja Ranskassa kulttuurishokki oli pienempi, sillä maassa oli paljon myös muita siirtomaista tulleita siirtolaisia. Ranska myös otti mielellään vastaan afrikkalaisista siirtomaista tulleet pelaajat toisin kuin esimerkiksi Englanti, missä siirtomaista tulleita pelaajia oli vähän verrattuna britti-imperiumin kokoon. Selitykseksi on tarjottu sitä, että jalkapallo ei Ranskassa ollut samalla tavalla kansan laji kuin Englannissa. Englannissa jalkapallon asema oli korkealla ja englantilaiset pitivät omaa pelityyliään ainoana oikeana, jota ulkomailta tulevat pelaajat eivät voisi täysin oppia ja pahimmassa tapauksessa jopa pilaisivat sen. Ranskassa tällaista omaa tyyliä ei ollut vielä 1900-luvun alkupuoliskolla muodostunut, joten ulkomaalaiset otettiin vastaan mielellään. Myöhemmin voidaan jopa sanoa, että ranskalainen pelityyli muodostui nimenomaan jalkapallosiirtolaisten vaikutuksesta⁸³

3.2 Suhtautuminen vierastyöläisiin

Suhtautuminen vierastyöläisiin on vaihdellut aikojen saatossa ja maasta riippuen hyvinkin paljon. Jalkapallosiirtolaisuus on aiheuttanut keskustelua samalla tavalla kuin tavallinenkin siirtolaisuus. Teematkin ovat hyvin samanlaiset: tavallista siirtolaisuutta voidaan siirtolaisuuden kohdemaassa kritisoida siitä, että siirtolaiset vievät työt oman maan kansalaisilta ja lähtömaassa siirtolaisia voidaan pitää jonkinlaisina pettureina, jotka eivät käytä työpanostaan ja lahjakkuuttaan oman maan hyväksi. Samanlaisia ongelmia on esitetty myös jalkapallosiirtolaisuuden yhteydessä.

Kuten edellä käy ilmi Italiassa ja Ranskassa jalkapallosiirtolaisuuteen suhtauduttiin positiivisesti, mutta tietyin varauksin. Jos Italia hankki ulkomaalaispelaajia Etelä-Amerikasta, minne sinne oli kulttuuriset ja poliittiset yhteydet, niin Ranskaan tuli pelaajia laajemmalta säteeltä. Toki Ranskaan tuli pelaajia entisistä siirtomaista kuten Algeriasta ja Marokosta, mutta myös itäisestä Euroopasta, Tšekkoslovakiasta, Unkarista ja Jugoslaviasta. Ennen toista maailmansotaa Ranskan liigassa pelasi 59 unkarilaista, 43 tšekkiä sekä useita jugoslaaveja. Jugoslaaveista suurin osa tuli Ranskaan opiskelemaan ja pelasivat opiskelujen ohessa

83 Lanfranchi & Taylor 2001, 171-173.

jalkapalloa paikallisissa seuroissa. Unkarilaisten ja tšekkien osalta voidaan puhua ammattilaisista, sillä pelaajat tulivat Ranskaan nimenomaan pelaamaan jalkapalloa. Näiden pelaajien siirtymisistä tuli myös jopa jonkinlaista liiketoimintaa ja voitiin jopa puhua ensimmäisistä pelaajamarkkinoista.⁸⁴

Italiassa suhtautumien ulkomaalaispelaajiin oli myönteistä, mutta myönteiseen suhtautumiseen vaikutti se, että koska suurin osa Italiaan tulevista ulkomaalaispelaajista oli italialaisten siirtolaisten jälkeläisiä, nähtiin ne lähestulkoon oman maan kansalaisina. Huolimatta italialaisesta syntyperästään, olivat pelaajat kuitenkin omaksuneet jo jossain määrin eteläamerikkalaisen kulttuurin ja jalkapallossa tämä tarkoitti pelityyliä, jossa vastustajaa otettiin kovaa ja välillä jopa vaarallisen suruttomasti. Tämä pelityyli liittyy omalla tavallaan myös siirtolaisuuteen, sillä Argentiina ja myös naapurimaa Uruguay olivat 1900-luvun alussa siirtolaisuuden kohteena ja maihin muutti miljoonia ihmisiä. Siirtolaiset tulivat eri maista ja varsinaista yhteistä identiteettiä ei ollut. Yhteinen identiteetti löytyi kuitenkin jalkapallon avulla ja kova “machomainen” pelityyli olivat osaltaan muodostamassa kansallista identiteettiä niin Argentiinaan kuin Uruguayihinkin.⁸⁵

Italiaan tullessaan eteläamerikkalaiset toivat mukaan pelityylin, joka vaikutti myös italialaisen pelityylin muuttumiseen. Kuten tämä esimerkki osoittaa jalkapallon muuttoliike auttoi osaltaan peliä kehittymään ja eri kansallisten pelityylien sekoittuessa syntyi uusia innovaatioita pelin kehittämiseksi. Useissa maissa tämä innovaatioiden leviäminen nähtiin hyvää asiana ja pelin globaalia leviämistä tuettiin. Joissain maissa ulkomailta tulevat ideat ja uudet tavat nähtiin kuitenkin vahingollisina oman maan kansallisia perinteitä kohtaan ja tätä kehitystä pyrittiin vastustamaan.

Yksi jalkapalloilun kansainvälistymisen kiihkeimpiä vastustajia oli lajin synnyinmaa Englanti. Englantilaiset katsoivat oman pelityylinsä olevan ylivertaista verrattuna muiden maiden tyyliin, ja sulkivat silmänsä muulta maailmalta kymmeniksi vuosiksi. Fyysisyyteen perustuva, puolustusvoittoinen ja pitkiä palloja viljelevä tyyli oli brittien mielestä ainoa oikea ja hyväksytty tyyli aina 1950-luvulla ja saakka ja osittain myös siitä eteenkinpäin.⁸⁶ Brittien mielestä brittien saarten ulkopuolella ei jalkapallon osalta tapahtunut mitään mielenkiintoista

84 Lanfranchi & Taylor 2001, 172, 112. Duke 1995, 90.

85 Archetti 1994, 228.

86 Lanfranchi & Taylor 2001, 202

joten he eristäytyivät muusta jalkapallomaailmasta. Englanti erosi FIFA:sta eikä liittynyt siihen takaisin ennen kuin vuonna 1946. Tuona aikana Englanti ei osallistunut MM-kisoihin tai muihin kansainvälisiin turnauksiin. Epävirallisesti seurat tosin kävivät pelikiertueilla Euroopassa, mutta näillä kiertueilla brittiseurat menivät ennen kaikkea näyttämään mallia muille kuin omaksumaan itse vaikutteita.⁸⁷

Ennen toista maailmansotaa ulkomaalaiset pelaajat Englannin kentillä olivat harvinaisuuksia, lukuun ottamatta irlantilaisia ja skotlantilaisia. Toisen maailmansodan jälkeen Britanniaan alkoi kuitenkin saapua siirtolaisia vanhoista siirtomaista ja yhteiskunta alkoi muutenkin kansainvälistyä ja avautua. Kehitys jalkapallon osalta heijasti yhteiskunnan muuta kehitystä ja englantilaisen jalkapallon eristäytymisen aika oli ohi. 1940- ja 1950-luvuilla ulkomaalaisia pelaajia saapui englantilaisiin seuroihin ja jotkin englantilaiset uskaltautuivat jopa lähtemään kokeilemaan siipiään Manner-Euroopan kentillä.⁸⁸

Sotien jälkeinen avautuminen vaikutti myös englantilaisen pelityyliin. Vuosina 1953 ja 1954 englantilaiset pelasivat useita otteluita keskieurooppalaisia joukkueita vastaan ja useimmiten nämä ottelut päättyivät englantilaisten tappioon. Etenkin 6-3 ja 7-1 tappiot Ferenc Puskasin Unkaria vastaan olivat järkytys, josta toipuminen oli kova pala itseriittoisille englantilaisille.⁸⁹ Samalla englantilaisten silmät aukesivat muualla tapahtuneelle kehitykselle ja tulevina vuosina heidän pelityylinsä sai vaikutteita muualta Euroopasta. Syntyi eräänlainen brittiläisen ja mannermaisen tyylin hybridi. Tämä pelityyli puolestaan levisi englantilaisten valmentajien mukana ulkomaille, mm. Ruotsiin.⁹⁰ Vaikka jokaisella maalla on perinteisesti ollut oma tyylinsä pelata peliä, ovat tyylit vuosien mittaan vaihdelleet ja kehittyneet. Pelaaja- ja valmentajaliikenteen merkitystä eri tyylien muodostumisessa ei voi vähätellä.

Muualla Euroopassa ulkomaalaiset pelaajat eivät olleet enää 1970-luvulla siis mikään uusi ilmiö. Etenkin Espanjan liigassa ulkomaalaisia pelaajia oli ollut jo vuosikymmenien ajan. Yksi syy Espanjan liigan kansainvälisyyteen oli varmasti hyvät ja toimivat yhteydet

87 Lanfranchi & Taylor 2001, 37-38.

88 Lanfranchi & Taylor 2001 50-51. Brittejä lähti pelaamaan Ranskaan, Italiaan ja jopa Kolumbiaan. Brittipelaajien vierailut jäivät usein lyhyiksi, sillä varsin monille kulttuurishokki ja koti-ikävä olivat liian kovia.

89 Lanfranchi & Taylor 2001, 203. Keski-Euroopassa syntynyt ns. Tonavan koulukunta oli hallinnut eurooppalaista jalkapalloilua 1930-luvulta lähtien ja 1950-luvun Unkari oli tämän pelityylin mallioppilas halliten 1950-luvun kansainvälisiä kenttiä.

90 Sund 2007, 53. Lanfranchi & Taylor 2001, 204-205. 1970-luvulla Ruotsin jalkapalloon vaikuttivat merkittävästi Malmö FF:ä valmentanut Bob Houghton ja Halmstad BK:n Roy Hodgson, jotka toivat englantilaisen tyylin seurajalkapalloon mistä se levisi myöhemmin maajoukkueeseen.

Latinalaiseen Amerikkaan. Esimerkiksi vuonna 1975 Espanjan liigassa pelasi yhteensä 77 ulkomaalaista. Näistä 77 pelaajasta peräti 34 tuli Argentiinasta.⁹¹ Myös Hollannin liigassa oli paljon ulkomaalaista väriä. tuona samana vuonna 1975 Hollannin ammattilaisseuroissa pelasi yhteensä 44 ulkomaalaista. Eniten vierastyöläisiä tuli Tanskasta ja hieman yllättäen Jugoslaviasta, joista molemmista oli Hollannissa kymmenen pelaajaa. Mukana oli pelaajia myös hieman eksoottisista maistakin kuten Etelä-Afrikasta ja Suomesta⁹² Eniten ulkomaalaisia oli kuitenkin yllättäen Belgiassa, jonka 100 ammattilaisseurassa pelasi yhteensä jopa 100 ulkomaalaista.⁹³

4. Ulkomaalaispelaajat Itä-Suomessa

4.1 Alkuvuosien uranuurtajat

Kuten edellä todettiin, suomalaisten jalkapalloseurojen kansainväliset yhteydet ennen 1980-lukua olivat harvassa. Ulkomaalaisten pelaajien hankkimista vaikeuttavat osaltaan myös Palloliiton säännöt, jotka vuonna 1973 sallivat kaksi ulkomaalaista joukkuetta kohden mutta, ollakseen pelikelpoinen pelaajan oli pitänyt asua Suomessa vakituisesti vähintään kolme kuukautta.⁹⁴ Tästä syystä nekin harvat ulkomaalaiset, jotka Suomessa jalkapalloa pelasivat, tuskin tulivat tänne nimenomaan jalkapallon takia. Jotkin ulkomaalaiset vain ehkä tulivat Suomeen töihin tai opiskelemaan ja siinä sivussa harrastivat jalkapalloa. Tuolloin voitiin todellakin puhua vasta harrastelusta, sillä amatiksseen pelkästään jalkapalloa on voinut pelata vasta aivan viime aikoina.

Ensimmäinen ulkomaalainen pelaaja, joka pelasi itäsuomalaisessa seurassa, lienee ollut ranskalainen Richard Boucher, josta oli juttua jo aikaisemmin kansainvälisten harjoitusotteluiden yhteydessä. Hän pelasi kuitenkin KuPS:ssa vain yhden ottelun eikä häntä voida pitää varsinaisena ulkomaalaispelaajana. Ensimmäinen merkintä pidempiaikaisesta ulkomaalaispelaajasta itäsuomalaisessa jalkapalloseurassa löytyy vuodelta 1968. Tuolloin

91 Jalkapallokirja 1976, 136.

92 Jalkapallokirja 1976, 144.

93 Jalkapallokirja 1976, 61.

94 Jalkapallokirja 1973, 344.

Mikkelin Palloilijat esitteli uuden “kansainvälisen tähden” Hadj Benyaminan, joka tuli niinkin eksoottisesta maasta kuin Algeriasta.⁹⁵ Benyamina oli eksoottinen ilmestys pienessä savolaiskaupungissa, ja ennen kauden alkua Länsi-Savossa julkaistiinkin useita artikkeleita, jossa kerrottiin uuden tähden kyvyistä. Odotukset häntä kohtaan oli selvästi korkealla ennen kauden alkua, vaikka mitään varmuutta miehen todellisista pelikyvyistä tuskin kenelläkään oli.

Lehtitietojen mukaan Benyamina oli syntynyt Al Asramissa Algeriassa, mutta opiskellut Pariisissa ja Genevessä lääketiedettä ja erityisesti lihasterapiaa. Sveitsissä ollessaan hän oli tavannut suomalaisen naisen, jonka kanssa suhde oli edennyt niin pitkälle, että molempien tie vei Suomeen. Benyamina työskenteli Mikkelissä ja hänen tavoitteenaan oli hakea Suomen kansalaisuutta. Odotukset kansainvälistä “tähteä” kohtaan olivat korkealla ja Länsi-Savon haastattelussa Benyaminan kerrottiin pelaavan “luonnonlapsimaisella tyylillä, jossa ei ole hioutuneisuutta, mutta sen sijaan mielikuvitusta ja arvaamattomuutta”⁹⁶

Todellisuudessa Benyamina ei kuitenkaan ollut aivan sitä mitä kerrottiin. Pian kävi ilmi, että kyse ei ollutkaan oikeasta ammattilaisjalkapalloilijasta vaan harrastelijasta, jonka taidot eivät riittäneet Suomen ylimmälle tasolle. Benyamina oli väittänyt jopa pelanneensa Algerian juniorimaajoukkueessa, mutta nämä puheet osoittautuivat valheellisiksi.⁹⁷ Jo harjoituspeleistä lähtien Benyaminan oli vaikea vakiinnuttaa paikkaansa pelaavassa kokoonpanossa, ja kentälle päästessään otteet eivät vakuuttaneet. Itse asiassa Benyamina ei päässyt avaukseen juuri koko kesänä, ja ainoa merkintä löytyy cupin ottelusta JoPs:a vastaan, jonka MP pelasi kakkosmiehistöllään⁹⁸ Seuraavalla kaudella Benyamina ei jatkanut enää MP:ssa, eikä hänen kohdaltaan löydy tuolta kaudelta tietoja. Sen sijaan kaudeksi 1970 Benyamina siirtyi Varkauteen pelaamaan III-divisioonaa WP-35:n riveissä. Tarkempia tietoja tämän kauden osalta ei ole.⁹⁹ Jalkapalloilijan ura jäi Benyaminan osalta lyhyeen. Sen sijaan hän vaihtoi tyystin alaa ja loi myöhempinä vuosina uraa ravintoloitsijana.¹⁰⁰

Benyamina on hyvä esimerkki varhaisista ulkomaalaisvahvistuksista, joille jalkapallokentän ulkopuoliset seikat olivat suurin syy Suomeen saapumiselle. Benyaminan tapauksessa syy oli

95 Länsi-Savo 28.3.1968, 8.

96 Länsi-Savo 29.3.1968, 6.

97 Eero Karppisen haastattelu 21.7.2008, Mikkelä.

98 Länsi-Savo 15.7.1968, 5.

99 Jalkapallokirja 1970, 162.

100 Eero Karppisen haastattelu 21.7.2008, Mikkelä.

parisuhde sekä mahdollisesti myös työpaikka. Haastattelussa Benyamina kertoi myös hakevansa Suomen kansalaisuutta, mikä myös kertoo siitä että Suomeen tulon taustalla olivat muut syyt kuin jalkapallo. Benyaminan ja muiden varhaisten ulkomaalaispelaajien kohdalla, ei välttämättä voida käyttää termiä ulkomaalaispelaaja samassa merkityksessä kuin myöhempien tulokkaiden kohdalla. Samalla tavoin kuin esimerkiksi Etelä-Amerikkaan muuttaneiden italialaisten kohdalla, myös Benyaminan tapauksessa oli ennemminkin kyse maahanmuuttajista, jotka vain sattuivat pelaamaan jalkapalloa.

Koska Itä-Suomen osalta ulkomaalaispelaajia ei 1970-luvulta Benyminan lisäksi löydy, on ehkä syytä tarkastella hieman tilannetta, koko maan kannalta. Toinen pitkähkön uran Suomessa pelannut ulkomaalainen jalkapalloilija aloitteli uraansa 1960-luvun lopulla. Walesilainen Ronald (Ronney) Redfern siirtyi HJK:hon kaudeksi 1969.¹⁰¹ Vielä tuolloin Redfernin Suomen vierailu jäi yhden kauden mittaiseksi, mutta seuraavan kerran Redfern ilmaantui tilastoihin vuonna 1976, jolloin hän pelasi Finnairin Palloilijoiden riveissä II divisioonaa, ja onnistui kerran jopa maalinteossa. Redfern on kirjoilla myös seuraavan kauden joukkueessa, mutta tämän jälkeen jäljet häviävät.¹⁰²

Muista 1970-luvun alkupuolen nimistä voidaan ehkä mainita myös Tampereen Ilveksen jugoslavalaisvalmentaja Jovan Jeftic, joka kaudella 1971 raivasi tietä ulkomaalaisille valmentajille. Ilveksen osalta kausi päättyi kuitenkin mestaruussarjan viimeiseen sijaan ja putoamiseen. Samoin Jefticin osalta ura Ilveksessä jäi yhteen kauteen.¹⁰³ Muita tuon ajan ulkomaalaispelaajia olivat TPS:n chileläinen Marcos Lara, ja englantilainen arkkitehtiavustaja John Cole, joka kaudella 1971 pelasi HIFK:ssa ja myöhemmin Grankulla IFK:ssa.¹⁰⁴ Lisäksi Kokkolassa pelasi 1970-luvun alussa pelaaja nimeltään Rodolfo Flor Batalha, jonka kotimaa on jäänyt hämärän peittoon. Hän pelasi pari kautta sekä Kokkolan Palloveikoissa että GBK:ssa.¹⁰⁵

Kotimaisille seuroille tällaisten pelaajien saaminen oli tietysti iso tapahtuma, sillä herättihän vierasperäinen nimi pelaajalistassa huomattavasti enemmän huomiota kuin suomalainen. Esimerkiksi Benyaminan tapauksessa paikallislehti Länsi-Savo uutisoi ennen kauden alkua

101 Jalkapallokirja 1969, 143.

102 Jalkapallokirja 1977, 204.

103 Jalkapallokirja 1971, 157.

104 Jalkapallokirja 1971, 157. Jalkapallokirja 1972, 163.

105 Jalkapallokirja 1973, 163. Jalkapallokirja 1970, 153.

Benyaminan tulosta hyvinkin näkyvästi. Jotain pelaajan kiinnostuksesta kertoo myös se, että pian Suomeen tulon jälkeen Benyaminalle kehittyi lempinimi ja Länsi-Savon jutuissa hänet opittiinkin tuntemaan Susuna¹⁰⁶. Suuresta huomiosta huolimatta Benyaminan pelillinen arvo jäi vähäiseksi eikä hänen otteet muistuttaneet “kansainvälisen tähden” otteita. Tämä kertoo osaltaan siitä, että tuolloin ja vielä tänäänkin ulkomaalaispelaajien scouttaus ja tarkkailu eivät olleet kovin korkealla tasolla. 1960- ja 70-luvuilla pelkkä vierasperäinen nimi saattoi riittää takaamaan avauskokoonpanopaikan, ainakin joksikin aikaa.

Ulkomaalaispelaajien hankkimista vaikeuttivat myös Palloliiton tiukat säännöt ulkomaalaispelaajien pelilupien suhteen. Vuonna 1964 Palloliitto oli päättänyt, että ulkomaalaispelaaja saa ottaa osaa virallisiin otteluihin, jos hänellä on oman maansa liiton lupa ja jos hän on asunut maassa vakituisesti vähintään kolme kuukautta. Ulkomaalaisten määrää rajoitettiin myös määrämällä kahden ulkomaalaisen kiintiö kentällä pelaavaa joukkuetta kohden. Vuonna 1975 kolmen kuukauden asumissääntö kumottiin ja ulkomaalaisten hankkiminen helpottui. Ulkomaalaisten hankkimiseen vaikutti myös säännösten muuttuminen pelaajien kotimaissa. Esimerkiksi puolalaisten ja unkarilaisten mahdollisuudet pelata ulkomailla paranivat.¹⁰⁷ Mitään suurta ryntäystä Suomeen ei tuolloinkaan vielä tapahtunut vaan ulkomaalaiset olivat enemmän tai vähemmän harvinaisuuksia. 1970-luvun loppuvuosina oli ilmassa selviä merkkejä ulkomaalaisten määrän kasvusta ja Itä-Suomi oli yksi tämän kehityksen edelläkävijöitä.

Jos vielä 1970-luvulla ulkomaalaispelaajat olivat suomalaisessa jalkapalloilussa harvinaisuuksia, voidaan 1980-luvulle tultaessa asiassa tapahtuneen selvän muutoksen. Hyvin perustein voidaan jopa puhua pienimuotoisesta murroksesta. Pelaajien määrä moninkertaistui, ja itäsuomalaiset seurat olivat tämän kehityksen kärkiseuroja. Muutoksen suunta oli ollut havaittavissa jo 1970-luvun loppupuolella. Noihin aikoihin moni suomalainen päätti etsiä uutta suuntaa toiminnalleen hakemalla valmentajia Suomen rajojen ulkopuolelta. Kaudella 1978 Rovaniemen Palloseura hankki valmentajakseen puolalaisen Jerzy Masztalerin ja Oulun Työväen Palloilijat hankki Masztalerin maamies Pjotr Suskin.¹⁰⁸

106 esim. Länsi-Savo, 15.7.1968, 5.

107 Lautela 2007, 307. Esimerkiksi Puolassa oli 1970-luvulla voimassa säädös, jonka mukaan yli 30-vuotiaat pelaajat olivat vapaita lähtemään ulkomaille. Toisaalta ikärajoista oltiin valmiita myös joustamaan. Lanfranchi & Taylor 2001, 219.

108 Jalkapallokirja 1979, 195. Jalkapallokirja 1978, 270.

Puola oli yksi maa mistä pelaajia hankittiin, mutta tärkeimmäksi maaksi hankintojen kannalta muodostui kuitenkin jalkapallon kotimaa Englanti. Englantilaisille pelaajille Suomi oli sopiva kohdema, sillä kuten edellä kerrottiin, monilla englantilaisilla seuroilla oli erinäisiä yhteyksiä suomalaisiin seuroihin, ja suomalaisseurat tahtoivat mielellään hankkia pelaajia jalkapallon kotimaasta. Englantilaisten pelaajien pelaaminen Suomessa sopi hyvin myös englantilaisille seuroille, sillä Suomen sarjoja pelattiin silloin kun Englannissa sarjat olivat kesätauolla. Näin Suomessa pelaaminen oli oiva tapa pysytellä kunnossa, ja niinpä Suomeen lähetettiin ja hankittiin ennen kaikkea nuoria pelaajia, jotka hakivat kunnan harjoittelua ja tietenkin myös kansainvälistä kokemusta.¹⁰⁹ Englantilaiset olivat myös itäsuomalaisten seurojen suosiossa ja 1980-luvun alussa koettiin jopa jonkinlainen brittipelaajien ryntäys. Seuraavaksi tarkastelen itäsuomalaisten seurojen ulkomaalaishankintoja ja niihin liittyviä taustoja.

4.2. Kuopio

4.2.1. KPT edelläkävijänä

Itä-Suomen seuroista kuopiolaiset KPT ja Elo olivat innokkaimpia värväämään pelimiehiä ulkomailta. KPT oli ensimmäinen kuopiolaisseura joka päätti kokeilla englantilaisvahvistusta. Kaudella 1978 Mark Weatherley pelasi joukkueessa ja onnistui kerran myös maalinteossa.¹¹⁰ Weatherley oli samalla koko Kuopion ensimmäinen ulkomaalaispelaaja.¹¹¹ Weatherley saapui Suomeen toukokuussa 1978 Gillinghamista. 20-vuotias kärkimies oli ilmeisen haluttu pelaaja sillä lehtitietojen mukaan myös HJK oli pelaajan perässä. Weatherleyn edustusosoikeus KPT:ssa kesti kevätkierroksen loppuun eli elokuun alkuun. Weatherleyn suosittelijana ja siirron takapiruna toimi “maailmankuulu jalkapallovalmentaja ja lehtimies” Erik Batty, joka auttoi muitakin suomalaisseuroja hankkimaan pelaajia ulkomailta.¹¹² Batty avusti suomalaisia lehtiä kuten esimerkiksi Veikkaajaa, ja hänellä oli myös hyvät suhteet Palloliittoon. Kieltä ja tapoja osaavana häntä käytettiin alkuvuosina usein välikätenä pelaaja-asioissa.¹¹³ Batty oli mukana pelaajahankinnoissa jo 1975, hän oli auttamassa Peter Cordwellin saapumista Vaasan

109 Lautela 2007, 307.

110 Jalkapallokirja 1979, 172.

111 Arponen 1984, 90.

112 Savon Sanomat 13.5.1978, 17.

113 Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio

Palloseuraan.¹¹⁴

Kauden ensi kierroksilla Weatherleyn otteet näyttivät lupaavilta ja luotto miehen taitoihin oli kova. Itse mies vertasi Suomen tasoa Englannin IV-divisioonaan. Hänen mukaansa sopeutuminen Suomeen oli sujunut melko helposti ja hän oli nopeasti oppinut KPT:n pelityyliin.¹¹⁵ Kauden edetessä Weatherleyn tahti kuitenkin hidastui ja otteiden hiipuesssa Weatherleyhin alkoi kohdistua kritiikkiä myös median puolelta, ja hänen asemansa varsinaisena vahvistuksena kyseenalaistettiin. Viimeisen pelinsä Weatherley pelasi KPT:ssa 2.7.1978, ja tuossa pelissä hän teki ainoan maalinsa. Vaikka Weatherley hankittiin maalintekijäksi ja siihen nähden yksi tehty maali oli selvä pettymys, oli mies valmentaja Keijo Voutilaisen mielestä selvä vahvistus joukkueelle.¹¹⁶

Weatherley oli Kuopion ensimmäisenä ulkomaalaispelaajana erikoisuus, jota kohdeltiin hieman toisin kuin muita pelaajia. Vaikka joukkueessa oli tuolloin hyvinkin englantia taitavia pelaajia, nähtiin parhaaksi hommat mukaan myös tulkki, jotta viesti menisi varmasti perille. Niinpä Weatherley mukana seurasi aina paikallisen matkatoimiston virkailija mukana pelimatkoilla ja joskus jopa harjoituksissakin.¹¹⁷ Tämä kertoo siitä, että vaikka suomalainenkin yhteiskunta alkoi pikku hiljaa avautua ulospäin, ei ulkomaalaisten kohtaaminen ollut kuitenkaan vielä ihan luonnollinen ja jokapäiväinen asia.

Kuopiosta Weatherley palasi takaisin Englantiin ja Gillinghamiin. 29.8.1978 Savon Sanomissa ilmestyneessä haastattelussa hän muistelee Suomen aikaansa lämmöllä. Hän viihtyi Suomessa hyvin ja tahtosi tulla ensi kesänä takaisin, mutta mieluummin jonkun kaverin kanssa. Ainoana huonona puolena hän mainitsee suomalaisten tuomareiden heikon tason.¹¹⁸ Tuomareiden heikkous toistui myös myöhempien ulkomaalaisvahvistusten haastatteluissa ja aika moni ulkomaalaisvahvistus kunnostautuikin ottamaan huomattavan määrän varoituksia ja jopa pelikieltoja.

Seuraavaan kauteen KPT lähti leveämmällä kotimaisella materiaalilla ja ennen kauden alkua

114 Lautela 2007, 308.

115 Savon Sanomat 15.5.1978, 10.

116 Savon Sanomat 3.7.1978,10.

117 Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio

118 Savon Sanomat 29.8.1978, 16.

ilmestyneessä ennakossa ei arveltu olevan tarvetta uudelle ulkomaalaisvahvistukselle.¹¹⁹ Kauden alussa joukkuetta kohtasi kuitenkin paha loukkaantumiskierre ja katseet käännettiin edelliskauden tapaan ulkomaille. Joidenkin mielestä ulkomaille tähyäminen oli liian hätäinen ratkaisu sillä aikaa myöden omatkin pelaajat ehtisivät kuitenkin kuntoutua ja ammattilaisten hankkiminen ei ollut välttämätöntä.¹²⁰

Soraäänistä huolimatta päätyi KPT hankkimaan englantilaispelurin edelliskauden tapaan. Vaihtoehtoja oli kolme: Wimbledonin Alan Cork ja Mark Dziadulewicz sekä Charltonin Martin Robinson. Näistä paperilla kovin oli Robinson joka edellisellä kaudella oli tehnyt 15 maalia. KPT:n valinta kohdistui kuitenkin 19-vuotiaiseen Dziadulewiciin, joka saapui Kuopioon toukokuun lopulla. Sopimus oli kahden kuukauden mittainen. Edelliskesän tapaan tämänkin siirron taustamiehenä toimi jälleen Eric Batty, jolla oli yhteyksiä mm. Millwalliin ja Skotlannin seuroihin.¹²¹

Edelliskesän hyvien kokemusten perusteella odotukset Dziadulewiczia kohtaan olivat korkealla. Valmentaja Voutilaisen mielestä Dziadulewicz antoi oman panoksensa lisäksi virikkeitä ja kansainvälisiä tuulahduksia myös muille pelaajille. Dziadulewicz oli pelannut Wimbledonissa ykkösjoukkueessa ja reserveissa, ja teki Kuopiossa muihin pelaajiin suuren vaikutuksen ensimmäisistä harjoituksista lähtien.¹²² Dziadulewicz sai suuren huomion mediassa ja selvästikin häneen kohdistettiin suuria odotuksia. Vaikka edelliskaudella olikin nähty englantilaisväriä, oli mukana myös uutuudenviehätystä. Myös uuden tulokkaan puolalaisista sukujuurista johtuva savolaiseen suuhun vaikeahko sukunimi herätti huomiota Savon Sanomien palstoilla.

Alkukausi sujui Dziadulewiczin osalta loistavasti ja Savon Sanomien peliraporteissa hänet mainittiin usein kentän parhaana. Dziadulewicz oli edelliskesänä pelannut Hollannissa, mutta sikäläinen pelityyli oli ollut liian kurinalainen ja hän oli palannut Englantiin. Wimbledonissa hän oli murtautumassa ykköskokoonpanoon, ja Eric Battyn mielestä ensi kesänä Dziadulewicz tulisi olemaan jossain aivan muualla kuin Suomessa. Omien sanojensa mukaan Dziadulewicz oli sopeutunut Suomeen hyvin. Suomessa ei hänen mukaansa ollut samanlaista

119 Savon Sanomat 28.4.1979, 12.

120 Savon Sanomat 14.5.1979, 10

121 Savon Sanomat 14.5.1979, 10. Savon Sanomat 14.5.1979, 10, Savon Sanomat 21.5.1979, 12. Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio

122 Savon Sanomat 17.5.1979, 10. Savon Sanomat 23.5.1979, 21.

stressiä kuin Englannissa ja jalkapallon pelaamisesta nautti enemmän.¹²³

Hyvästä alusta huolimatta Dziadulewiczin kausi sai hieman nolon lopun, sillä 17.6. pelatussa ottelussa KTP:ta vastaan hänet ajettiin kentältä ulos ja samalla hän tuli tönäisseeksi vastapuolen pelaajaa. Odotettavissa oli pelikieltoa, ja kun Dziadulewicz oli aiemminkin antanut merkkejä tulisuudestaan, alkoi seurajohto harkita sopimuksen purkamista.¹²⁴ Sopimus päätettiin purkaa ja Dziadulewicz palasi Englantiin heinäkuun lopussa. Kauden lopussa päävalmentaja Voutilainen kommentoi ulkomaalaispelaajien hankintaa Savon Sanomissa kriittisesti. Hänen mielestään Weatherley oli hyvä hankinta ja vahvistus joukkueelle, mutta Dziadulewiczin temperamentti oli hieman liikaa. Voutilaisen mielestä brittipelaajat veivät aina paikan suomalaispelaajalta ja joukkuehengen kannalta ei ollut ideaalista, että britit pystyivät olemaan joukkueessa vain osan kautta. Voutilainen sanoi myös, että ulkomaalaispelaajien hankinta oli enemmänkin johtokunnan kuin itse valmennusjohdon toiveissa.¹²⁵

Ulkomaalaispelaajia kokeiltiin Kuopiossa myös seuraavalla kaudella. Kuopion Palloseura lähti kauteen suurin odotuksin, olihan joukkue edellisvuoden hopeatilallaan lunastanut paikan eurokentille ja Uefa-cupiin, jossa KuPS:n ensimmäisen kierroksen vastustajaksi arpa toi ranskalaisen AS Saint Etiennen.¹²⁶ Kansainvälistä väriä joukkueeseen toi länsisaksalainen Dieter Wendling, joka oli samalla myös yksi ensimmäisiä Suomen kentillä pelanneita saksalaisia. Tuohon asti ulkomaalaiset olivat lähes poikkeuksetta olleet englantilaisia. Wendlingin tie Suomeen oli muutenkin hieman poikkeava. KuPS:n pelaaja Heikki Turunen oli viettänyt talven 1979–80 Länsi-Saksassa Freiburgissa, jossa hän oli opiskellut ja samalla pelannut kaupungin II-divisioonajoukkue Sportfreunde BJK Freiburgissa. Freiburgissa Turunen oli tutustunut Wendlingiin ja keväällä Saksan kauden päättyessä Wendling matkasi Turusen kanssa Kuopioon.¹²⁷

Kielten opettajaksi opiskeleva Wendling pelasi kauden keskikentällä, mutta kärsi pitkin kautta loukkaantumisista eikä erityisemmin päässyt loistamaan. Wendling on muodostaa poikkeuksen tuon ajan ulkomaalaispelaajien joukossa paitsi kotimaallaan myös taustoiltaan.

123 Savon Sanomat 1.6.1979, 15.

124 Savon Sanomat 18.6. 1979,10.

125 Savon Sanomat 8.10.1979, 10.

126 Savon Sanomat 10.7. 1980, 16.

127 Savon Sanomat 28.5.1980, 15.

Hän ei ollut ammattilaispelaaja eikä tähdännytkään sellaiseksi, vaan pelasi jalkapalloa opiskelujensa ohessa. Englantilaiset pelaajathan olivat lähes poikkeuksetta nuoria lupauksia, joiden haaveissa siinsi ammattilaisen ura. Suomessa pelaaminen nähtiin hyvänä mahdollisuutena saada pelikokemusta ja hyvää treeniä kesäkauden aikana. Wendlingin tapauksessa kysymyksessä lienee ollut ennemminkin seikkailunhalu ja halu nähdä uusia maisemia. Myös väylä, jota kautta Wendling saapui Suomeen, on poikkeava. Wendling tuli Suomeen Turusen välityksellä, eikä minkään pelaaja-agentin tai valmentajien scouttausmatkan tuloksena. Mikään täysi turisti Wendling ei kuitenkaan ollut vaan pääsi säännöllisesti pelaamaan kuopiolaisten avauskokoonpanossa.

4.2.2. Vuoden 1981 ryntäys

Kaudella 1981 ulkomaalaisten osalta koettiin varsinainen ryntäys. Ulkomaalaisten määrä kasvoi huomattavasti ja lähes seura kuin seura haki vahvistuksia brittien saarilta. Syy miksi brittipelaajia hankittiin niin runsain määrin, oli suuret kotimaisten pelaajien karanteenimaksut. Kotimaisen pelaajan hinnalla pystyi hankkimaan jopa useamman brittipelurin. Lisäksi monissa yhteyksissä mainitaan, brittipelurin hankkimisesta tuli jonkinlainen muoti-ilmiö. Lähes seuran kuin seuran tuli hankkia oma britti, kun kerran naapurillakin oli. Ikävä kyllä kaikilla seuroilla ei ollut riittävästi ammattitaitoa ja oikeita yhteyksiä, ja hankinnoissa saatettiin nähdä myös aikamoisia floppeja.

Kuopiolaisseurat eivät jääneet kilpailijoitaan heikommiksi, vaan olivat mukana yleisessä kehityksessä. Erityisesti KPT kunnostautui brittipelaajien hankinnassa. Seura täytti tuolloin 50 vuotta ja merkkivuotta tahdottiin juhlistaa menestyksellä. Joukkueellahan oli jo aikaisemmin hyviä kokemuksia brittipelaajista Mark Weatherleyn ja Mark Dziadulewiczin osalta. Kaudelle 1981 KPT hankki hyökkääjät Michael Belfieldin ja Glynn Hodgesin Englannin IV-divisioonassa pelanneesta Wimbledonista. Molemmat olivat lupaavia nuoria, Belfield 20 ja Hodges 19, ja odotukset pelaajien suhteen olivat korkealla. Etenkin Hodgesia pidettiin tulevaisuuden pelaajana, sillä mies oli vakiokalustoa Walesin alle 21-vuotiaiden maajoukkueessa.¹²⁸ Hodgesin ja Belfieldin suosittelijana toimi Wimbledonin valmentaja

128 Savon Sanomat 3.3. 1981, 14.

David Passet ja yhdysmiehenä toimi jälleen toimittaja Eric Batty.¹²⁹ Wimbledonista muodostui KPT:lle tärkeä yhteistyökumppani ja pelaajaliikenne sujui myös seuraavilla kausilla. KPT:n ja Wimbledonin yhteistyö huipentui syksyllä 1981 solmittuun yhteistyösopimukseen, josta on kerrottu jo aiemmassa luvussa.

Belfield ja Hodges täyttivätkin odotukset mallikkaasti ollen KPT:n kauden kovimmat maalintekijät. Belfield oli myös koko sarjan maalipörssissä kakkosena. Englantilaiskaksikon tehokkuudesta kertoo jotain myös se että, yhdessä he tekivät KPT:n 45 maalista 20, eli lähes puolet.¹³⁰ Kesäkuussa Hodges kävi maajoukkutehtävissä edustamassa Walesia nuorisomaajoukkueessa ja tuolloin hänen tilallaan pelasi myöskin Wimbledonista edustanut 21-vuotias Steve Ketterbridge, joka ehti pelata Kuopiossa kolmen pelin ajan.¹³¹ Hodges palasi kotimaahansa elokuun alussa, mutta Belfield jatkoi pelejään aina kauden loppuun saakka. KPT:ssa nähtiin myös neljäs brittipeluri, kun Douglas Hatcher saapui Wimbledonista korvaamaan loukkaantunutta maalivahti Pekka Hietaa. Hatcher oli samalla varmasti yksi ensimmäisiä Suomessa pelanneita ulkomaalaismaalivahteja.¹³²

Kuten todettua britit olivat KPT:n hopeasijaan päättyneen kauden avainpelaajia ja seura sai olla hankintoihinsa tyytyväisiä. Brittien hyviä otteita voitiin käyttää hyväksi myös otteluiden markkinoinnissa ja useimpien otteluilmoitusten vetonaulana olikin joko Belfield tai Hodges. Britit olivatkin yksi syy seuran hyviin yleisömääriin. ulkomaalaispelaajien tekemiset kiinnostivat suurta yleisöä ja jopa uusien brittien ensimmäisiä treenejä saattoi olla seuraamassa kymmeniä katsojia.¹³³ Myös pelaajat itse viihtyivät Suomessa ja Savon Sanomien haastattelussa Belfield kertoo Suomessa vietetyn ajan olleen hyödyksi. Hän myös uskoi, että maalipörssin toinen sija tekisi vaikutuksen myös Wimbledonin valmennusjohtoon ja paikka joukkueen vakiokokoonpanosta aukeaisi.¹³⁴

KPT ei ollut ainoa kuopiolaisseura, joka kaudella 1981 haki apuvoimia Englannista. I-divisioonassa pelannut Kuopion kolmosjoukkue Elo päätti lähteä hakemaan nousua brittiavuun. Aluksi Elo haki yhteistyökumppania Arsenalista, mutta neuvottelut kariutuivat ja

129 Savon Sanomat 10.4.1981, 20.

130 Jalkapallokirja 1982, 152.

131 Savon Sanomat 20.5.1981, 16. Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

132 Savon Sanomat 7.8.1981, 14.

133 Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

134 Savon Sanomat 18.6.1981, 16. Savon Sanomat 18.7.1981, 15.

yhteistyökumppaniksi tuli Charlton.¹³⁵ Charltonista Elon avuksi saapuivat Paul Lazarus ja Frank Clark. Molemmat kuuluivat lehtitietojen mukaan Charltonin ykkösmiehistöön ja Clark oli Hodgesin tavoin myös esiintynyt Walesin poikamaajoukkueessa. I-divisioonassa pääsarjan ulkomaalaisryntäys ei vielä näkynyt yhtä voimakkaana ja Elon lisäksi ulkomaalaisia löytyi vain Myllykosken Pallost.¹³⁶ Elon edustajat kävivät useita kertoja Englannissa tutustumassa paikalliseen jalkapalloiluun ja loivat näillä reissuillaan yhteyksiä eri seuroihin. Myös KPT:n Wimbledon-yhteyksiä käytettiin hyväksi.¹³⁷

Myös Elon kohdalla britit osoittautuivat täysosumiksi. Nousuun päättyneen kauden paras maalintekijä oli Lazarus 13 maalillaan. Etenkin karsintasarjassa Lazarus osoitti tehokkuutensa ja teki Elon 12 maalista kahdeksan. Myös Clark onnistui maalinteossa kolmesti.¹³⁸ Lazaruksen maaliluvut ovat kovia varsinkin kun ottaa huomioon, että hän lähti heinäkuussa Wimbledonin harjoitusleirille ja palasi takaisin Kuopioon elokuun lopulla, kun paikkaa Wimbledonin joukkueesta ei löytynyt.¹³⁹ Lazaruksen poissa ollessa häntä tuurasi 19-vuotias Mark Smith Englannin II-divisioonan Leyton Orientista. Tämän siirron asiamiehenä oli toiminut Charltonin nuorisovalmentaja Ian Shalter, joka oli käynyt myös tarkkailemassa Clarkin ja Lazaruksen otteita. Myös Smith oli lupaava nuori pelaaja ja lehtien mukaan hän oli pelannut pari ottelua alle 18-vuotiaiden maajoukkueessa.¹⁴⁰

Lazarus ja Clark olivat siis ratkaisevassa roolissa Elon nousukaudessa ja pelaajien hyvät otteet herättivät lopulta huomiota myös Englannissa. Ennen karsintasarjan viimeisiä kierroksia Wimbledon kutsui Lazaruksen korvaamaan loukkaantunutta kärkihyökkääjäänsä Alan Corkia. Näin Lazarus ei voinut juhlia joukkueensa kanssa nousua kauden lopussa. Elon valmentaja Gunnar Boman kertoi Savon Sanomien haastattelussa kuinka Lazaruksen hankkiminen tapahtui hieman vahingossa, sillä alun perin tarkoitus oli hankkia puolustaja, mutta Lazarus teki otteillaan lähtemättömän vaikutuksen.¹⁴¹

Talven ajaksi ulkomaalaisvahvistukset matkustivat tuttuun tapaansa takaisin kotimaihinsa tavoitteenaan saada pelipaikkoja kotimaidensa joukkueissa. Kaudella 1981 ulkomaalaiset

135 Savon Sanomat 3.3.1981, 14.

136 Savon Sanomat 16.4.1981, 19.

137 Tuomo Ylä-Korholan haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

138 Jalkapallokirja 1982, 153.

139 Savon Sanomat 24.7.1981, 14. Savon Sanomat 29.8.1981, 17.

140 Savon Sanomat 24.7.1981, 15. Savon Sanomat, 4.8.1981, 14.

141 Savon Sanomat 26.9.1981, 22. Savon Sanomat 12.10.1981, 10-11. Tuomo Ylä-Korholan haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

olivat kuitenkin tehneet niin suuren vaikutuksen Kuopiossa, että heidät toivotettiin mielellään tervetulleiksi seuraavaksi kaudeksikin. Ilmeisesti myös pelaajat itse olivat viihtyneet Suomessa sillä, monet myös lupasivat palata takaisin. Esimerkiksi Elon Frank Clark ilmoitti jo syksyllä palaavansa takaisin Eloon, sopimusta Charltonin kanssa ei syntyisi.¹⁴²

Talven aikana KPT avasi uuden lehden suomalaisen jalkapalloilun kansainvälistymisessä ja solmi yhteistyösopimuksen Wimbledonin kanssa. Wimbledonilla oli jo aikaisemmin ollut yhteyksiä Suomeen ja monet Suomessa pelanneet britit olivat kotoisin nimenomaan tästä lontoolaisseurasta. KPT:n edelliskauden pelaajista Belfield, Hatcher ja Kettebridge olivat nimenomaan Wimbledonin pelaajia. KPT:n aloitteesta tehty sopimus mahdollisti kahdensuuntaisen pelaajavaihdon lisäksi valmentajavierailuita ja ystävyysotteluita. Seuraavan kauden osalta sovittiin, että talvella KPT:n Hannu Turunen lähtee kokeilemaan siipiään Lontooseen ja ensi kesäksi Wimbledon antaa kaksi vahvistusta KPT:lle.¹⁴³

4.2.3 Britti-invaasio kiihtyy

Jos vuonna 1981 oli koettu brittien ryntäys, niin seuraavalla kaudella vauhti vain kiihtyi. Viimeistään nyt briteistä tuli jonkinlainen muoti-ilmiö ja jokaisella seuralla tuli olla oma britti. Tämä villitys ei kaikkien seurojen kohdalla sujunut odotetulla tavalla ja monet joutuivat kantapään kautta oppimaan kuinka helppoa ulkomaan hankintojen kanssa on epäonnistua. Kaudella 1982 nähtiin samanlainen ja jopa kovempi ulkomaalaispelaajien vyöry kuin edellisellä kaudellakin. Varsinkin Kuopiossa panostettiin britteihin ja jopa perinteikäs KuPS päätti turvautua britteihin, vaikka aikaisemmin se oli halunnut luottaa omiin kasvatteihin ja oli suhtautunut ulkomaalaisiin varsin nihkeästi. Kaudeksi 1982 Kuopiosta oli kolme joukkuetta pääsarjassa, mikä tarkoitti sitä että huolimatta hyvästä juniorityöstä kunnollisia pelaajia ei tahtonut kaupungissa riittää.

Nousijajoukkue Elo julkisti ensimmäiset ulkomaalaispelaajansa maaliskuussa. Elon paitaan saapuisivat III-divisioonan Millwallin John Bartely ja Mark Dennehy. 23-vuotias Bartely oli

142 Savon Sanomat 12.10.1981, 10-11.

143 Savon Sanomat 24.10.1981, 14.

lehtitietojen mukaan Millwallin vakiomiehistöä ja 18-vuotias Dennehy reservipelaajia. Pelaajia pidettiin ennen kauden alkua erittäin kovina vahvistuksina ja etenkin Bartleyn Suomeen tuloa ihmeteltiin, olihan hän ollut yksi Millwallin tärkeimpiä pelaajia. Tuohon aikaan Millwallll oli kuitenkin suurissa taloudellisissa vaikeuksissa ja pelaajien peluuttaminen kesän ajan ulkomailta toi joukkueelle selviä säästöjä. Elon valmentaja Gunnar Boman oli käynyt katosmassa pelaajia Lontoossa ja oli vakuuttunut, että pelaajat olivat vähintään samaa tasoa kuin Lazarus ja Clark edellisellä kaudella.¹⁴⁴

Suomeen tullessa Bartley ja Dennehy eivät lehtihaastattelujen mukaan tienneet mitään suomalaisesta jalkapalloilusta ja tulivat maahan etsimään uusia kokemuksia ja seikkailuja.¹⁴⁵ Karuissa suomalaisissa palloiluolosuhteissa oli ilmeisesti liikaakin seikkailua, sillä kummallakin oli suuria sopeutumisvaikeuksia heti kauden alussa. Koti-ikävä kävi niin pahaksi, että molemmat alkoivat puhua kotiinlähdistä. Lisäksi brittien mielestä Elo ei ollut täyttänyt kaikkia sopimuksen pykäläiä, mikä myös lisäsi lähtöhaluja.¹⁴⁶ Ensimmäisenä mitta täyttyi Dennehyllä ja hän lähti takaisin Englantiin toukokuun lopussa. Myöhemmin Elosta kerrottiin että itse asiassa Dennehy oli lähetetty kotiin kurinpito-ongelmien vuoksi. Viikkoa myöhemmin myös Bartley päätti seurata maanmiestään ja lähti takaisin kotiin.¹⁴⁷ Ilmeisesti nuorilla pelaajilla oli ollut vääränlainen käsitys suomalaisesta jalkapalloilusta ja elämäntyylistä ja koti-ikävä vei voiton.¹⁴⁸

Bartleyn ja Dennehyin häipyminen jätti suuren aukon Elon miehistöön, sillä molemmat olivat kaikesta huolimatta osoittautuneet pelimiehiksi kentällä. Esimerkiksi Bartley oli viimeistellyt viisi osumaa alkukauden pelaamisissaan peleissä. Korvaajia alettiin etsiä Englannista. Ennen Bartleyn ja Dennehyin lähtöä edelliseltä kaudelta tuttu Frank Clark oli jo palannut Eloon, kuten oli kauden lopussa luvannut. Ennen kauden alkua oli huhuttu, että Clark olisi siirtynyt III-divisioonassa pelanneeseen Juankosken Pyrkivään, mutta Clark valitsi Elon.¹⁴⁹ Bartleyn ja Dennehyin lähtö aiheutti jonkin verran mielipahaa Elon toimistolla, sillä olihan kyse selvästä sopimusrikkomuksesta. Niinpä Elo käynnisti toimenpiteitä saadakseen jonkinlaisia korvauksia, mutta vaatimus ei tuottanut tulosta.¹⁵⁰

144 Savon Sanomat 15.4.1982, 17.

145 Savon Sanomat 15.4.1982, 17.

146 Savon Sanomat 24.5.1982, 10.

147 Savon Sanomat 3.6.1982, 16.

148 Tuomo Ylä-Korholan haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

149 Savon Sanomat 25.4.1982, 20. Savon Sanomat 24.5.1982, 10.

150 Savon Sanomat 9.6.1982, 18. Tuomo Ylä-Korholan haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

Muiden brittipelaajien hankinnassa Elolle iski ilmeisesti jonkinlainen paniikki, sillä pitkin kesää useampi pelaaja kävi kokeilemassa muutaman pelin ajan. Ensimmäisenä yritti Mark Newson, joka saapui puoliammattilaisseura Maidstonesta.¹⁵¹ Newsomin pelit jäivät kuitenkin lyhyeen ja pian tilalle saapui kokeilemaan Peter Divine Bristol Citystä. Divine sai kuitenkin tarpeekseen Suomesta jo yhden päivän jälkeen ja tilanne oli taas Elon kannalta heikko. Valmentaja Boman myönsi lehtihaastattelussa, että brittihankinnat olivat tässä vaiheessa kautta arpapeliä, sillä pelaajia ei ehtinyt seuraamaan paikan päälle Englantiin ja joutui turvautumaan toisen käden tietoihin.¹⁵² Kauden lopussa Eloa pidettiin hyvänä esimerkkinä siitä kuinka vaarallista on perustaa joukkueen runko englantilaisten varaan, sillä heidän poistuessaan joukkue saattaa romahtaa. Elolle John Bartley oli alkukaudesta ollut joukkueen tukiranka, ja hänen lähdettyään joukkueen peli ajautui kriisiin, josta se ei toipunut.¹⁵³

Kuopion vanhin ja perinteikkäin seura KuPS oli aikaisemmin suhtautunut ulkomaalaispelaajiin nihkeästi, ja saksalaisen Dieter Wendlingin jälkeen seura olikin yrittänyt hakea menestystä kotimaisin voimin. Kuopio oli aina luottanut omiin kasvatteihinsa ja pelaajien hankkiminen oman seuran ulkopuolelta ei kuulunut seuran toimintastrategiaan. 1970-luvun lopulla KuPS kohtasi katastrofin, sillä pelaajaliikenteen lisääntyessä, myös KuPS:n pelaajat vaihtoivat seuraa entistä herkemmin. Muut seurat saattoivat kovalla rahalla houkutella parhaimmat KuPS-kasvatit itselleen ja korvaajia oli hankala löytää omista junioreista.¹⁵⁴ Niinpä tarvittiin strategian muutosta ja kauteen 1982 päätettiin lähteä ulkomaalaisavuihin. Vahvistuksia etsittiin kuumeisesti pitkin talvea ja kevättä ja lehtihaastattelujen mukaan syynä tähän oli kilpailussa mukana pysyminen. Tärkeimmät suunnat mistä pelaajia haettiin, olivat Englanti ja Belgia, johon KuPS:lla oli suhteita Bruggessä pelanneen pelaajansa Petteri Kupiaisen kautta¹⁵⁵

Keväällä useampikin brittipeluri kävi Kuopiossa näytillä. Tällaisia olivat Dean Edwards, Gary Sewart ja Gareth Bee. Kukaan näistä pelaajista ei kuitenkaan vakuuttanut KuPS:n seurajohtoa ja sai palata takaisin Englantiin.¹⁵⁶ Brittiseuroja vaivasi yleinen taloudellinen ahdinko ja

151 Savon Sanomat 10.6.1982, 18.

152 Savon Sanomat 18.8.1982, 17. Savon Sanomat 28.6.1982, 11.

153 Savon Sanomat 16.10.1982, 16.

154 Heikki Turusen haastattelu 5.8.2008, Kuopio

155 Savon Sanomat 20.3.1982, 14.

156 Savon Sanomat 4.4.1982, 19.

etenkin reservipelaajia laskettiin ulkomaille palkkakulujen vähentämiseksi.¹⁵⁷ Huhtikuussa KuPS oli päässyt etsinnöissään tuloksiin ja julkisti lähtevänsä kauteen englantilaisten Andy Proudloven ja Steve Edwardsin vahvistamana. Etenkin Proudloven saapumisesta kohuttiin, olihan hänellä sopimus Englannin I-divisioonassa pelaavan Norwichin kanssa. Englannin pääsarjassa pelaava pelaaja oli Suomen kentillä todellinen näky, ja puhuttiin että kyseessä olisi ollut kaikkien aikojen kovin ulkomaalaisvahvistus suomalaisilla kentillä.¹⁵⁸ Ilo oli kuitenkin ennen aikaista ja muutaman pelin jälkeen paljastui, tähtipelaajan statuksestaan huolimatta Proudlove ei ollut läheskään tarpeeksi hyvässä kunnossa edes Suomen pääsarjaan. Niinpä Proudlove sai pakata laukkunsa jo toukokuun puolivälissä ja samalla myös Edwards sai lähtöpassit.¹⁵⁹

KuPS ei kuitenkaan menettänyt toivoaan brittien suhteen vaan haki tilalle uusia. Ensimmäiseksi korvaajaksi saapui Gary Johnson III-divisioonan Brenfordista. Vaikka Johnsonin otteet eivät aluksi vakuuttaneetkaan, teki KuPS miehen kanssa sopimuksen.¹⁶⁰ Johnsonin seuraksi tahdottiin myös toinen britti ja näyttöpaikan sai 19-vuotias Mark Aspinall Fulhamin reserveistä. Aspinallkaan ei vakuuttanut ja muutaman pelin kokeilun jälkeen hän pakkasi laukkunsa ja palasi Englantiin.¹⁶¹ Suurista odotuksista huolimatta kausi 1982 meni KuPS:lta mollivoittoisesti ja yhtenä syynä konttaukseseen pidetään sekoilua brittivahvistusten kanssa. Vaikka huonosti mennyt kausi ei ollutkaan yksittäisten pelaajien vika, vaikutti jatkuvasti vaihtuva kokoonpano joukkueen otteisiin. KuPS:n epäonnistuminen ulkomaalaispelaajien osalta osoittaa myös, sen kuinka tärkeää oli pitkäjänteinen toiminta ja suhteiden luonti. Esimerkiksi paikalliskilpailijat KPT ja Elo olivat jo vuosien ajan tehneet yhteistyötä ulkomaalaisten seurojen kanssa ja nyt työ alkoi kantaa hedelmää.

KPT vietti kaudella 1982 50-vuotisjuhliaan ja lähti kauteen kovin satsauksin. Jo edellisellä kaudella KPT oli kehittänyt organisaatiotaan ja panostus oli ollut suurta. KPT pyöritti merkittävää liiketoimintaa ja sen palkkalistoilla oli vajaa kolmekymmentä henkilöä. KPT:lla oli mm. oma kioski ja bingo ja lisäksi seura oli osakkaana squashhallissa. KPT:n tavoitteena oli koota joskus tulevaisuudessa joukkue puoliammattilaisista, jotka voisivat hankkia pelaamalla sen verran elantoa, että työnteko ei täyttäisi kaikkia päiviä, vaan päästäisiin myös

157 Savon Sanomat 29.3.1982, 13.

158 Savon Sanomat 17.4.1982, 18.

159 Savon Sanomat 14.5.1982, 16.

160 Savon Sanomat 28.5.1982, 17. Savon Sanomat 9.6.1982, 18.

161 Savon Sanomat 28.6.1982, 11.

harjoittelemaan kunnolla. Malli organisaatioon oli otettu ulkomailta ja yksi satsauksen tavoitteista oli menestys eurokentillä.¹⁶² KPT:n malli herätti mielenkiintoa myös Palloliitossa, ja joukkueen organisaatiota pidettiin malliesimerkkinä siitä kuinka suomalainen jalkapallo saataisiin nostettua kansainväliselle tasolle.¹⁶³

Tärkeää roolia juhlakaudessa näyttelivät englantilaispelaajat, joiden hankkimista helpottivat edelliskauden hyvät kokemukset ja Wimbledonin kanssa solmittu yhteistyösopimus. KPT:n kauden 1982 ensimmäinen ulkomaalaisapu vahvistui jo tammikuun alussa, kun seura julkisti sopineensa Keith Armstrongin kanssa tulevasta kaudesta. Armstrong oli parina edellisinä kausina pelannut Oulun Palloseurassa ja oli näin tuttu mies kuopiolaisellekin jalkapalloyleisölle. KPT oli neuvotellut Armstrongin kanssa alustavasti jo edellisenä kesänä, mikä oli jopa aiheuttanut pientä skismaa kuopiolaisten ja oululaisten välille. Armstrong oli poikkeuksellinen ulkomaalaispelaaja, sillä talvisin hän pelasi yleensä Hongkongissa tai Englannissa liigan ulkopuolisissa seuroissa.¹⁶⁴

Keith Armstrongin lisäksi KPT:ssä kaudella 1982 pelasivat kuopiolaiselle jalkapalloväelle jo edelliskaudelta tutut Michael Belfield ja Paul Lazarus.¹⁶⁵ Molemmat tulivat KPT:hin nimenomaan Wimbledonin kanssa solmitun yhteistyösopimuksen ansiosta. Lazaruksen tapaus on mielenkiintoinen, sillä kaudella 1981 hän oli pelannut Elossa ja oli sopinut alustavasti Elon kanssa myös pelaavansa kauden 1982 Elon punapaidoista. Lazarus oli kuitenkin Wimbledonin pelaaja ja KPT:n ja Wimbledonin välinen sopimus velvoitti Lazaruksen siirtymään KPT:n riveihin. Lazarus oli harvinainen pelaaja myös siinä mielessä, että KPT osti pelaajan omaksi pelaajakseen eikä vain lainannut pelaajaa kesän ajaksi kuten yleensä oli tapana. Tämän satsauksen avulla pystyttiin turvaamaan jonkinlaista jatkuvuutta, sillä nyt voitiin olla varmoja, että Lazarus jatkaisi KPT:ssa myös seuraavalla kaudella.¹⁶⁶ Lazaruksen tapaus aiheutti jonkinlaista skismaa Elon ja KPT:n välille, mikä vain lisäsi ennakko-odotuksia tulevaa kautta ajatellen.¹⁶⁷

Belfieldinkin tapaukseen liittyy pieniä erikoisuuksia. KPT oli jo siis aiemmin hankkinut Armstrongin ja Lazaruksen, joten kahden kentällä pelaavan ulkomaalaisen säännön mukaan

162 Savon Sanomat 30.5.1981, 16.

163 Savon Sanomat 3.6.1981, 14.

164 Savon Sanomat 29.8.1981, 16. Savon Sanomat 7.1.1982, 17.

165 Savon Sanomat 30.3.1982, 14.

166 Savon Sanomat 29.4.1982, 16.

167 Savon Sanomat 21.4.1982, 17.

kolmas britti joutuisi koko ajan olemaan penkillä. KPT:ssa ajateltiin, että Englannista asti ei kannata penkkimiehiä tuoda. Eräs kuopiolainen liikemies oli kuitenkin kova Belfieldin ihailija ja suostui maksamaan miehen palkat ja oleskelun Suomessa. Tämä ei kuitenkaan joukkuehengen kannalta ollut paras mahdollinen ratkaisu ja joukkue jakautui eri leireihin Armstrongin ja Belfieldin taakse. Brittien välille syntyi kilpailutilanne ja uutena kuopiolaisen Armstrong näki asemansa heikkona. Pitkin kautta Armstrongilla oli erinäisiä pikku vaivoja, eikä miehen omistautuminen joukkueen eteen ollut paras mahdollinen.¹⁶⁸

KPT:n kausi sujuikin syyskierroksille ja loppusarjaan asti mainiosti ja joukkue taisteli mestaruudesta aina viimeisille kierroksille saakka. Onni ei kuitenkaan ollut kuopiolaisille suosiollinen, vaan viimeisten pelien tappiot pudottivat KPT:n aina viidenneksi saakka. Viides sija oli joukkueelle kova pettymys, varsinkin kun tämä ei ollut ensimmäinen kerta kun seura menetti mestaruuden aivan viime hetkillä. Lehdissä yhdeksi syyllisiksi esitettiin henkisen puolen pettämisen lisäksi ulkomaalaisvahvistusten jonkin asteinen epäonnistuminen. Edellä mainitut skismit vaikuttivat peliotteisiin ja tehot kärsivät. Vaikka Lazarus runkosarjassa esittikin hyviä otteita ja teki paljon maaleja, niin loppusarjassa hän kärsi loukkaantumisista ja tehot putosivat ja jopa romahtivat. Myöskään Belfield ei ollut edelliskauden iskussa ja kautta voidaan pitää jonkinlaisena pettymyksenä. Keith Armstrong sen sijaan ei missään vaiheessa kautta edes sopeutunut kunnolla joukkueeseen ja peliesitykset eivät vastanneet odotuksia. Armstrong lähtikin jo ennen kauden loppua takaisin Ouluun ja ilmeisesti samalla suhteet KPT:n katkesivat.¹⁶⁹

4.3. Joensuu

4.3.1. Karpalo alasarjojen edelläkävijänä

Kuopion lisäksi englantilaispelaajiin turvauduttiin myös Joensuussa, missä fuusioseura Karpalo haki menestystä II divisioonassa. 1980-luvun alussa Karpalo oli II divisioonan kärkijoukkueita ja yhtenä syynä tähän on pidetty onnistuneita brittihankintoja. Karpaloa voidaan pitää jonkinlaisena edelläkävijänä kansainvälistymisen suhteen, sillä alasarjoissa

168 Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

169 Savon Sanomat 16.10.1982, 16.

ulkomaalaispelaajat olivat harvinaisuuksia. Karpalo, KPT:n avustamana, lähti kuitenkin rohkeasti ja ennakkoluulottomasti hankkimaan brittejä isompien seurojen mallin mukaan ja monien mielestä tämä oli yksi tärkein syy seuran 1980-luvun alun menestykseen.¹⁷⁰

Joensuun ensimmäinen ulkomaalaisvahvistus oli 20-vuotias Dean White tuli Joensuuhun Gillinghamista kaudeksi 1980. Ajatus ulkomaalaispelaajan hankkimisesta oli virinnyt Joensuussa jo edellisenä syksynä kuopiolaisten suosituksesta. Karpalolla oli yhteistyötä KPT:n kanssa ja kuopiolaisten suhteista pääsivät hyötymään myös joensuulaiset.¹⁷¹ Whiten hankkimisen takana oli useita syitä. Tärkeimpänä olivat tietysti pelilliset syyt, mutta hänen toivottiin tuovan lisäpotkua myös otteluiden markkinoimiseen ja juniorivalmennukseen. Yhtenä tärkeänä juniorivalmennukseen liittyvänä seikkana haluttiin avata kansainvälinen kanava Brittien saarille ja antaa 1-2 juniorille mahdollisuus leireillä Englannissa.¹⁷² Muina syinä brittien hankintaan olivat kovat karanteenimaksut ja myös se, että kotimaisia pelaajia maakunnista oli vaikea saada. Pikkuseurat pitivät kynsin hampain kiinni omista lahjakkuuksista eivätkä antaneet pelaajiaan Karpalon käyttöön. Karpalon suunnitelmissa oli luoda maakuntaan yksi kova joukkue, jonka avulla koko Pohjois-Karjalan jalkapallo lähtisi nousuun, mutta maakunnassa tämä ajatus ei mennyt läpi.¹⁷³

White oli selvä vahvistus Karpalolle ja maaleja tuli lähes liukuhihnalta. Samoin kuin Dziadulewiczin osalta myös Whiten kausi Suomessa sai onnetoman lopun, kun 17.6. cup-ottelussa Kuopion Eloa vastaan hän löi vastustajaa ja ajettiin ulos. Tästä seurasi pelikielto joka jatkui Whiten sopimuksen loppuun saakka. Niinpä White joutui palaamaan Englantiin ennen aikojaan.¹⁷⁴ Vaikka Whiten kausi päättyikin ennen aikojaan, oli hän ehtinyt tehdä lähtemättömän vaikutuksen joensuulaisiin. Esitykset kentällä olivat olleet vakuuttavia ja myös kentän ulkopuolinen käytös sai kiitosta osakseen. Whiten otteet kiinnostivat myös joensuulaista yleisöä sillä alkukauden yleisömäärät nousivat 20 prosenttia. Karpalon puheenjohtaja Kankaanrinnan mukaan Whiten suurin merkitys oli siinä, että hän toi joukkueeseen kansainvälisen tuulahduksen ja etenkin junioreille oli tärkeää nähdä ammattimaista toimintaa ja etenkin perienglantilaista tappiota vihaavaa asennetta. Kankaanrinta näki myös, että ulkomaalaispelaajien hankkiminen oli hyvä ja melko edullinen

170 Matti Kankaanrinnan haastattelu 13.2.200, Joensuu

171 Matti Kankaanrinnan haastattelu 13.2.2008, Joensuu

172 Karjalainen 17.5.1980, 13.

173 Matti Kankaanrinnan haastattelu 13.2.2008, Joensuu

174 Karjalainen 18.6.1980, 12. Matti Kankaanrinnan haastattelu 13.2.2008, Joensuu

keino saada kansainvälistä kosketusta alemman sarjatason seurallekin.¹⁷⁵

Kaudella 1981 Joensuussa päätettiin jatkaa hyväksi havaitulla linjalla ja jälleen katseet suunnattiin saarivaltakuntaan. Ilmeisesti edelliskesän työrupeama oli tyydyttänyt myös Dean Whitea, sillä hän saapui jälleen vahvistamaan joensuulaisten rivejä, tällä kertaa mukanaan toinen brittipeluri Billy Hughes. Deanin tapaan myös Hughes pelasi Gillinghamissa. Lehtijuttujen mukaan Suomen keikka oli kaveruksille ikään kuin kesäloma, sillä Englannissa kausi oli päättynyt ja pelaajilla lomaa.¹⁷⁶ Ilmeisesti kaverukset eivät lomailustaan vaatineet kovin suurta korvaustakaan, sillä myös Karpalon puheenjohtaja Matti Kankaanrinta kertoi Karjalaisen haastattelussa poikien olevan halpa vaihtoehto verrattuna vastaaviin kotimaisiin.¹⁷⁷

Myös urheilullisen menestyksen kannalta Hughes ja White olivat kannattava vaihtoehto, sillä etenkin White oli joukkueen ehdotonta parhaimmistoa. Kaksikon sopimus päättyi heinäkuun lopulla kevätkierroksen päättyessä ja pojat palasivat Englantiin. Kokonaisuutena brittien katsottiin olleen joukkueelle selvä vahvistus, vaikka joidenkin mielestä ilman heitäkin olisi varmasti pärjätty. Joka tapauksessa he toivat mukavasti väriä joensuulaisilla jalkapallokentille tälläkin kaudella.¹⁷⁸

Kuitenkin myös Joensuussa kuultiin soraääniä ulkomaalaisvahvistuksien osalta. 2.7. ilmestyneessä Karjalaisen kolumnissa pohdittiin onko ulkomaalaisvahvistuksista haittaa omien kasvattien kehittymiselle ja ovatko he näin ollen jarruna suomalaisen jalkapalloilun kehitykselle. Kolumnissa kysyttiin olivatko he vain tilapäisiä mainosmiehiä, joiden hyöty pitkällä tähtäimellä olisi vain vähäinen.¹⁷⁹ Toisaalta kuten Kankaanrinnan kommentaista edelliseltä kaudelta voidaan huomata, ulkomaalaisista oli nimenomaan hyötyä junioritoiminnalle, heidän mukanaan tuomien uusien tuulien ja ammattimaisen asenteen muodossa. Samaa mieltä oli myös Karpalon pelaaja Matti Harisa, joka Karjalaisen haastattelussa nimenomaan korosti brittien merkitystä seuran junioreille.¹⁸⁰

Seuraavalla kaudella 1982 Joensuussa nähtiin varsinainen englantilaispelaajien ryntäys sillä

175 Karjalainen 4.7.1980.

176 Karjalainen 9.5.1981.

177 Karjalainen 15.5.1981.

178 Karjalainen 16.9.1981.

179 Karjalainen 2.7.1981.

180 Karjalainen 22.8.1981.

peräti kolme englantilaista veti päälleen Karpalon pelipaidan. Ensimmäisenä kaupunkiin saapui 18-vuotias Wimbledonin kasvatti Paul Fischenden. Edelliskauden britti oli kuitenkin pelannut Uudessa-Seelannissa. Fischendenin sopimus tehtiin kauden loppuun saakka, mikä oli poikkeuksellista, sillä yleensä brittivahvistusten sopimukset kestivät vain kevätkierroksen ajan heinäkuun loppuun.¹⁸¹ Fischenden oli siis Wimbledonin pelaaja ja siirron taustalla oli jälleen KPT:n yhteydet seuran kanssa. Fischenden tuli Suomeen kehittymään ja Wimbledonin valmentaja pyysi ajoittain myös raportteja miehen otteista ja kehittymisestä.¹⁸²

Lisää brittiväriä Joensuuhun saatiin toukokuun puolivälissä, kun myös Wimbledonin edustava 20-vuotias Nigel Donn saapui maahan. Alun perin Donn oli Gillinghamin kasvatti kuten edelliskausina Joensuussa pelannut Dean Whitekin. Karpalon puheenjohtaja Matti Kankaanrinnan mukaan englantilaiset olivat huomattavasti kotimaisia pelaajia halvempi vaihtoehto, sillä hänen mukaansa kotimaisesta pelaajasta olisi joutunut pulittamaan 60 000 markkaa kun englantilaisen sai 35 000 markalla. Lisäksi Kankaanrinta korosti, että ulkomaalaisvahvistukset herättivät aina kotimaisia vaihtoehtoja enemmän mielenkiintoa ja toivat kentälle enemmän värikkyttä.¹⁸³

Samassa yhteydessä Kankaanrinta kertoi Karpalon ja Wimbledonin välisestä yhteistyöstä. Hiihtolomalla kaksi Karpalon junioria oli päässyt vierailemaan Wimbledonin vieraana ja yhteistyön toivottiin jatkuvan tulevaisuudessa. Wimbledonilla oli muutenkin paljon yhteyksiä Suomeen sillä, monet Suomessa pelanneista brittipelaajista tulivat nimenomaan Wimbledonista.¹⁸⁴ Tämänkin yhteistyön taustalla oli KPT:n Wimbledonin kanssa tekemä yhteistyö. Karpalon osalta tämä yhteistyö oli kuitenkin melko pienimuotoista, mutta kuitenkin tärkeä osa kokonaisuutta.¹⁸⁵ Edellisissä kappaleissa mainittiin Wimbledonin harjoitus- ja pelimatka Suomeen kesällä 1982 ja alkuperäisen suunnitelman mukaan Wimbledonin olisi ollut määrä pelata myös Joensuussa, mutta myöhemmin peli siirrettiin Tampereelle.¹⁸⁶

Kuten edellisinä kesinäkin, englantilaiset olivat joukkueen kantavia voimia, kirkkaimpana tähtenä Fischenden, joka 10 maalillaan voitti joukkueen sisäisen maalipörssin.¹⁸⁷ Heinäkuun

181 Karjalainen 29.4.1982, 13.

182 Matti Kankaanrinnan haastattelu 13.2.2008, Joensuu.

183 Karjalainen 13.5.1982, 13.

184 Karjalainen 13.5.1982, 13.

185 Matti Kankaanrinnan haastattelu 13.2.2008, Joensuu.

186 Karjalainen 11.8.1982.

187 Jalkapallokirja 1983, 282.

lopulla Donnin sopimus umpeutui ja tilalle etsittiin uutta miestä Englannista. Yhdysmiehenä toimi David Passett. Donnin korvaajaksi saapui nuori 18-vuotias Colin Fielder, joka Donnin tapaan edusti kotimaassaan Wimbledonia.¹⁸⁸ Fielderillä oli suuret saappaat täytettävissään ja monien mielestä nämä saappaat olivat liian suuret ja häntä pidettiin hienoisena pettymyksenä, ainakin Donniin verrattuna. Loppukaudesta Fielderin sopimusta jatkettiin peli kerrallaan. Karpalon kausi sai uuden käänteen elokuun alussa, kun Paul Fischenden lähti yllättäen kahden viikon lomalle kotimaahansa. Tilannetta pahensi se, että Karpalossa ei oltu ollenkaan varmoja tulisiko mies enää takaisin Joensuuhun. Karpalolaisten mielestä kyseessä oli sopimusrikko ja että heitä oli vedetty nenästä. Alun perinhän Fischendenin sopimuksen luultiin kattavan koko kauden.¹⁸⁹ Neuvottelujen jälkeen Fischenden kuitenkin palasi Joensuuhun ja pelasi kauden kunnialla loppuun.

Kokonaisuutena kaudella 1982 englantilaiset muodostivat Karpalon joukkueen sielun. Heidän otteensa olivat ammattimaisia, tosin Fischendenin lomailu hieman himmensi tätä kuvaa. Etenkin heidän rutiinia käyttää paikat hyödyksi korostettiin. Karpalon joukkueenjohdolle englantilaiset eivät olleet uhka joukkueen juniorityölle tai omavaraisuudelle, vaan pitkin kautta korostettiin sitä, että joukkue oli nimenomaan joensuulainen, johon englantilaiset ammattilaiset toivat viimeisen silauksen.

4.4 Mikkelä

4.4.1 MP brittitähtien perässä

Mikkelissä ei ulkomaalaispelaajia ollut nähty sitten 1960-luvun ja Hadj Benyaminan, mutta 1980-luvulla myös Mikkelissä lähdettiin mukaan kehitykseen. Mikkelin mahtiseura MP päätti kaudella 1981 luotta ulkomaalaisapuihin. Englantilainen Tony Paul oli mukana joukkueessa ja pääsi tilastoihin tekemällä kaksi maalia.¹⁹⁰ Paul hankittiin lähinnä korvaamaan kotimaisten pelaajien loukkaantumisia, mutta samalla ensimmäiseen ulkomaalaisvahvistukseen pitkiin aikoihin kohdistui myös suuria odotuksia. Kotimaassaan 20-vuotias Paul pelasi Crystal

188 Karjalainen 22.7.1982, 12.

189 Karjalainen 5.8.1982, 11.

190 Jalkapallokirja 1982, 241.

Palacessa, lähinnä reserveissä, mutta myös liigapelejä. Juniorina hän harjoitteli myös Arsenalin kanssa, mutta päätyi kuitenkin Crystal Palaceen. Suomeen Paul oli saapunut lähinnä hankkimaan kokemusta ja pysymään kunnossa kesäloman ajan. Paulin scouttauksen suoritti MP:n puheenjohtaja Tauno Rehn, joka näki Paulin pelaavan kahdessa pelissä Englannissa.¹⁹¹

Suurista odotuksista huolimatta Paul osoittautui kauden mittaan pienoiseksi pettymykseksi. Maalintekijäksi hankitulle pelaajalle vain kaksi tehtyä maalia on varsin vähän. Paulin sopimus MP:n kanssa umpeutui heinäkuun lopulla, mutta joukkue ei kuitenkaan jäänyt ilman englantilaisväriä, sillä Paulin tilalle hankittiin uusi britti, Gary Grabben. Myös Grabben oli Crystal Palacen pelaajia, ja yhtenä syynä Suomeen saapumiseen oli Paulin suostuttelut. 18-vuotias Grabben tuli Suomeen ja MP:iin ilmeisesti hieman puun takaa sillä ensimmäisessä sarjapelissä hänet oli merkitty kokoonpanoihin Kari Grabbmaniksi.¹⁹²

Grabben teki MP:n kanssa sopimuksen kauden loppuun saakka, mutta yhteiselo loppui kuitenkin ennen aikojaan. Grabbenin ura MP:ssa jäi vain kolmen ottelun mittaiseksi. Osoittautui, että Grabben oli kesäloman jäljiltä pahasti keskenkuntoinen eikä muukaan osaaminen vakuuttanut seurajohtoa. Seurajohdon mielestä Grabbenista ei mitenkään voinut puhua vahvistuksena. Suurimpana syynä virrehankintaan koettiin ennakkotietojen puute. Tiedot Grabbenista perustuivat suurimmaksi osaksi toisen käden tietoihin ja suosituksiin, eikä kukaan ollut nähnyt Grabbenin pelejä ennen kuin vasta Suomessa. Grabbenillä oli myös suuria sopeutumisvaikeuksia, mikä vaikutti miehen asenteeseen ja peli-intoon. Harjoittelu ei liiemmin kiinnostanut ja pian mies pudotettiin pois pelaavasta kokoonpanosta.¹⁹³ Huonojen ulkomaalaisapujen lisäksi MP:lla oli myös pelillisiä vaikeuksia, ja joukkue joutui karsintasarjaan ilman ulkomaalaisvahvistuksia, mikä ei seurajohdon mielestä välttämättä ollut joukkueelle mikään rasite.¹⁹⁴ Karsintasarja sujui mikkeliäisiltä mollivoittoisesti ja kauden lopussa oli edessä vauhdin hakeminen porrasta alemmaa ykkösdivisioonasta.

Ykkösdivisioonakauteen MP lähti nuorennetulla joukkueella, mutta silti tavoitteenaan nousu takaisin mestaruussarjaan. Ennen kauden alkua MP ei ajatellut ulkomaalaisten hankkimista, sillä edelliskauden pettymykset olivat vielä hyvässä muistissa. Ensimmäiset ottelut kuitenkin

191 Länsi-Savo 15.4.1981, 12. Länsi-Savo 25.4.1981, 12.

192 Länsi-Savo 28.7.1981, 11.

193 Eero Karppisen haastattelu 21.7.2008, Mikkeli

194 Länsi-Savo 13.8.1981,14.

paljastivat, että joukkue kärsi pahoista maalinteko-ongelmista ja apua tarvittaisiin. Apu löytyi ehkä hieman yllättäen Kuopiosta, sillä KPT:n valmentaja käytti hyväkseen yhteyksiään Wimbledonin ja suositteli mikkeliäläisille Stewart Evansia. Evans teki debyyttinsä MP:n sinivalkoisissa ottelussa Kokkolan Palloseuraa vastaan ja tykitti heti ensimmäisessä ottelussaan neljä maalia. Tämä riitti vakuuttamaan MP:n valmennusjohdon ja paikka kokoonpanossa aukesi loppukaudeksi. Stewartin hankinta tuli melkoisena yllätyksenä, edes joukkueen muille pelaajille ei kerrottu uudesta brittihankinnasta ennen kuin kokoonpanojen julkaisun yhteydessä.¹⁹⁵

21-vuotias Evans oli siis Wimbledonin pelaaja, mutta oli aikaisemmin edustanut Rotherhamia, Gainsboroughia ja Sheffield Unitedia. Wimbledonin hänet oli hankittu Lazaruksen korvaajaksi ja Suomeen hän oli tullut hakemaan uusia kokemuksia ja pysymään kunnossa kesän ajan. Kieli- ja kulttuurieroista huolimatta pelit sujuivat hyvin ja Evans muodosti Jukka Mykkäsen kanssa MP:lle tehokkaan kärkiparin.¹⁹⁶

Hyvistä otteista huolimatta MP ei saanut nauttia Evansin tehoista kauden loppuun asti. Elokuussa Wimbledon saapui harjoitusleirille Suomeen ja pelasi täällä myös muutamia harjoitusotteluita. Näihin otteluihin Wimbledon otti mukaan myös suomalaisissa joukkueissa pelaavia pelaajiaan, ja niin myös Evans pelasi näissä peleissä. Evansin näytöt olivat niin vakuuttavat, että Wimbledon tahtoi pelaajan takaisin mukaansa Englantiin. Voimassa olevasta sopimuksesta huolimatta, Evansin ja MP:n tiet erkanivat yhteisymmärryksessä. Evansin menetys oli kova isku MP:lle, joka oli tiukasti mukana nousukamppailussa.¹⁹⁷ Kausi päättyi MP:n osalta pettymykseen, sillä uusintaottelussa Rovaniemen palloseuraa vastaan menetettiin myös paikka mestaruussarjassa.

MP:n osalta ulkomaalaisten hankkiminen ei siis sujunut täysin onnistuneesti ja Englannista tuodut pelaajat osoittautuivat enemmän tai vähemmän pettymyksiksi, tai ainakaan he eivät nousseet joukkueen tähdiksi samalla tavalla kuin vaikka KPT:n britit. Myös seurajohdossa myönnettiin epäonnistuminen ulkomaalaisten kanssa. Valmentaja Eero Karppisen mukaan syynä hankintojen epäonnistumiseen oli ennen kaikkea ennakkotietojen puute. Hänen mukaansa se, että pelaajalla oli englantilainen nimi riitti vakuuttamaan seurajohdon.

195 Länsi-Savo 21.5.1982, 10.

196 Länsi-Savo 19.6.1982, 12.

197 Länsi-Savo 19.8.1982, 13.

Esimerkiksi valmentaja ei nähnyt pelaajan otteita ennen kuin vasta Suomessa. Karppisen mukaan englantilaisten hankkiminen oli 1980-luvun alun muoti-ilmiö, jossa myös MP:n tuli olla mukana, vaikka osaamista ei välttämättä asian suhteen ollut. Samoin kuin KuPS:n kohdalla myöskään MP:llä ei ollut tiiviitä suhteita ulkomaille, mikä teki ulkomaalaisten hankinnasta jonkinlaista arpapeliä.¹⁹⁸

4.4.2 MiPK – jalkapalloilijoita rautaesiripun takaa

Vaikka useimmille seuroille Englanti oli tärkein yhteistyömaa, oli seuroilla suhteita myös muualle. Toinen maa, josta 1980-luvun alusta saapui pelaajia Suomeen, oli Puola. Jo aikaisemmin mainitut puolalaisvalmentajat Jerzy Masztaler ja Piotr Suski olivat tienraivaajia myös muille puolalaisille valmentajille ja pelaajille. Puolalaispelaajien hankkimisessa edelläkävijänä toimi MiPK, joka 1980-luvun alussa loi suhteita Puolaan ja onnistuikin yhteistyökuvioissaan melko hyvin.

MiPK olivat syksyllä 1980, vierailleet pelimatalla Puolassa Arka Gdynian vieraana pelaamassa pari harjoitusottelua. Palo-Kissojen vierailu herätti kiinnostusta Arka Gdynian valmentajassa Czeslav Boguszewiczissä. Boguszewicz oli pelannut Puolan maajoukkueessa ja olisi ollut vahva ehdokas vuoden 1978 MM-kisajoukkueeseen, mutta loukkaantuminen esti Argentiinan matkan.¹⁹⁹ Vielä kaudella 1980 seurojen välillä ei tapahtunut pelaajaliikennettä, mutta seuraavalla kaudella MiPK:n kausi oli alkanut heikosti ja joukkue tarvitsi piristysruisketta. Heinäkuun alussa joukkue julkaisi uutisen jonka mukaan 31-vuotias Boguszewicz saapuisi vahvistamaan joukkuetta. Puolassa Boguszewicz oli toiminut viimeiset vuodet Arka Gdynian valmentajana, mutta Mikkelissä uskottiin miehen pelisilmän säilyneen, olihan hän ollut ehdolla jopa MM-kisoihin. Sopimus MiPK:n kanssa kattoi kauden loppuun saakka ja yli 30-vuotiaana hän oli Puolan sääntöjen mukaan vapaa siirtymään ulkomaille.²⁰⁰

Sopimuksesta huolimatta Boguszewiczin pelaaminen oli epävarmaa sillä peliluvan kanssa oli vaikeuksia. Puolan jalkapalloliitto vaati MiPK:lta peliluvan saamiseksi rahallista korvausta,

198 Eero Karppisen haastattelu 21.7.2008, Mikkelä

199 Laitinen 1997, 45.

200 Länsi-Savo 3.7.1981, 10.

vaikka FIFA:n sääntöjen mukaan yli 30-vuotiaille pelilupa tulisi myöntää ilmaiseksi. Suomen Palloliitto ei uskaltanut toimia omin päin, vaan valitti asiasta FIFA:lle, jolta saatiin lopulta mikkeliäisten kannalta myönteinen päätös. Pelilupa myönnettiin lopulta elokuun puolivälissä lähes puolitoista kuukautta sopimuksen julkistamisen jälkeen. Sopimuskiista kiristi myös MiPK:n ja Palloliiton välejä, sillä mikkeliäisten mielestä Palloliitto olisi tahallaan viivyttänyt siirtoa. Palloliitto kiisti nämä syytökset ja kertoi tilanteen pitkittymisen syyksi Puolan sisäisen tilanteen kiristymisen.²⁰¹ MiPK:n tuolloisen jalkapallojaoston puheenjohtaja Hannu Wettenstrandin mielestä suurin syy siirron viivästytykseen oli poliittinen. MiPK oli TUL:n seura, ja palloliitto ei tahtonut että vasemmistolaisistaustainen seura pääsisi hyötymään huippuluokan vahvistuksesta.²⁰² Joka tapauksessa sopimuskiista vain lisäsi mielenkiintoa puolalaisvahvistuksen ympärillä, jota monet pitivät kovimman luokan ulkomaalaisvahvistuksena mitä Suomessa oli nähty näkemättä vielä yhtään miehen peliä.

Ensimmäisen pelinsä Boguszewicz pelasi MiPK:n paidassa 16.8. ja heti alusta lähtien näkyi että mies oli selvä vahvistus joukkueelle. Ongelmaksi tahtoi muodostua se, että muut joukkuekaverit eivät aina pysyneet Boguszewiczin kuvioissa mukana. Loppukautta kohden tahti kuitenkin hiipui ja toimittajien mielestä muun joukkueen aneemisuus tarttui myös puolalaiseen.²⁰³ Kaikkiaan Boguszewicz onnistui maalinteossa viisi kertaa ja oli ehdottomasti joukkueen parhaimmistoa loppukauden ajan. Se ei kuitenkaan riittänyt pelastamaan seuraa putoamiselta. Seuraavaksi kaudeksi Boguszewicz siirtyi takaisin valmentajaksi ja mestaruussarjaan Lahden Reippaan peräsimeen.²⁰⁴ Boguszewicz teki kuitenkin vaikutuksen mikkeliäisiin ja ystävyysuhteet ovat säilyneet näihin päiviin saakka. Nykyään Boguszewicz toimii kansainvälisenä pelaaja-agenttina ja Puolan jalkapalloliiton tehtävissä.²⁰⁵

Seuraavina kausina puolalaisten määrä Suomessa lisääntyi ja myös Kuopiossa nähtiin puolalaista väriä kun kaudella 1983 KuPS:n valmentajaksi tuli Boguslaw Hajdas.²⁰⁶ Hajdaksen seuraksi hankittiin myös kaksi puolalaista kenttäpelaajaa Wojciech Rudy ja Jerzy Kraska. Puolalaiskolmikkoon oltiin ilmeisen tyytyväisiä sillä he saivat jatkaa joukkueessa myös seuraavalla kaudella.²⁰⁷ KuPS oli kaudella 1982 epäonnistunut täysin

201 Länsi-Savo 22.7.1981, 11. Länsi-Savo 18.7.1981, 11. Länsi-Savo 15.8.1981, 14.

202 Hannu Wettenstrandin haastattelu 24.6.2008, Mikkeli

203 Länsi-Savo 27.9.1981, 13.

204 Jalkapallokirja 1982, 240

205 Hannu Wettenstrandin haastattelu, 24.6.2008, Mikkeli

206 Jalkapallokirja 1983, 250.

207 Jalkapallokirja 1984, 250.

brittivahvistuksiensa kanssa ja seurassa ajateltiin vaihtaa maata ja siirtää katseet Puolaan. Hajdas oli ollut Puolan vuoden 1982 MM-joukkueen kakkosvalmentaja ja hänelle annettiin tehtäväksi uudistaa koko KuPS:n valmennus aina juniorijoukkueista lähtien. Hajdaksen suhteilla myös ulkomaalaisvahvistuksia alettiin nyt hankkia ennen kaikkea Puolasta.²⁰⁸

5. Suomalaiset pelaajat ulkomailla

5.1 Suomi jalkapallon periferiaa

Pelaajaliikennettä tarkasteltaessa on syytä myös tarkastella liikennettä Suomesta ulkomaille. Myös tämän suuntainen liikenne on merkki kansainvälistymisestä, varsinkin kun siirtojen taustalla saattoi olla tiiviimpääkin yhteistyötä ja pelaajavaihtoa ulkomaalaisten seurojen kanssa. Aluksi tarkastelen lyhyesti suomalaisten jalkapalloilijoiden siirtymistä ulkomaille yleisellä tasolla ennen kuin siirryn käsittelemään tarkemmin Itä-Suomen tilannetta.

Jos pelaajaliikenne Suomeen päin olikin jo 1980-luvun alussa vilkasta, niin suunta täältä Eurooppaan päin oli edelleen melko hiljaista, tosin pientä parannusta tämänkin suuntaisessa liikenteessä oli. Vielä 1950- ja 1960-luvuilla suomalainen jalkapalloilija oli ulkomaiden sarjoissa todellinen harvinaisuus. 1950-luvulla kolme suomalaista pelaajaa siirtyi Ranskaan.²⁰⁹ Tunnetuin näistä pelaajista lienee ollut Aulis Rytkönen, joka siirtyi vuonna 1952 FC Toulouseen KuPS:sta. Rytkösen kannoilla oli myös espanjalainen Atletico Madrid, mutta Toulouse oli nopeampi. Rytkönen taisteli paikan vakiokokoonpanosta ja vietti Ranskassa yhteensä kahdeksan vuotta.²¹⁰

Muita tuon ajan suomalaisia Euroopan kentillä olivat Ranskassa 1950-luvulla pelanneet Nils Rikberg ja Kalevi Lehtovirta. 1960-luvulla Juhani Peltonen pelasi kaksi kautta Hampurissa ja 1969 Arto Tolsa siirtyi Belgiaan. Muita suomalaisia ei ammattilaiskentillä ollut. Ruotsin sarjoissa pelasi muutamia suomalaisia, kuten Pertti Utriainen. Ruotsin Allsvenskaniin siirtymistä haittasi sääntö, jonka mukaan ulkomaalaisen tuli olla asunut Ruotsissa vähintään

208 Savon Sanomat 27.10.1982, 19.

209 Lautela 2007, 312.

210 Karjalainen & Huttunen 2005, 78

viisi vuotta jotta pelilupa heltäisi. Ruotsin sarjoissa pelasi myöhemmin monia Ruotsiin työn perässä muuttaneita ruotsinsuomalaisia. Monet näistä pelaajista olivat ottaneet Ruotsin kansalaisuuden eivätkä näin olleet esimerkiksi maajoukkueen käytettävissä.²¹¹

Syitä, miksi suomalaisia lähti niin vähän pelaamaan ulkomaille on useita. 1950- ja 1960-luvuilla maailma oli erilainen ja yhteydet maiden välillä olivat myöhempisiin aikoihin verrattuna vähäisiä. Vaikka pelaajaliikennettä muiden maiden välillä oli, oli pelaajavirtojen taustalla myös kulttuurisia ja poliittisia syitä. Aikaisemmin mainitun Italian ja Etelä-Amerikan välisen pelaajaliikenteen taustalla olivat nimenomaan kulttuuriset syyt.²¹² Samanlainen tilanne oli esimerkiksi Ranskan ja sen Afrikan siirtomaiden tapauksessa. Ranskan afrikkalaisista siirtomaista siirtyi Ranskan liigaan paljon pelaajia nimenomaan sen takia, koska se nähtiin poliittisesti ja historiallisesti helpompana vaihtoehtona kuin siirtyä esimerkiksi Saksaan, joka tavoiltaan ja kulttuuriltaan poikkesi Ranskasta. Askel Afrikasta Eurooppaan oli muutenkin sen verran suuri, että kulttuurishokkia tahdottiin pehmentää.²¹³

Suomen kohdalla tällaisia historiallisia suhteita esimerkiksi siirtolaisuuden kautta ei muihin Euroopan maihin ollut eikä niitä näin ollen pystytty hyödyntämään jalkapallosiirtolaisuuden osaltakaan. Muuttoliike Ruotsiin oli suurta 1960- ja 1970-luvuilla, ja varmasti monet jalkapalloilijat osallistuivatkin tähän muuttoliikkeeseen, mutta varsinaisia jalkapallosiirtolaisia he eivät olleet. Ruotsissa pelaamista vaikeutti muutenkin jo edellä mainittu viiden vuoden maassa asumissääntö. Vasta 1970-luvun loppua kohden pelaajaliikenne Suomesta ulkomaille alkoi lisääntyä, vaikkakaan mistään ryntäyksestä ei vielä voida puhua. Samaan aikaan kun ulkomaalaispelaajia saapui Suomeen ja ulkomaalaisten seurojen kanssa alettiin sopia erilaisia yhteistyösopimuksia, Suomestakin uskallettiin lähteä ulkomaille. Jalkapallo kansainvälistyi hitaasti, mutta varmasti ja 1970-luvun aikana yhteensä yhdeksän pelaajaa siirtyi Euroopan kentille.²¹⁴

Suomalainen jalkapallo koki myös jonkinlaisen asennemuutoksen 1970-luvun lopussa ja 1980-luvun alussa. Kansainvälistyminen nähtiin mahdollisuutena ja sitä kannustettiin. Palaajien saaminen ulkomaille nähtiin keinona viedä suomalaista jalkapalloilua eteenpäin ja

211 Lautela 2007, 312.

212 Lanfranchi & Taylor 2001, 72-73.

213 Lanfranchi & Taylor 2001, 170-171.

214 Lautela 2007, 313-314.

pelaajien ulkomaille lähtemistä alettiin kannustaa yhä enemmän.²¹⁵ Tämä oli merkittävä muutos suomalaisten jalkapalloihmisten ajattelutavassa. Ulkomaille lähtemistä oli aiemmin pidetty jonkinlaisena maanpetturuutena, ja esimerkiksi 1950- ja 1960-luvulla ulkomailla pelanneita suomalaisia ei nähty maajoukkueessa, vaikka peliesitysten perusteella paikka olisi ollut oikeutettu. Toinen hyvä esimerkki on Aulis Rytkösen tapaus. Rytkösen lähtiessä Kuopiosta, oli häntä asemalla saattamassa iso joukko kuopiolaisia, mutta KuPS:n edustajia paikalla ei ollut. Tämä kuvaa hyvin sitä asennetta mikä pelaajia kohtaan aiemmin oli ollut. Nyt asenteet kuitenkin olivat muuttumassa ja pelaajia jopa kannustettiin lähtemään Eurooppaan.²¹⁶ Edellä mainitut kansainvälistymisen eri muodot kuten pelimatkat ja harjoitusleirit ulkomailla sekä erilaiset yhteistyökuviot muiden seurojen kanssa antoivat uudenlaisia mahdollisuuksia. Lisäksi myös Suomi maana alkoi pikkuhiljaa avautua. Ihmiset matkustelivat ympäri Eurooppaa ja matka Suomesta esimerkiksi Saksaan ei enää tuntunut niin pitkältä ja vaikealta kuten paria vuosikymmentä aikaisemmin.

5.2 Itäsuomalaiset jalkapalloilijat Euroopassa

Itäsuomalaisten jalkapallosiirtolaisten edelläkävijä oli Aulis Rytkönen, jonka komea ura sai seuraajia. 1970- ja 1980-lukujen taitteessa, kun myös muut itäsuomalaisia pääsi kokeilemaan taitojaan ulkomailla. Yksi esimerkki itäsuomalaisesta ulkomaille siirtyneestä pelaajasta on Petteri Kupiainen, joka pelasi Belgian Bruggessä vuosina 1979–1981. Kupiaisen tie Bruggeen käynnistyi ottelusta KPT- KuPS, jota oli sattumoisin seuraamassa myös itävaltalainen mestarivalmentaja Ernst Happel, joka valmensi belgialaista Standard Liegeä. Happel iski silmänsä KuPS:n paidassa pelaavaan Kupiaiseen ja suositteli häntä muille belgialaisille seuroille. Happelin vaikutuksesta Kupiainen pääsi testiotteluun Belgiaan ja Gentin riveihin yhdessä Pekka Vepsäläisen kanssa. Testiottelu meni ilmeisen hyvin sillä, belgialaisia tarkkailijoita kävi Kuopiossa myöhemminkin kauden aikana tarkkailemassa Petterin otteita.²¹⁷

Syksyä kohden neuvottelut belgialaisten kanssa jatkuivat ja useampikin belgialaisseura olisi

215 Esim. Savon Sanomat 18.4.1980, 19. Palloliiton edustajan Ismo Vornasen haastattelu, jonka mukaan pelaajia pitäisi saada ulkomaisiin seuroihin yhä enemmän ja mahdollisimman nuorina, jotta pelaajat tottuisivat kansainväliseen peliin.

216 Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

217 Savon Sanomat 17.5.1979, 17. 4.7.1979, 12. 23.7.1979, 15.

halunnut Kupiaisen riveihinsä. Lopulta voittajaksi selviytyi Brugge, jonka kanssa Kupiainen solmi sopimuksen lokakuussa 1979. Brugge oli pelannut KuPS:a vastaan vuoden 1977 Euroopan cupissa, mitä kautta seurojen välille oli syntynyt yhteyksiä. Myös Vepsäläisen Belgiaan siirtyminen oli lähellä, sillä hän pääsi koeotteluihin Lokerenin riveihin. Vepsäläisen kohdalla sopimus jäi kuitenkin tekemättä. Kupiainen siirtyi Bruggeen lokakuussa ja pääsi harjoittelemaan ykkösjoukkueen kanssa.²¹⁸

Belgiaan siirtyessään Kupiainen oli vasta 19-vuotias ja näin ollen siihen mennessä nuorin ulkomaille siirtynyt suomalainen. Kuten muillakin samanikäisillä suomalaispojilla myös Kupiaisella oli edessä asevelvollisuuden suorittaminen. Hän oli ehtinyt aloittaa armeijan Karjalan lennostossa Kuopiossa, mutta Belgiaan lähtö keskeytti palveluksen. Armeija ja opiskelujen jatkaminen olivat Kupiaiselle tärkeitä ja eivät voineet olla vaikuttamatta pelisuorituksiin Bruggessä. Peliäikä jäi loppujen lopuksi melko vähälle ja Kupiainen palasi Kuopioon kaudeksi 1981. Vaikka läpimurto jäikin tekemättä, oli kokemus avartava ja Kupiaisen avulla KuPS loi suhteita Belgiaan. Näin myös muiden pelaajien ulkomaille siirtyminen helpottui, ja myös KuPS:n muut pelaajat pääsivät belgialaisten seurojen testattavaksi. Kaudella 1980 Belgian II-divisioonassa pelannut Harlebek testasi Hannu Turusta, jonka siirto kuitenkin kariutui. Näyttömahdollisuus oli tullut nimenomaan Kupiaisen suhteilla.²¹⁹ Seuraava Belgiaan lähtijä oli Kari Ukkonen joka siirtyi Cercle Bruggeen syksyllä 1982. Ukkonen loikin ulkomailla mittavan uran pelaten Belgiassa ja Ranskassa yhteensä 18 kautta.²²⁰

Kupiaisen lisäksi toinen samoihin aikoihin ulkomailla pelannut kuopiolainen oli Heikki Turunen, joka opiskeli talven 1979–1980 Freiburgissa Saksassa ja samalla pelasi kaupungin II-divisioona joukkueessa. Turunen oli enemmänkin vaihto-opiskelija kuin jalkapallosiirtolainen, mutta joka tapauksessa hän sai reissultaan arvokasta kansainvälistä kokemusta. Tärkeää Turusen Saksan matkan osalta on myös se, että hänen mukanaan Kuopioon kaudeksi 1980 tuli saksalainen Dieter Wendling, jonka suorituksista on jo edellä mainittu.²²¹ Turunen palasi siis takaisin Kuopioon ja KuPS:aan, mutta parin kauden jälkeen hän lähti takaisin Saksaan Freiburgiin opiskelemaan ja pelaamaan jalkapalloa. Saksassa Turunen viettikin yhteensä seitsemän vuotta, minä aikana hän suoritti Saksassa myös

218 Karjalainen & Huttunen 2005, 102-103, Savon Sanomat 7.8.1979, 12. 10.8.1979, 10.

219 Savon Sanomat 24.5.1980, 15.

220 Karjalainen & Huttunen 2005, 149-150.

221 Savon Sanomat 18.5.1980, 19, Heikki Turusen haastattelu 5.8.2008, Kuopio

valmentajatutkinnon. Ura Saksassa oli melko menestyksenkäs ja Turuselle tarjottiin sopimusta myös ylempään sarjatasoon joukkueisiin. Turunen joutui kieltäytymään opiskelu- ja perhesyihin vedoten. Tuohon aikaan Saksassa pelasi vain muutama suomalainen ja ylipäättään ulkomaalaiset pelaajat olivat Saksassa vielä 1980-luvullakin harvinaisia. Suomeen palattuaan Turunen siirtyi valmentajaksi ja valmensi useiden vuosien ajan kuopiolaisia ja muita savolaisia seuroja.²²²

Erilaisten yhteistyökuvioiden myötä myös muilla suomalaisilla olisi ollut mahdollisuus lähteä ulkomaille. Esimerkiksi MP olisi voinut lähettää lahjakkaita junioreitaan Saksaan Karlsruheeseen, mutta lähtijöitä ei ollut. Nuorille suomalaispelaajille jalkapallo oli vain harrastus, ja useimmilla koulunkäynti ja työnteko menivät sen edelle.²²³ Samasta syystä KPT:n ja Wimbledonin välinen pelaajavaihtokaan aiheuttanut suurta kuopiolaispelaajien ryntäystä Englantiin. Myös MiPK:lla olisi ollut mahdollisuus lähettää omia pelaajiaan Puolaan, mutta tässä tapauksessa MiPK:n pelaajien taso ei riittänyt eikä Puola muuttokohteena muutenkaan houkuttanut mikkeliiläisiä.²²⁴

6. Yhteenvetoa Suomen jalkapallosiirtolaisuudesta

6.1 Palkkasotureita ja maahanmuuttajia

Ulkomaalaispelaajien ensimmäinen suuri aalto Suomessa koettiin siis 1980-luvun alussa ja vuotta 1981 voidaan pitää todellisena läpimurtovuotena. Vuonna 1981 ulkomaalaisten pelaajien määrä moninkertaistui ja määrä pysyi korkeana myös seuraavina vuosina. Olli Almin on tutkielmassaan tutkinut ulkomaalaispelaajien määrää Suomessa vuosien 1978 ja 1998 välillä, ja hänen mukaansa ulkomaalaispelaajien määrä nousi vuodesta 1980 vuoteen 1981 seitsemästä yli kahteenkymmeneen. Vuonna 1982 ulkomaalaisia oli Suomen kentillä jo lähes kolmekymmentä.²²⁵

Aikaisemmin ulkomaalaispelaajat olivat olleet jossain määrin harvinaisuuksia ja vain

222 Heikki Turusen haastattelu 5.8.2008, Kuopio

223 Eero Karppisen haastattelu 21.7.2008, Mikkeli

224 Hannu Wettenstrandin haastattelu, 24.6.2008, Mikkeli

225 Alm 2003, 8.

muutamien seurojen erikoisuuksia. Ulkomaalaisten alkuperämaa oli useimmiten Englanti, tosin myös muutamia puolalaisia Suomen kentillä esiintyi. Myös muualla Suomessa ulkomaalaispelaajat tulivat suurimmaksi osaksi Englannista. Valtakunnallisella tasolla seuraavaksi suurimmat ryhmät olivat puolalaiset ja unkarilaiset.²²⁶ Pelaajat olivat nuoria n. 20-vuotiaita ja heidän tavoitteenaan oli harjoitella ja kehittyä kesän ajan Suomessa ja monilla haaveena oli murtautuminen seuransa ykkösmiehistöön. Poikkeuksena olivat puolalaiset, joiden oman liiton säädökset kielsivät alle 30-vuotiaiden siirtymisen ulkomaille. Tasoltaan pelaajat olivat Englannin toiseksi tai kolmanneksi ylimmältä tasolta. Useimmat pelasivat Suomessa vain yhden kauden mutta osa jäi Suomeen useaksi kaudeksi ja osa jopa pysyvästi asumaan. Pääsarjojen pelaajia ei Suomen kentillä nähty KuPS:n Andy Proudlovea lukuun ottamatta ja hänkin osoittautui suuremman luokan flopiksi.

Ulkomaalaispelaajat hankittiin itäsuomalaisiin seuroihin hyvin pitkälti henkilökohtaisten suhteiden avulla. Erilaisten yhteistyömuotojen, kuten harjoitusleirien ja pelimatkojen yhteydessä saatiin kontakteja Englantiin ja sitä kautta saatiin hommattua myös pelaajia. Tärkeänä yhteysmiehenä useimpien Itä-Suomeen tulleiden ulkomaalaispelaajien kohdalla oli englantilainen toimittaja Eric Batty, jonka suhteita käytettiin hyväksi. Battyn avulla KPT sai suhteet myös Wimbledonin ja David Passetiin, ja tätä kautta saatiin pelaajia myös mm. Joensuuhun. Puskaradion merkitys oli erittäin tärkeä, sillä Suomessa pelanneet pelaajat suosittelivat Suomea ja suomalaisia joukkueita maanmiehilleen ja sitä kautta sana levisi ja pelaajia saapui lisää.²²⁷

Vierastyöläisten motiivina oli tulla Suomeen kehittymään ja kuten useaan otteeseen on todettu pysymään kunnossa kesän ajaksi. Kaikkia Suomeen tulleita pelaajia yhdisti lehtihaastattelujen perusteella seikkailumieli, sillä onhan siirto Englannista Suomeen ollut varmasti aikamoinen. Haastattelujen perusteella Suomi myös oli ulkomaalaisille eksoottinen maa, niin jalkapallon suhteen kuin muutenkin. Hiekkakentät ja erilainen pelitapa herättivät monissa kummeksuntaa. Myös silloisen Neuvostoliiton läheisyys oli monille vieras ja jopa hieman pelottava kokemus. Pelaajien sopeutuminen kävi kuitenkin nopeasti ja hyvin ja pelaajat olivat tyytyväisiä oloonsa Suomessa. Suomalainen yhteiskunta oli vieraan alun jälkeen lähellä englantilaista ja nuorisokulttuuri oli samanlaista kaikkialla jo tuolloin. Radiosta kuului tutut kappaleet ja

226 Alm 2003, 8.

227 Matti Kankaanrinnan haastattelu 13.2.2008, Joensuu

yhtyeet.²²⁸

Pierre Lanfranchi, ranskalainen urheiluhistorioitsija, joka on erikoistunut tutkimaan pelaajien liikkumista, on jakanut jalkapallosiirtolaiset kolmeen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat *kiertolaiset*, jotka ovat samassa seurassa vain lyhyitä jaksoja, jopa ottelusopimuksella. Nämä pelaajat liikkuvat paljon seurasta toiseen, joskus jopa sen mukaan missä milloinkin on kausi menossa. Usein kiertolaiset kuitenkin palaavat ennemmin tai myöhemmin alkuperäiseen seuraansa. Lanfranchi vertaa tätä ryhmää eräänlaisiin kiertäviin taiteilijoihin. Toiseen ryhmään kuuluvat *palkkasoturit*, jotka vaihtavat seuraa ja maata sen mukaan missä maksetaan parhaiten. Esimerkiksi monille köyhempien maiden pelaajille jalkapallo on ammatti, jota tehdään rahan vuoksi, joten on luonnollista että työnantaja vaihtuu sen mukaan missä työehdot ovat parhaimmat. Aikaisemmin monet itäeurooppalaiset pelaajat olivat tällaisia palkkasotureita, nykyään monet afrikkalaiset pelaajat sopivat tähän ryhmään. Kolmanteen ryhmään kuuluvat *aloilleen asettajat*, jotka saapuvat maahan pelataksaan jalkapalloa, mutta jäävät maahan pysyvästi asumaan. Syyt maahan aloilleen asettumiseen voivat olla moninaisia. Esimerkiksi kouluttautuminen ja työpaikka tai avioliitto ja perheen perustaminen paikallisen kanssa voi olla syy aloilleen asettumisen. Tämän luokan jalkapallosiirtolaisista tulee tavallisia siirtolaisia, ja jalkapallo voi näytellä tärkeää roolia henkilön sopeutumisessa uuteen kotimaahansa.²²⁹

Suomessa pelanneet ulkomaalaiset voidaan lähes poikkeuksetta sijoittaa ensimmäiseen kiertolaisten ryhmään. Suomeen tulleet pelaajat tulivat nimenomaan lyhyiksi jaksoiksi ja palasivat sen jälkeen kotiseuraansa. Suomi oli oiva paikka tällaisille kiertolaisille, sillä Suomen jalkapallokausi ajoittuu kesään, jolloin muissa maissa vietetään sarjataukoa. Näin Suomessa pelaaminen oli hyvä mahdollisuus pysyä kunnossa. Monet Suomessa pelanneista englantilaisista olivat muina vuosina pelanneet myös muualla päin maailmaa, kuten jopa Uudessa Seelannissa ja Hong Kongissa. Suomen kausien jälkeen useimmat pelaajista palasivat kotimaahansa ja kotiseuraansa. Muutamat pelaajat kuitenkin asettuivat asumaan Suomeen, kuten Mark Dziadulevicz, Michael Belfield ja Paul Lazarus. Huomioitavaa myös on, että Dziadulevicz ja Belfield ovat myöhemmin toimineet valmentajina suomalaisissa seuroissa.

228 Matti Kankaanrinnan haastattelu 13.2.2008, Joensuu
229 Lanfranchi & Taylor 2001, 6.

Unkarilainen Gyozo Molnar on tutkinut jalkapallosiirtolaisuutta Unkarin näkökulmasta. Unkari, samoin kuin Suomikin on aina ollut kulttuurisesti hieman erillään ympäröivistä maista. Kulttuurisiteitä on ollut vähän, mikä on näkynyt myös jalkapallosiirtolaisuudessa. Ulkomaalaispelaajia on ollut suhteellisen vähän ja suurin osa pelaajista on tullut vasta 1990-luvulla. Kun valmiita kulttuurisiteitä esimerkiksi entisten siirtomaiden muodossa ole, on jalkapallosiirtolaisuus hoitunut henkilökohtaisten suhteiden avulla. Esimerkiksi portugalilaisia pelaajia on tullut Unkariin, koska unkarilaisia valmentajia on työskennellyt paljon Portugalissa. Suhteita on luotu myös opiskelijoiden välityksellä. Esimerkiksi afrikkalaiset opiskelijat ovat voineet välittää pelaajia Unkariin.²³⁰

Unkarin jalkapallosiirtolaisuus muistuttaa jonkin verran suomalaista jalkapallosiirtolaisuutta. Myös Suomessa pelaajien hankinta tapahtui henkilökohtaisten suhteiden avulla, sillä myöskään Suomella ei ollut kulttuurisia siteitä muihin maihin samalla tavoin kuin esimerkiksi Englannilla ja Italialla. Henkilökohtaisten suhteiden merkitys näkyy myös unkarilaisten pelaajien siirtymisessä ulkomaille. Useimmiten unkarilaiset pelaajat menivät sinne, missä oli jo aiemmin ollut unkarilaisia. Pelaajat toimivat toisilleen eräänlaisina välikäsinä ja välittivät pelaajia eteenpäin.²³¹ Pelaajia siirtyi tiettyihin maihin myös agenttien välityksellä. Esimerkiksi Saksan ja Unkarin välinen pelaajaliikenne on hyvien agenttisuhteiden ansiota. Lisäksi Saksan ja Unkarin väliset taloudelliset suhteet vaikuttavat pelaajaliikenteeseen. Monilla unkarilaisilla seuroilla on esimerkiksi saksalaisia sponsoreita, jotka saattavat sponsoroida myös jotain saksalaista seuraa. Tällaisen yhteyttä voidaan hyödyntää myös pelaajakaupoissa.²³²

Se missä unkarilainen jalkapallosiirtolaisuus poikkeaa suomalaisesta on, että Unkariin tulleista pelaajista suurin osa tuli lähialueilta kuten Slovakiasta, Romaniasta, Ukrainasta ja entisen Jugoslavian alueelta. Suomeen tulleet ulkomaalaiset tulivat lähinnä Englannista, eikä Suomen ja naapurimaiden välillä ollut pelaajaliikennettä juuri ollenkaan. Unkarin ja naapurimaiden välisen liikenteen voi selittää se, että sekä Slovakian että Romanian alueilla on suuri unkarilaisvähemmistö, ja pelaajat ovat olleet etnisesti unkarilaisia. Myös naapurimaiden yhteinen historia vaikuttaa. Kommunismin ajalta on jäänyt yhteyksiä ja näiden yhteyksien avulla pelaajia on siirtynyt Unkariin.²³³

230 Molnar 2006, 466-467.

231 Molnar 2006, 476.

232 Molnar 478-480.

233 Molnar 2006, 472-473

Suomi ei ole ehkä ollut tärkeä muuttokohde naapurimaiden pelaajille myöskään sen takia, koska Suomen jalkapallon taso on ollut Euroopan mittakaavassa heikkoa. Pohjoismaista pelaajaliikenne on suuntautunut Keski-Eurooppaan lähelle suurseuroja. Sama koskee myös suomalaisten pelaajien siirtymistä ulkomaille. Ei täältäkään vielä 1970-luvulla lähdetty suurin joukoin esimerkiksi Ruotsiin tai Norjaan, vaan suoraan Keski-Eurooppaan kuten Belgiaan ja Saksaan. Tämä on hieman kummeksuttavaa sillä, muutenhan Suomesta muutti 1960- ja 1970-luvuilla satoja tuhansia ihmisiä Ruotsiin, joten kaikkien teorioiden mukaan olisi ollut luonnollista, että myös pelaajaliikenne olisi suuntautunut Suomesta Ruotsiin. Vasta 1990- ja 2000-luvulla on suomalaisia jalkapalloilijoita siirtynyt pelaamaan Ruotsin sarjoihin.

6.2 Kansainvälistyminen muoti-ilmionä

Haastattelujen ja lehtijuttujen perusteella voidaan todeta että, seurojen suhtautuminen kansainvälistymiseen todella muuttui 1970- ja 1980-lukujen taitteessa. Oikeastaan ei voida puhua muutoksesta, sillä suurempaa kansainvälistymistä ei ennen tuota juurikaan ollut edes tapahtunut. Toki oli ollut erilaisia pelimatkoja ja jonkinlaista yhteistoimintaa ulkomaalaisten tahojen kanssa, mutta vasta 1970-luvun lopussa kansainvälistyminen alettiin nähdä mahdollisuutena kehittää suomalaista jalkapalloilua. Seuraihmissen haastattelujen perusteella koko maa alkoi pikku hiljaa avautua ulkomaille ja samalla myös urheilutoiminta seurasi mukana. Kansainvälistymisestä tuli jopa jonkinlainen muoti-ilmio, johon kaikkien seurojen tuli pyrkiä, vaikka välttämättä osaamista ei niin olisikaan.

Suhtautuminen ulkomaalaispelaajiin oli pääasiassa positiivista, mutta ulkomaalaispelaajiin liittyvissä keskusteluissa ilmeni jonkinlaista vastakkainasettelua kotimaisten ja ulkomaalaisten pelaajien välillä. Lehdissä arvosteltiin usein seuroja siitä, että ulkomailta hommatut pelaajat veivät pelipaikkoja omilta kasvateilta ja näin ollen hidastivat suomalaisen jalkapalloilun kehitystä. Erityisesti arvosteltiin sitä, että ulkomaalaiset pelaajat eivät välttämättä olleet sanottavasti sen parempia kuin kotimaisetkaan. Seuraihmissen mielestä näin ei kuitenkaan ollut, sillä ulkomaalaisia oli kuitenkin vain muutama joukkuetta kohti, eivätkä he näin olleet uhka joukkueiden omalle juniorituotannolle. Lisäksi monilla seuroilla oma junioritoiminta ei ollut niin vahvaa, että sitä kautta olisi saatu päteviä pelimiehiä. Lisäksi

korostettiin, että hyvä ja menestyvä joukkue on sopiva sekoitus erilaisia pelaajia ja tähän sekoitukseen ulkomaalaiset toivat oman mausteensa.²³⁴

Odotukset ulkomaalaisia kohtaan olivat siis selvästi korkeammalla kuin kotimaisia osalta. Ulkomaalaisten odotettiin olevan vahvistuksia, jotka melkein yksinään pystyisivät kääntämään joukkueen kurssin. Ulkomaisiin kohdistuvien suurten odotusten takia, saivat pelaajat yleensä kovaa kritiikkiä jos joukkue ei menestynyt odotetulla tavalla. Esimerkiksi kaudella 1982 Elon pääsarjavisitiin menestymättömyys laitettiin ulkomaalaisten epäonnistumisen piikkiin. Samaa syytä lehdistö käytti myös selittäessään KPT:n otteen herpaantumista ja mestaruuden menettämistä kauden ratkaisevilla hetkillä.²³⁵

Lehdistön suhtautumisessa on merkillepantavaa se, että ulkomaalaispelaajat saivat huomattavan paljon palstatilaa. Lähes kaikista ulkomaalaispelaajista tehtiin jossain vaiheessa kautta henkilökuva ja pelaajien Suomeen saapuminen oli suuri tapahtuma. Ulkomaalaispelaajat näkyivät myös ottelumainonnassa ja muussa markkinoinnissa. Esimerkiksi ostoskeskusvierailut olivat oiva tapa markkinoida joukkuetta, ja yleensä ulkomaalaispelaajat pääsivät markkinamiehiksi. Kansaa kiinnosti eksoottiset pelaajat ja myös lehdistössä pyrittiin tuomaan esille ulkomaalaispelaajien paremmuutta.²³⁶

Seurojen välillä oli kuitenkin eroja suhtautumisessa kansainvälistymiseen. Elo, Karpalo, MiPK ja etenkin KPT suhtautuivat kansainvälistymiseen erittäin myönteisesti ja voidaan sanoa, että joukkueet olivat jonkinlaisia edelläkävijöitä. KPT haki organisaatioonsa mallia ulkomailta ja oli yksi ensimmäisiä suomalaisia seuroja, jolla oli selvä tavoite saada aikaan ammattilaisjoukkue, jolla voisi hakea menestystä jopa Euroopan kentiltäkin.²³⁷ Seurat tekivät ajoittain tiivistäkin yhteistyötä ulkomaalaisten seurojen kanssa ja olivat omien suhteidensa avulla auttamassa myös muita seuroja. MiPK poikkesi muista edellä mainituista seuroista, sillä se loi suhteita ja yhteistyötä Puolaan, kun taas muut suuntasivat katseensa Englantiin. MiPK:a voidaan pitää edelläkävijänä Puolan yhteistyön osalta, sillä myöhemmin mm. RoPS hyödynsi MiPK:n yhteyksiä puolalaisvahvistuksia hankkiessaan.²³⁸

234 Tuomo Ylä-Korholan haastattelu 13.12.2007, Kuopio, Matti Kankaanrinnan haastattelu 13.2.2008, Joensuu.

235 Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

236 Eero Karppisen haastattelu 21.7.2008, Mikkeli.

237 Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

238 Hannu Wettenstrandin haastattelu 24.6.2008, Mikkeli.

Sen sijaan KuPS ja jossain määrin myös MP suhtautuivat kansainvälistymiseen hieman nihkeämmin. Molemmat seurat ovat perinteikkäitä seuroja, jotka ovat aina toimineet myös tärkeinä kasvattajaseuroina. Kuten edellä todettiin, KuPS:n joukkue oli perinteisesti koostunut omista junioreista ja esimerkiksi muiden kuopiolaisseurojen pelaajiin suhtauduttiin epäillen. KuPS:ssa tahdottiin, että joukkue kuvastaa omaa “kupsilaista” henkeä, jonka voi omaksua vain pelaamalla seurassa juniorista lähtien.²³⁹ Näissä joukkueissa ulkomaalaisiin ei luotettu yhtä paljon kuin omiin kasvatteihin. MP:n tapauksessa syy nihkeyteen oli joidenkin ulkomaalaisten pelaajien täydellinen floppaaminen Suomen kentillä. MP:lla olisi kyllä kovasti ollut halua kansainvälistyä enemmänkin, mutta ammattitaidon puute esti isomman kansainvälistymisen. Esimerkiksi pelaajat hankittiin huhupuheiden perusteella, eikä puheisiin aina ollut luottamista. MP:lta puuttui samanlainen yhteistyöverkosto, mikä esimerkiksi KPT:lla oli Englannissa. Myös KuPS:n kohdalla ulkomaalaisten pelaajien kohdalla epäonnistuttiin, ja syynä tähän on nähty seuran osaamattomuus ja kansainvälisten suhteiden puute.

MP ja KuPS erottuvat muista seuroista myös siten, että niitä pidetään kaupunkiansa perinteisimpinä ja suurimpina seuroina. Esimerkiksi Kuopiossa KuPS oli muita seuroja vanhempi ja sillä oli menestyksekkäs historia. Samaa voidaan sanoa myös Mikkelin ja MP:n osalta. Vanhojen ja perinteikkäiden seurojen hieman nihkeä suhtautuminen kansainvälistymiseen ei ole vain suomalaisten seurojen erikoisuus. Esimerkiksi Ranskassa on verrattu kahta seuraa AS St Etienneä (ASSE) ja Olympique Marseilleä (OM), joista St Etienne on perinteinen kasvattajaseura ja Olympique Marseille puolestaan imagoltaan modernimpi ja ehkä jotenkin myös nousukasmaisempi. Michel Raspaud on tutkinut seurojen suhtautumista ulkomaalaispelaajiin ja seurat erosivat suhtautumisessaan siten, että ASSE hankki ulkomaalaispelaajat nuorena ja kasvatti heistä huippunimiä omaa kasvattajaorganisaatiotaan apuna käyttäen. OM puolestaan hankki ulkomaalaisia, jotka jo olivat todistaneet kykynsä muissa seuroissa. Molemmat seurat olivat menestyksekkäitä 1970- ja 1980-luvuilla, joten ei voida sanoa, kumpi tyyli olisi ollut parempi. Sen sijaan on tärkeä huomata että joukkueet suhtautuivat kansainvälistymiseen omia vahvuuksiaan hyödyntäen. Perinteikäs ASSE yritti kasvattaa ulkomaalaiset sisään seuraan nuoresta pelaajasta lähtien, kun taas modernimpi OM osti jo valmiita pelaajia.²⁴⁰

239 Heikki Turusen haastattelu 5.8.2008, Kuopio.

240 Raspaud 1994, 115.

ASSE:n ja OM:n suhtautumisen erot liittyvät myös yhteiskunnallisiin muutoksiin. ASSE oli seura, jonka juuret ovat syvällä teollistumisen myötä syntyneessä yhteisössä, jossa arvostetaan perinteisiä arvoja. OM puolestaan on vuosien mittaan kokenut monenlaisia muutoksia ja seuran omistajat ja rahoittajat ovat vaihtuneet vuosien mittaan tiuhaan tahtiin. ASSE oli menestyksekkäämpi seura 1970-luvulla, kun taas 1980-luku oli OM:n. Tämä kuvastaa hyvin myös yhteiskunnan ja yhteiskunnan arvojen muuttumista. 1970-luvulla perinteinen teollisuus oli vielä jossain määrin hallitsevaa, kun taas 1980-luvulle tultaessa siirryttiin yhä enemmän palveluyhteiskuntaan, jossa bisneshenkisyys alkoi tulla ruumiillisen ja kovan työnteon tilalle. Tämä näkyy myös jalkapallossa modernin OM:n ja perinteikkään ASSE:n menestyksen muuttumisessa.²⁴¹

Sama esimerkki sopi hyvin myös kuopiolaiseen ja miksei myös mikkeliin jalkapalloon: perinteikäs KuPS ja moderni KPT. 1980-luvun alussa KPT oli ehkä Suomen modernein organisaatio, joka pyöritti suht merkittävää liiketoimintaa ja sen palkkalistoilla oli kymmeniä ihmisiä. Myös kansainvälistymisen suhteen KPT oli Wimbledonin kanssa solmimine yhteistyösopimuksineen eturintamassa. Myös seuran organisaatioon oli otettu mallia muualta Euroopasta, ja seuran strategiaan kuului kehittää joukkueesta vähintäänkin puoliammattilaisista koostuva seura. Valitettavasti vain vauhti oli ehkä liian kova tai sitten ajankohta väärä, ja KPT:n tarina päättyi lopulta putoamiseen ja toiminnan alasajoon.²⁴² KuPS oli yrittänyt pärjätä omilla avuillaan, mutta 1980-luvun alussa senkin oli pakko modernisoitua ja yrittää hakea menestystä ulkomaalaispelaajien avulla, tässä kuitenkin jollain tasolla epäonnistuen. Myös Suomen esimerkissä seurojen toimintatavan muutos heijastelee yhteiskunnan muuttumista. Samalla tavoin yhteiskunta muuttui Suomessakin 1970- ja 1980-lukujen taitteessa kansainvälisempään suuntaan, mistä enemmän seuraavassa luvussa.

Tärkeää kansainvälistymisessä on myös huomioida se, että kehitys oli lähtöisin ennen kaikkea seuroista. Vaikka liitto periaatteessa kannusti kansainvälistymistä ja esimerkiksi kannusti seuroja leireilemään ulkomailla ja hakemaan kansainvälistä kokemusta, ei mitään kovinkaan konkreettista apua liiton puolelta seuroille tullut. Matti Kankaanrinnan haastattelun mukaan liitolla ei ollut tuolloin tarpeeksi ammattitaitoa hoitaa kansainvälisiä asioita, ja osaaminen löytyi ennen kaikkea seuroista. Kuten Itä-Suomen kohdallakin on useaan otteeseen todettu, oli

241 Raspaud 1994, 123-124.

242 Jussi Tuovisen haastattelu 13.12.2007, Kuopio.

monilla seuroilla henkilökohtaisia suhteita ja yhteyksiä ulkomaille.²⁴³

Matti Kankaanrinnan johtama Joensuu eräällä tavalla alempien sarjojen KPT, ainakin kansainvälistymisen suhteen. Tutkimuksen ajankohtana Karpalo pelasi II-divisioonassa ja tuolloin tuon tason joukkueiden riveissä ulkomaalaispelaajat olivat todellisia harvinaisuuksia. Tämä osoittaa ennakkoluulottomuutta seuran kohdalta ja seuran toiminnassa kansainvälisyys oli selvästi arvossaan.²⁴⁴

7. Jalkapallo yhteiskunnan kansainvälistymisen ilmentäjänä

7.1 Yhteiskunnan kansainvälistyminen

Koko tutkimukseni ajan olen yrittänyt tutkia paitsi itäsuomalaisen jalkapalloilun kansainvälistymistä, myös sitä kuinka jalkapallon kansainvälistyminen heijastelee koko suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymistä. Voidaanko jalkapalloa pitää oman aikansa ajankuvana. Yhteiskunnan kansainvälistymistä on todella vaikeaa mitata, sillä koko kansainvälistyminen terminä on niin laaja. Jalkapallossa kansainvälistymisen määrittelin asenteiden muuttumisena ja sen seurauksena tapahtuvina ilmiöinä. Tällaisia ilmiöitä ovat peli- ja harjoitusmatkat ulkomaille, ulkomaalaispelaajien saapuminen maahan ja seurojen tekemä kansainvälinen yhteistyö. Nämä ilmiöt liittyivät jalkapalloon ja urheiluun, mutta kuten koko tutkimukseni ajan olen yrittänyt todistaa, ovat urheilu ja yhteiskunta jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään ja yhteiskunnassa tapahtuvat ilmiöt heijastuvat urheiluun ja päinvastoin.

Yhteiskunnan kansainvälistymistä voi mitata monilla eri mittareilla. Yhtenä sellaisena voidaan pitää esimerkiksi ulkomaanmatkailun lisääntymistä. Tavallisten kansalaisten ulkomaanmatkailua voidaan myös verrata jalkapalloseurojen ulkomaanmatkoja, sillä niin urheiluseuroille kuin tavallisille ihmisillekin ulkomaanmatkailu on tarjonnut mahdollisuuden nähdä uusia asioita ja toimintatapoja. Jalkapallon yhteydessä ulkomaanreissut alkoivat yleistyä 1970-luvulla ja matkat yleistyivät vuosikymmenen loppua kohden. Enää ei ollut

243 Matti Kankaanrinnan haastattelu 13.2.2008, Joensuu

244 Matti Kankaanrinnan haastattelu 13.2.2008, Joensuu

harvinaista viettää esimerkiksi harjoitusleirejä etelän lämmössä.

Ennen 1960-lukua suomalaisten ulkomaanmatkat olivat harvinaisuuksia. Koska Suomesta oli pitkä matka Euroopan lomakohteisiin, vaativat matkat aikaa ja rahaa. Esimerkiksi matka Kanarialle kesti yhteensä neljä vuorokautta. Yleensä matkat olivat useiden viikkojen kiertueita, joiden aikana kierrettiin eri liikennevälineiden avulla useita eri kohteita. 1960-luvulla lentoyhteydet pikku hiljaa paranivat ja halpenivat.²⁴⁵ Yleisimpiä kohteita olivat Italia ja Espanja.²⁴⁶ 1960-luvulla suomalaisten elintaso nousu voimakkaasti ja vapaa-aikaan alettiin panostaa yhä enemmän. Lisääntyneet lentovuorot ja lentoyhtiöiden uusi kalusto helpotti matkustamista huomattavasti. Lisäksi alkoi syntyä matkatoimistoja, joiden vaikutuksesta ulkomaanmatkailu lisääntyi ja helpottui. Kuuluisin suomalaisista 1960- ja 1970-lukujen matkatoimistoista oli Kalevi Keihäsen Keihäsmatkat, joka vei tuhansia suomalaisia etelän lämpöön.²⁴⁷

1970-luvulla suomalaisten ulkomaanmatkailu lisääntyi lähes räjähdysmäisesti. Kun vuonna 1970 ulkomaille oli matkustanut 200 000 henkeä, oli luku vuonna 1979 jo 800 000.²⁴⁸ Matkailumäärien lisääntyminen kuvastaa osaltaan yhteiskunnan avautumista ja jollakin tapaa myös kansainvälistymistä. Jos ilmiötä verrataan esimerkiksi jalkapalloseurojen ulkomaanreissuihin, voidaan huomata samanlaista määrien kasvua. Minulla ei ole tarkkoja tietoja seurojen ulkomaanleirien määristä, mutta lehtijuttujen ja haastattelujen perusteella 1970-luvun lopussa ja 1980-luvun alussa ulkomaanleirit ja pelimatkat olivat normaali ilmiö.

Jalkapalloseurojen kansainvälistymistä voidaan myös vertailla yritysmaailman kansainvälistymiseen. Yleisesti ottaen voidaan sanoa että suomalaiset yritykset ovat kansainvälistyneet suhteellisen myöhään ja hitaasti. Ensimmäinen ulkomaille perustettu suomalaisen yrityksen toimintayksikkö oli vuonna 1930 Kymmene Oy:n Englantiin perustama paperitehdas. Seuraavia ulkomaanyksiköitä saatiinkin odottaa aina 1950-luvulle saakka. Vertailun vuoksi mainittakoon, että esimerkiksi ruotsalaisilla yrityksillä on ollut ulkomaantoimintoja aina 1870-luvulta lähtien. Varsinainen kansainvälistyminen käynnistyi vasta 1970-luvulla, jolloin suomalaiset yritykset alkoivat siirtää paitsi tuotantoaan ulkomaille, myös tutkimus- ja kehitysyksiköitä. Myös myynti- ja markkinointikonttoreita perustettiin

245 Krohn 1991, 186.

246 Korpela 1998, 172.

247 Korpela 1998, 177-178.

248 Krohn 1991, 187.

ulkomaille nimenomaan ulkomaan operaatioita varten.²⁴⁹

1980-luvulla kansainvälistyminen lisääntyi ja Suomalaisten monikansallisten yhtiöiden määrä moninkertaistui. Suurimpien yritysten liikevaihdosta suurin osa tuli ulkomailta ja iso osa toiminnasta oli kansainvälistä. Alussa kansainvälistyivät perinteisten teollisuudenalojen, kuten paperi- ja metalliteollisuuden yritykset. 1960-luvulla mukaan tuli rakennusteollisuus ja myöhemmin myös palvelualat. 1980-luvulla koko elinkeinoelämä oli mukana kansainvälistymisen prosessissa. Motiivina suomalaisten yritysten kansainvälistymisessä toimi markkinoiden laajentaminen ja yritysten koon kasvattaminen. Suomen pienet ja rajalliset markkinat eivät enää riittäneet kasvaville yrityksille ja kasvua haettiin rajojen ulkopuolelta. Lisäksi myös kilpailu oli kovaa ja myös kilpailijat toimivat kansainvälisillä markkinoilla ja pärjätäkseen kilpailussa myös suomalaiset tahtoivat kansainvälistyä.²⁵⁰

Yritysten kansainvälistyminen tapahtui siis suunnilleen samoihin aikoihin kuin jalkapalloilunkin kansainvälistyminen. Näiden molempien ilmiöiden voidaan nähdä olevan osa koko suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymistä. Ilmiöiden taustalla voidaan havaita samanlaisia motiiveja. Samalla tavoin kuin yritystenkin kansainvälistymisen taustalla oli halu menestyä paremmin yhä enemmän kansainvälistyvässä kilpailussa, myös jalkapalloseurat tahtoivat menestyä. Myös jalkapalloilussa menestystä haluttiin Suomen rajojen ulkopuolelta ja tähän tavoitteeseen pyrittiin avautumalla ulkomaille mahdollisuuksien mukaan. Tästä esimerkkinä voidaan pitää seurojen avautumista ja kansainvälisen kokemuksen hankkimista erilaisten harjoitusotteluiden ja -leirien avulla. Kansainvälisten otteluiden avulla saatiin kokemusta, jonka avulla ehkä voitaisiin menestyä myös Euro-cupeissa. Euro-cupeihin suhtauduttiin jo tuolloin tosimelellä ja niistä lähdettiin hakemaan tosissaan menestystä, vaikka useimmiten tie katkesikin jo ensimmäisille kierroksille. Jos jalkapalloseuroja vertaa yrityksiin, olivat Euro-cupit hyvä mahdollisuus laajentaa toimintaa ulkomaille samalla tavoin kuin suomalaiset yritykset pikku hiljaa alkoivat tehdä. Samoin kuin yritysten kohdalla myös jalkapalloseurojen menestyminen ulkomailla vaati satsauksia ja uutta panostusta.

249 Luostarinen 1988, 68-70.

250 Luostarinen 1988, 69-70.

7.2. Suomen jalkapallosiirtolaisuus verrattuna muuhun siirtolaisuuteen

Kuten useaan otteeseen on todettu, heijastelee normaali muuttoliike myös jalkapalloilijoiden muuttoliikettä. Pelaajat siirtyvät usein sinne minne muutkin, vaikka syyt saattavat olla hieman erilaiset pelaajien muuttoliike on lähes poikkeuksetta vapaaehtoista, kun taas tavallisten kansalaisten osalta muuttoliike saattaa johtua olosuhteiden pakosta. Tosin on olemassa myös tapauksia, joissa yhteiskunnassa tapahtuneet tapahtumat ovat aiheuttaneet myös jalkapalloilijoiden muuttoliikettä. Itä-Euroopassa sosialismin nousun myötä, myös monet jalkapalloilijat lähtivät länteen parempien olojen toivossa, ja pian tätä muuttoa alettiinkin rajoittaa.²⁵¹

Suomessa maahanmuutto oli aina 1990-luvulle saakka melko vähäistä. Vuonna 1988 Suomessa oli vain 20 000 ulkomaalaista, mikä on todella pieni luku verrattuna esimerkiksi muihin Pohjoismaihin.²⁵² 1990-luvulla muuttoliike Suomeen kasvoi voimakkaasti ja kasvu on jatkunut näihin päiviin saakka. Ulkomaalaisten osuus väestöstä nelinkertaistui 1990-luvun aikana ja kasvu oli Euroopan nopeinta. Ulkomaalaisten määrän kasvun tärkeimpänä syynä on ollut inkerinsuomalaisten paluumuutto ja muut muuttoliike Venäjältä ja Virossa sekä pakolaisten saapuminen Somaliasta, Jugoslaviasta ja Irakista.²⁵³

Vaikka suurin muutos maahanmuutossa tapahtuikin vasta 1990-luvulla, on tämän tutkimuksen kannalta syytä tarkastella myös aiempaa kehitystä. Ennen toista maailmansotaa ulkomaalaisten määrä Suomessa oli melko suurta. Venäjän vallan ajalta maahan oli jäänyt paljon entisiä keisarikunnan asukkaita ja sotien välissä ulkomaalaisten määrä oli n. 20 000 – 30 000, mikä oli suhteessa enemmän kuin esimerkiksi Ruotsissa.²⁵⁴ Sotien jälkeen Suomen poliittinen asema muuttui ja ulkomaalaisten määrä väheni. Maahanmuuttajamäärät olivat 1950-luvulla vain pari tuhatta henkeä vuodessa, mutta pikku hiljaa määrät alkoivat kasvaa. Vuonna 1971 maahanmuuttajia oli jo yli 18 000.²⁵⁵ 1970-luvulla Suomi alkoi myös vastaanottaa pakolaisia maailman eri kriisipesäkkeistä ja ensimmäiset pakolaiset tulivat

251 Duke 1995, 94. Vuonna 1956 Neuvostoliitto kukisti Unkarin kansannousun verisesti ja tämän seurauksena menestyksekkäästä jalkapallomaajoukkueesta useat pelaajat loikkasivat länteen. Näistä ehkä kuuluisimpana Fernc Puskas. Lanfranchi & Taylor 2001, 97.

252 Vielä 1995 Suomessa oli selvästi vähemmän ulkomaalaisia kuin muissa Pohjoismaissa. Suomessa ulkomaalaisia oli 1,2 % väestöstä kuin Ruotissa luku oli 6,1 % ja Tanskassa ja Norjassa molemmissa 3,8 %. Jopa Islannissa osuus oli Suomea korkeampi, 1,8% Ruusunen 1998, 9.

253 Jaakkola 1999, 16. Ruusunen 1998, 6. Kangasharju, Korpinen, Parkkinen 2003, 6-7.

254 Leitzinger 2008, 92-94.

255 Leitzinger 2008, 107.

Suomeen 1973 Chilestä. 1979 Suomi vastaanotti ensimmäiset vietnamilaiset, joista myöhemmin muodostui yksi suurimmista pakolaisryhmistä.²⁵⁶

Tein Suomen virallisen tilaston väestö tilastojen pohjalta taulukoita, joista selviää väestönmuutokset 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa. Kuviot ovat liitteinä tutkielman lopussa. Ulkomaalaisten määrän selvittämistä vaikeuttaa se, että tilastokeskus alkoi julkaista tilastoja muista kuin Pohjoismaiden ulkopuolelta muuttaneista, vasta 1970-luvun puolessa välissä ja maahanmuuttajien lähtömaat eriteltiin vasta vuodesta 1980 lähtien. Taulukoista saa kuitenkin kohtalaisen kuvan siitä millainen muuttoliike vallitsi kyseisenä ajankohtana.

Kuvioissa 1 ja 2 on kuvattu ulkomaalaisten määrää Suomessa sekä kansallisuuden, että syntymäpaikan mukaan 1970- ja 1980-lukujen taitteessa.²⁵⁷ Kummastakin taulukosta voidaan havaita, että ulkomaalaisten määrä lähti selvään kasvuun 1980-luvun alussa. Vuosien 1980 ja 1985 välillä ulkomaalaisten määrä kasvoi usealla tuhannella. Kuten edellä todettiin, samoihin aikoihin myös jalkapallosiirtolaisten määrä Suomessa alkoi kasvaa. Tässä suhteessa siis voidaan havaita jonkinlainen korrelaatio jalkapallosiirtolaisuuden ja muun siirtolaisuuden välillä.

Ulkomaalaisten määrän kasvuun oli syynä maahanmuuton lisääntyminen 1970- ja 1980-lukujen taitteessa. Suomen muuttotilastoa on tarkasteltu kuviossa 3. Kun 1970-luvulla ulkomailta muutti Suomeen alle 8000 ihmistä vuodessa, niin vuonna 1979 määrä nousi yli kymmeneen tuhanteen ja pysyi korkealla myös jatkossa. Vuonna 1981 Suomeen muutti lähes 16 000 ulkomaalaista.²⁵⁸ Vuosi 1981 on merkittävä myös siinä mielessä, että siitä lähtien Suomen muuttotase on ollut positiivinen, eli maahanmuutto on ollut maastamuuttoa suurempaa.²⁵⁹

Jos jatkamme tilastollista havainnoimista vielä pidemmälle, ja tarkkailemme Itä-Suomen muuttotilastoja tarkemmin läänikohtaisesti (kuvio 4) huomaamme, että ulkomailta muuttaneiden määrä kasvoi selvästi 1980-luvun alussa.²⁶⁰ Näin myös tämä tukee korrelaatiota jalkapallosiirtolaisuuden ja tavallisen siirtolaisuuden välillä. Vuoden 1981 kohdalla voidaan

²⁵⁶ Liebkind 1994, 11.

²⁵⁷ Liitteet 2 ja 3.

²⁵⁸ Liite 4.

²⁵⁹ Kangasharju, Korpinen, Parkkinen 2003, 7.

²⁶⁰ Liite 5

jopa havaita samanlainen piikki kuin jalkapallosiirtolaistenkin kohdalla. Kuopion läänissä oli ulkomaalaisia selvästi enemmän kuin Mikkelin ja Pohjois-Karjalan lääneissä, mikä selittyy Kuopion läänin suuremmalla asukasmäärällä.

Kuten edeltävistä luvuista käy ilmi Suomeen tulleet jalkapalloilijat tulivat pääasiassa Englannista ja Puolasta. Seuraavaksi tarkastelen kuinka puolalaisten ja brittiläisten maahanmuuttajien määrä yleensä kehittyi 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa. Britit olivat sotien jälkeen yksi suurimpia ulkomaalaisryhmiä Suomessa, määrän vaihdellessa 1960-luvulla 300–400 hengessä.²⁶¹ Puolalaisilla siirtolaisilla oli Suomessa pitkä historia, sillä Venäjän vallan aikana Suomessa oli noin 1000 puolalaista, joista suurin osa oli sotilaita. Suomen itsenäistyttyä iso osa puolalaisista jäi edelleen maahan ja sotien välisenä aikana Suomessa oli n. 500 puolalaista. Sotien jälkeen määrä pieneni noin kahteen sataan.²⁶²

Kuviot 5 ja 6 osoittavat, että brittien määrä kasvoi Suomessa 1980-luvun alussa. Brittien määrä kasvoi jatkuvasti vuodesta 1977 vuoteen 1984, kun taas puolalaisten määrä pysyi enemmän vakiona. Muuttomäärät pysyivät kummankin ryhmän osalta kuitenkin melko samana, tosin vuoden 1981 kummankin ryhmän osalta voidaan havaita pientä lisäystä.²⁶³ Kuitenkaan mitään suurta lisäystä ei muuttomäärissä tapahdu, itse asiassa puolalaisten muutto jopa väheni 1980-luvun alusta lähtien. Mitään suoraa yhteyttä brittiläisten ja puolalaisten jalkapalloilijoiden saapumiseen ei voida osoittaa. Jalkapallosiirtolaisuus ei tässä tapauksessa ole ollut yhteydessä johonkin suurempaan brittien tai puolalaisten siirtolaisaaltoon Suomeen.

Suomen puolalaisvähemmistöä on tutkittu jonkin verran ja näistä tutkimuksista käy ilmi, että puolalaisten määrä Suomessa lähti nousuun 1980-luvulla ja etenkin avioliitot suomalaisten ja puolalaisten välillä lisääntyivät. Puolalaisille siirtolaisille oli myös ominaista korkea koulutus. Monet heistä olivat opettajia, insinöörejä tai kaupan alalla toimivia²⁶⁴. Tutkimuksissa käy myös ilmi että noin joka viides Suomessa asuva puolalainen oli muusikko. 1970-luvulla Suomessa asui osa-aikaisesti jopa 1000 puolalaista muusikkoa. Muusikoiden suuri määrä, johtuu siitä että heille työlupamääräykset eivät olleet yhtä tiukkoja kuin muille, sillä Suomessa ei vaadittu työlupia sellaisille aloille, missä tarjonta kotimaisista työntekijöistä oli

261 Leitzinger 2008, 105.

262 Leitzinger 2008, 238. Later-Chodyłowa 1997, 303.

²⁶³ Liitteet 6 ja 7.

264 Jaakkola 1994, 128-129

suuri.²⁶⁵

Puolalaisille suurin syy tulla Suomeen oli jonkun tutun neuvo tai pelkkä puhdas sattuma. Monet tulivat Suomeen myös tilapäisiin töihin.²⁶⁶ Muuton tilapäisyys ja tuttujen perässä muuttaminen ovat tyypillisiä piirteitä myös jalkapallosiirtolaisille, joten tämän puolesta puolalaisten jalkapallosiirtolaisten ja tavallisten siirtolaisten välillä on yhtäläisyyksiä. Mielestäni myös muusikot ja jalkapalloilijat voidaan jollakin tapaa rinnastaa toisiinsa, sillä molemmat ammatit vaativat korkeaa ammattitaitoa ja kummassakin oli jollain tapaa kyse viihdyttämisestä. Samalla tavoin ihmiset saattoivat tulla katsomaan lahjakasta puolalaista pianistia kuin maalintekijääkin. Englantilaisten kohdalta en löytänyt vastaavanlaisia tutkimuksia, mutta voisin olettaa että heidän tilanteensa oli vastaavanlainen. Suomeen tultiin sattumalta tai esimerkiksi avioliiton kautta. Myös varhaisten Suomen brittisiirtolaisten joukossa oli erikoisosaamista, ja varsin moni britti oli 1970- ja 1980-luvulla mukana suomalaisessa viihdemaailmassa. Esimerkkeinä voisi pitää muusikoita Jim Pembrokea ja Paul Oxleyta ja TV-käsikirjoittaja Neil Hardwickia, jotka saapuivat Suomeen 1970-luvulla. Enemmän tai vähemmän sattuman oikusta.

Tilastoja tarkastelemalla on vaikea löytää mitään yhteyttä puolalaisten ja brittien jalkapallosiirtolaisuuden ja muun siirtolaisuuden välille. Muuttomäärät ovat pieniä ja mitään selvää yhteyttä puolalaisten ja brittiläisten jalkapallosiirtolaisuuden ja muun siirtolaisuuden välillä ei pysty havaitsemaan. Tilastoja tarkastelemalla voidaan kuitenkin todeta se, että samaan aikaan kun ulkomaalaispelaajien määrä Suomessa lähti nousuun, niin samoihin aikoihin kaikkien Suomeen muuttaneiden määrä kasvoi. Vuosi 1981 muodostui tärkeäksi käännekohdaksi niin jalkapallosiirtolaisuutta, kuin muutakin muuttoliikettä ajatellen. On muistettava, että ulkomaalaisia oli tuolloin Suomessa vielä vähän, mutta kuitenkin jalkapallokentillä ulkomaalaiset olivat yleinen näky. Näin jalkapallon kansainvälistymistä voidaan pitää edistyksellisenä muun yhteiskunnan kansainvälistymiseen verrattuna. Jos yhteiskunnan kansainvälistymisen mittarina käytetään siirtolaisuutta tai ulkomaalaisten määrää, voidaan todeta suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymisen lisääntyneen 1980-luvun alussa samalla tavoin kuin jalkapallonkin osalta.

265 Jaakkola 1994, 128 Later-Chodyłowa 1997, 324.

266 Jaakkola 1994, 130.

Yhteenveto

Itäsuomalaisen jalkapalloilun kansainvälistyminen on ollut hidas prosessi. Vaikka ensimmäiset ulkomaalaiset saapuivat tänne jo 1960-luvun lopulla ja jonkinlaisia yhteyksiä ulkomaille oli luotu jo aiemminkin, oli 1970-lukukin vielä hiljaiselon aikaa. Lähes ainoat kansainväliset yhteydet olivat ystävyysottelut ja harvat visiitit Euroopan cupeissa. Selvä murros kehityksessä tapahtui 1980-luvun alussa. 1980-luvun alussa itäsuomalainen jalkapalloilu avautui ja tämä näkyi ennen kaikkea ulkomaalaispelaajien hankkimisena. Ulkomaalaispelaajat olivat tavalliselle katsojalle ehkä kansainvälistymisen näkyvin muoto, mutta on syytä muistaa, että ennen ulkomaalaispelaajan saapumista oli kuljettu pitkä matka ja luotu yhteyksiä erilaisin tavoin.

Itäsuomalaisten jalkapalloseurojen kansainvälistyminen ja suhteiden luonti alkoi yleensä pelaamalla joko harjoitusotteluita ja euro-cupin otteluita ulkomaalaisia joukkueita vastaan. Näin saatiin usein kontakteja ulkomaille ja sitä kautta yhteistyötä voitiin syventää. Yhteyksiä luotiin myös välikäsien, kuten toimittaja Eric Battyn kautta. Kun ulkomaisten seurojen kanssa oli saatu jonkinlainen yhteys, voitiin yhteistyötä syventää ja solmia jopa yhteistyö sopimuksia kuten KPT:n ja Wimbledonin välillä tapahtui. Näin kun ulkomaille oli edes jonkinlaiset yhteydet voitiin alkaa hankkimaan myös ulkomaisia pelaajia.

Pelaajien lähtömaana ovat kaksi ylitse muiden. Englantilaiset ja puolalaiset pelaajat olivat ulkomaalaispelaajista suosituimpia, ei pelkästään Itä-Suomessa vaan muuallakin maassa. Huomattavaa on myös se, että jos ulkomaalaisia hankittiin, hankittiin heitä samalla kertaa useampi. Voi olla, että seurajohtajat ajattelivat sopimuksia tehdessään ulkomaalaispelaajien viihtyvyyttä vieraassa maassa, sillä on todettava, että suomalainen jalkapalloseura ei 1980-luvun alussa ollut ehkä se kaikkein houkuttelevin vaihtoehto. Muut kuin englantilaiset ja puolalaiset pelaajat loistavat poissaolollaan lukuun ottamatta ulkomaalaispelaajien uranuurtajaa algerialaista Hadj Benyaminaa. Benyaminan aikoina 1960-luvun lopussa ulkomaalaiset yleensäkin olivat Mikkelissä harvinaisia, joten on todella mielenkiintoista tutkimuksen jatkuessa saada selville lisää tietoja henkilön vaiheista. On kuitenkin selvää että tutkimuksen päättyessä kauteen 1983 mennessä kansainvälistyminen oli itäsuomalaisessa jalkapalloilussa tosiasia, eivätkä ulkomaalaispelaajat olleet mitään harvinaisuuksia.

Ulkomaalaispelaajien määrä kasvoi selvästi 1980-luvun alussa ja etenkin kaudella 1981 kentillä nähtiin ennätysmäärä ulkomaalaisia. Murros oli nähtävissä kaikkialla suomalaisessa jalkapalloilussa, mutta on todettava että itäsuomalaiset seurat eivät olleet kehityksen jälkijunassa vaan pikemminkin päinvastoin. Monet seurat palkkasivat ilmeisen ennakkoluulottomasti useitakin ulkomaalaispelaajia. KPT:n koko organisaatio, joka oli rakennettu kansainvälisten esikuvien mukaan, oli esimerkkinä ja ihmettelyn aiheena koko Suomelle. KPT oli ensimmäinen suomalainen seura jolla oli yhteistyösopimus ulkomaalaisseuran kanssa ja kansainvälistymiseen selvästi myös panostettiin. On myös kiintoisaa huomata, että kehitys ei koskenut vain alueen kärkiseuroja vaan myös I- ja II-divisioonan joukkueita. Osittain KPT:n siivellä myös Karpalo pääsi nauttimaan kansainvälisistä pelaajista ja Joensuu toimi KPT:n kaltaisena esimerkkinä alemmissa sarjoissa.

Ulkomaalaisiin pelaajiin suhtauduttiin positiivisesti ja heihin kohdistuvat odotukset olivat suuret. Useimmat ulkomaalaispelaajat onnistuivatkin ja olivat joukkueilleen vahvistuksia. Joidenkin kohdalla näin ei kuitenkaan käynyt ja jotkut jouduttiin lähettämään kotiin. Ulkomaalaishankintojen onnistuminen kuvastaa jollain tapaa myös seurakulttuureja ja seurojen asennoitumista kansainvälistymiseen. Esimerkiksi kansainvälisyyteen erittäin positiivisesti suhtautuva ja paljon panostava KPT onnistui useimmissa hankinnoissaan, kun taas perinteisempi KuPS ei.

Suomalainen jalkapalloilu kansainvälistyi siis selvästi 1970- ja 1980-lukujen taitteessa, mutta sattuiko tämä kehitys samaan aikaan muun yhteiskunnan kanssa. Jos ilmiötä tarkastellaan maahanmuuton ja yrityselämän kansainvälistymisen näkökulmasta, niin yhtäläisyyksiä jalkapallomaailmaan löytyy. Yritysten kansainvälistyminen alkoi Suomessa kiihtyä 1970-luvulla ja jatkoi kiihtymistään 1980-luvulla. Samoin maahanmuutto lisääntyi selvästi 1980-luvun alussa. Ainakin näiden ilmiöiden valossa jalkapalloilun kansainvälistyminen heijastelee myös muun yhteiskunnan kansainvälistymistä.

Kansainvälistymisen ilmenemistä jalkapallosiirtolaisuuden muodossa tutkin myös vertailemalla omia tuloksiani muualla tehtyihin tuloksiin. Tutkimusten mukaan jalkapallosiirtolaisuus noudattelee, jossain määrin muun siirtolaisuuden muuttovirtoja. Tämä väite on Suomen kohdalla hieman ongelmallinen, sillä ulkomaalaisia oli Suomessa tuolloin

niin vähän, että mitään suuria siirtoalaisvirtoja ei päässyt muodostumaan. Toisaalta esimerkiksi puolalaisten ja englantilaisten määrä kasvoi 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa, mutta määrät olivat niin pieniä, mistään joukkoliikkeestä ei voida puhua.

Jalkapalloilun kansainvälistymisen ajankohta osuu hyvin yhteen muiden suomalaisten urheilulajien kansainvälistymisen kanssa. Sekä jääkiekossa ja koripallossa ulkomaalaispelaajia alkoi saapua Suomeen suunnilleen samoihin aikoihin kuin Suomessa. Urheilun voidaan siis katsoa heijastelevan muun yhteiskunnan ilmiöitä ja kehityssuuntia.

Lähde- ja kirjallisuusluettelo

Tilastolliset lähteet

Jalkapallokirja: Suomen palloliiton julkaisu 1967–1984

Suomen virallinen tilasto VIa Väestö 140-151 1976–1985

Haastattelut

Kankaanrinta, Matti, 13.2.2008, Joensuussa haastattelijana Lassi Kervinen. Tallenne tekijän hallussa.

Karppinen, Eero, 21.7.2008, Mikkelissä haastattelijana Lassi Kervinen. Muistiinpanot tekijän hallussa.

Tuovinen, Jussi, 13.12.2007, Kuopiossa haastattelijana Lassi Kervinen. Tallenne tekijän hallussa.

Turunen, Heikki, 5.8.2008, Kuopiossa haastattelijana Lassi Kervinen. Tallenne tekijän hallussa.

Wettenstrand, Hannu 24.6.2008, Mikkelissä haastattelijana Lassi Kervinen. Tallenne tekijän hallussa.

Ylä-Korhola, Tuomo 13.12.2007, Kuopiossa haastattelijana Lassi Kervinen. Tallenne tekijän hallussa.

Lehdet

Karjalainen 1.1.1980–31.12.1982

Länsi-Savo 1.1.1969–31.12.1969 ja 1.1.1980–31.12.1982

Savon Sanomat 1.1.1978–31.12.1982

Tutkimuskirjallisuus

Alasuutari, Pertti 1994. Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere.

Alm, Olli 2003. Ulkomaalaiset ammattijalkapalloilijat suomalaisseuroissa 1978-1998. Joensuun yliopiston Suomen historian pro seminaari -tutkielma, Joensuu.

Archetti, Eduardo P. 1994. Masculinity and football: The formation of national identity in Argentina. Teoksessa *Game without frontiers*, toim. Richard Giulianotti ja John Williams. Leicester university press, Arena, Aldershot, 225-245.

Arponen, Antti O. 1984. Elä laakase naatitaan, Kustannuskiila OY.

Duke, Vic 1995. Going to market: Football in the societies of Eastern Europe. Teoksessa *Giving the game away – Football, politics & culture on five continents*, toim. Stephen Wagg. Leicester University Press, Lontoo ja New York, 88-103.

Eskola, Jari ja Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.

Foer, Franklin 2004. Jalkapallon maailmanselitys. Like, Helsinki.

Haapala, Pertti 1989. Sosiaalhistoria. Suomen historiallinen seura, Helsinki.

Itkonen, Hannu 2007. Jalkapallo paikallisena luokka- ja kamppailulajina. Teoksessa *Kuningaspelin kentät*, toim. Hannu Itkonen ja Arto Nevala. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 100-115.

Jaakkola, Magdalena 1999. Maahanmuutto ja etniset asenteet. Työministeriö, Helsinki.

Jaakkola, Magdalena 1994. Puolalaiset Suomessa. Teoksessa *Maahanmuuttajat*, toim. Karmela Liebkind. Gaudeamus, Helsinki, 128-162.

Kangasharju, Aki; Korpinen, Liisa ja Parkkinen, Pekka 2003. Suomessa asuvat ulkomaalaiset: esiselvitys, Keskustelualoitteita 297. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki.

Kanerva, Juha 2007. Mikkelistä Brysseliin. Teoksessa Rakas jalkapallo, toim. Yrjö Lautela ja Göran Wallen. Kustannusosakeyhtiö Teos, Helsinki, 193-196.

Karjalainen, Markus ja Huttunen, Jouni 2005. Kuopion Palloseura 1923-2004. Kuopion Palloseura, Kuopio.

Krohn, Aarni 1991. Elämän lomassa – suomalaisen loman historia. Lomaliitto, Helsinki.

Korpela, Katariina 1998. "Missä ollaan, mikä maa?" - Suomalaisten matkailu Välimeren aurinkorannoille 1960- ja 1970-luvulla. Teoksessa Mikä maa, mikä valuutta? Matkakirja turismin historiaan, toim. Katariina Korpela. Turun yliopiston historian laitos, Turku, 171-187.

Kuper, Simon 2000. Matka pallon ympäri. Kustannusyhtiö Nemo, Helsinki.

Laitinen, Lauri 1997. Ensimmäisenä Mikkeliissä: Pallokissat 50 vuotta, Mikkeli.

Lanfranchi, Pierre 1994. Exporting football: Notes on the development of football in Europe. Teoksessa Game without frontiers, toim. Richard Giulianotti ja John Williams. Leicester university press, Arena, Aldershot, 23-47.

Lanfranchi Pierre & Taylor, Matthew 2001. Moving with the ball – The migration of professional footballers. Berg, Oxford.

Later-Chodyłowa, Elzbieta 1997. Contemporary Polish musicians in Finland. Teoksessa Poles in Scandinavia, toim. Edward Olszewski. Panta, Lublin, 293-307.

Later-Chodyłowa, Elzbieta 1997. The outline of Polish Emigration in Finland. Teoksessa Poles in Scandinavia, toim. Edward Olszewski. Panta, Lublin, 323-329.

Lautela, Yrjö 2007. Värvättyjen aika. Teoksessa Rakas jalkapallo, toim. Yrjö Lautela ja Göran Wallen. Kustannusosakeyhtiö Teos, Helsinki, 307-315.

Lautela, Yrjö ja Wallén Göran 2007. Valmentaja ulkmailta - suosittu ratkaisu. Teoksessa

Rakas jalkapallo, toim. Yrjö Lautela ja Göran Wallen. Kustannusosakeyhtiö Teos, Helsinki, 94-103.

Leitzinger, Antero 2008. Ulkomaalaiset Suomessa 1812-1972. east-west books, Helsinki.

Liebkind, Karmela 1994: Johdanto. Teoksessa Maahanmuuttajat, toim. Karmela Liebkind. Gaudeamus, Helsinki

Luostarinen, Reijo 1988. Yritysten kansainvälistyminen ja sen vaikutukset. Teoksessa Kansainvälistyminen – uhka vai mahdollisuus Suomen aluekehitykselle, Aluepoliittisia artikkeleita 1/1988, toim. Anssi Paasivirta. Sisäasiainministeriö aluepoliittinen osasto, Helsinki, 68-83.

Marsella, Anthony J. ja Ring, Erin 2004. Human migration and immigration: An overview. Teoksessa Migration: Immigration and emigration in international Perspective, toim. Leonard Loeb Adler ja Uwe P. Gielen. Praeger, London, 3-23.

Molnar, Gyozo 2006. Mapping migrations: Hungary related migrations of professional footballers after the collapse of communism. Soccer and society vol 7 nro 4 dec 2006, 463-485.

Myyryläinen, Heikki 1998. ”Mikkelin kummikunta- ystävyysskaupunkitoimintaa ”. Mikkelin kaupungin www-sivuilla osoitteessa:

www.mikkeli.fi/fi/sisalto/03_mikkeli_tieto/02_historia/16_muita_historiallisia_tapahtumia/05_mikkelin_kummikunta-ja_ystavyyskaupunkitoimintaa copyright Internetix/Mikkeli-seura/Heikki Myyryläinen, luettu [30.6.2008.](#)

Nevala, Arto 1988. Suomen Palloliiton Joensuun piiri ry 1938-1988, Joensuu.

Raspaud, Michel 1994. From Saint-Etienne to Marseilles: Tradition and modernity in French soccer and society. Teoksessa Game without frontiers, toim. Richard Giulianotti ja John Williams. Leicester university press, Arena, Aldershot, 103-129.

Ruusunen, Mia 1998. Maahanmuuttajat Suomessa ja heidän integroituminen yhteiskuntaan.

Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmä, Helsinki.

Russell, Dave 2007. Englantilaisen yhteiskunnan jalkapalloistuminen. Teoksessa Kuningaspelin kentät, toim. Hannu Itkonen ja Arto Nevala. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 27-34.

Sund, Bill 2007. Ruotsalainen jalkapalloilu – koululaispelistä kulttuuriteollisuudeksi. Teoksessa Kuningaspelin kentät, toim. Hannu Itkonen ja Arto Nevala. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki, 45-57.

Tenhunen, Tuomo 2002. Potkupalloa vai vihreän veran shakkia? Mikkeliäinen edustusjalkapalloilu 1970-luvulla. Joensuun yliopiston Suomen historian pro gradu-tutkielma, Joensuu.

Tuomi, Raimo 1979. MP:n tarina. Länsi-Savo OY, Mikkeli.

Waldstein, David & Wagg, Stephen 1995. Unamerican activity? Football in US and Canadian society. Teoksessa Giving the game away – Football, politics & culture on five continents, toim. Stephen Wagg. Leicester University Press, Lontoo ja New York, 72-88.

Lyhenteet

Fifa	Fédération Internationale de Football Association, Kansainvälinen jalkapalloliitto
Karpalo	Karelian Pallo
KPT	Kuopion Pallotoverit
KuPS	Kuopion Palloseura
MiPK	Mikkelin Pallokissat
MP	Mikkelin Palloilijat
Uefa	Union of European Football Associations, Euroopan jalkapalloliitto

Liite 1

Teemahaastattelu

1. Ulkomaalaiset pelaajat

- miksi pelaajia hankittiin?
- mistä pelaajia hankittiin ja miksi juuri sieltä?
- mitä kautta pelaajat hankittiin? Oliko välikäsiä ulkomailla? Seurojen välinen yhteistyö? Millainen tieto Suomen päässä oli pelaajien taidoista
- miten ulkomaalaispelaajat otettiin vastaan pelaajien ja seurajohdon puolesta? Entä yleisön mielipide?
- Millaisia odotuksia ulkomaalaisvahvistuksiin kohdistettiin? Vastasivatko odotuksia?
- Ilmenikö jonkinlaisia sopeutumisvaikeuksia tai kulttuurieroja?
- Miten ulkomaalaispelaajat kokivat Suomen aikansa? Mikä oli heidän motiivinsa tulla pelaamaan Suomeen?

2. Yhteistyö ulkomaalaisten seurojen kanssa?

- Pelaajavaihtoa?
- Ystävyysotteluita
- Oliko tiettyjä maita tai seuroja joiden kanssa oli enemmän yhteistyötä? Miksi?
- Saivatko omat pelaajat tätä kautta näyttöpaikkoja ulkomaille? Miten ulkomaille lähteviin omiin pelaajiin suhtauduttiin?

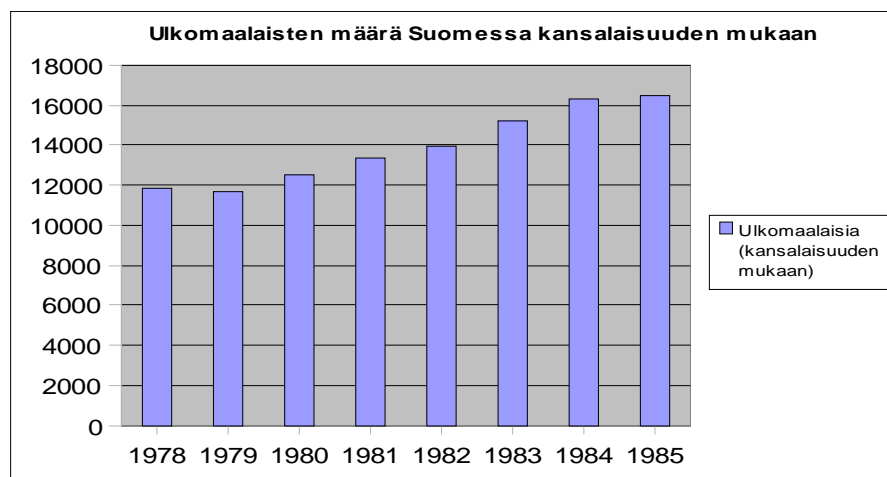
3. Europelit ja muut turnaukset

- Miten peleihin suhtauduttiin? Haettiin oikeasti menestystä vai oltiin mukana vain osallistumisen halusta?
- miten valmistauduttiin?
- Oliko taloudellisesti merkittäviä vai tehtiinkö tappiota?
- Pelien merkitys seuralle niin urheilullisesti kuin taloudellisesti?
- Nähtiinkö mahdollisuutena vai välttämättömänä pakkona? Mahdollisuudet pelaajien kannalta?

4. Muu kansainvälisyys

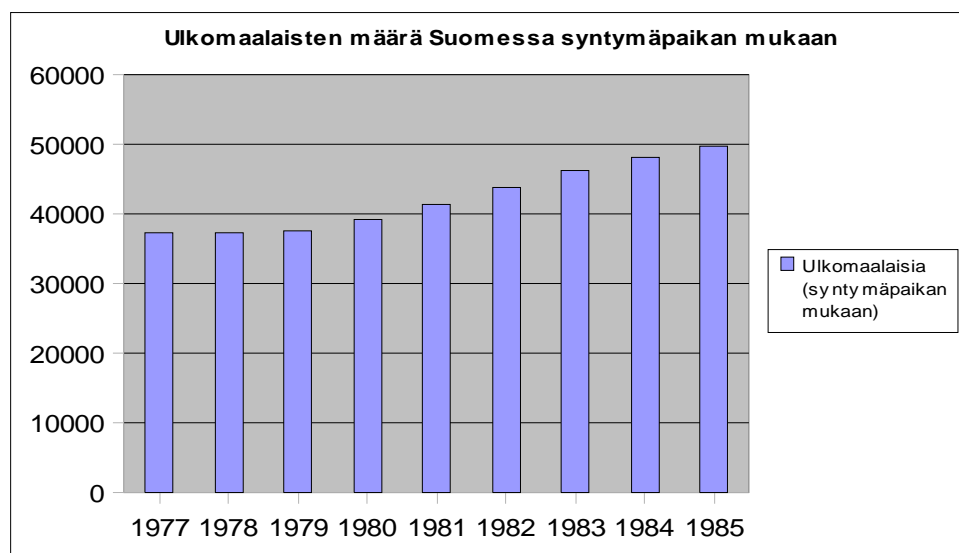
- Oliko harjoitusleirejä ulkomailla?
- Miten tarkasti seurattiin ulkomaalaisten seurojen edesottamuksia? Otettiin joissain asioissa (esim. valmennus, talous, seuran johtaminen, sponsorointi) suoraan mallia muista maista?

Liite 2

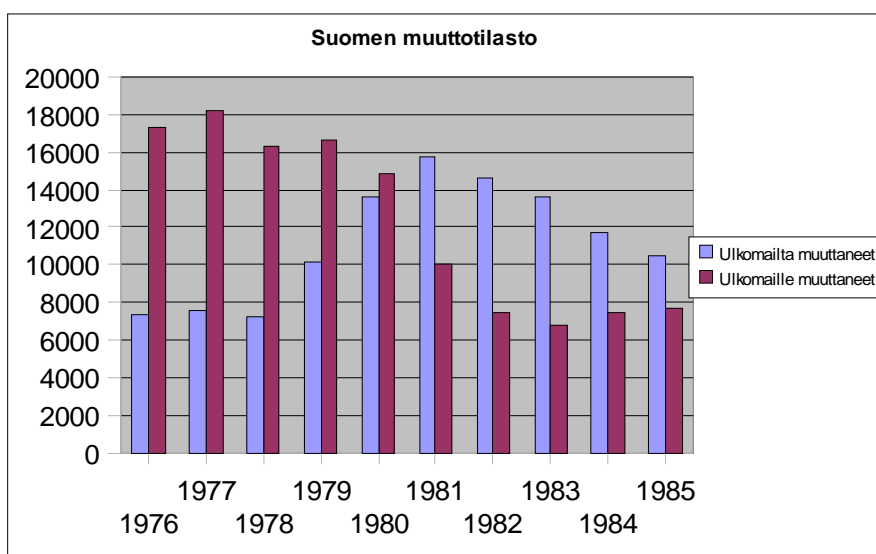
Kuvio 1. Ulkomaalaisten määrä Suomessa kansalaisuuden mukaan vuosina 1978–1985. Lähde: Suomen virallinen tilasto VIA Väestö osa I. 1978: taulu 6, 1979: taulu 7, 1979: taulu 8, 1980: taulu 9, 1981: taulu 10, 1982-1985: taulu 15.

Liite 3

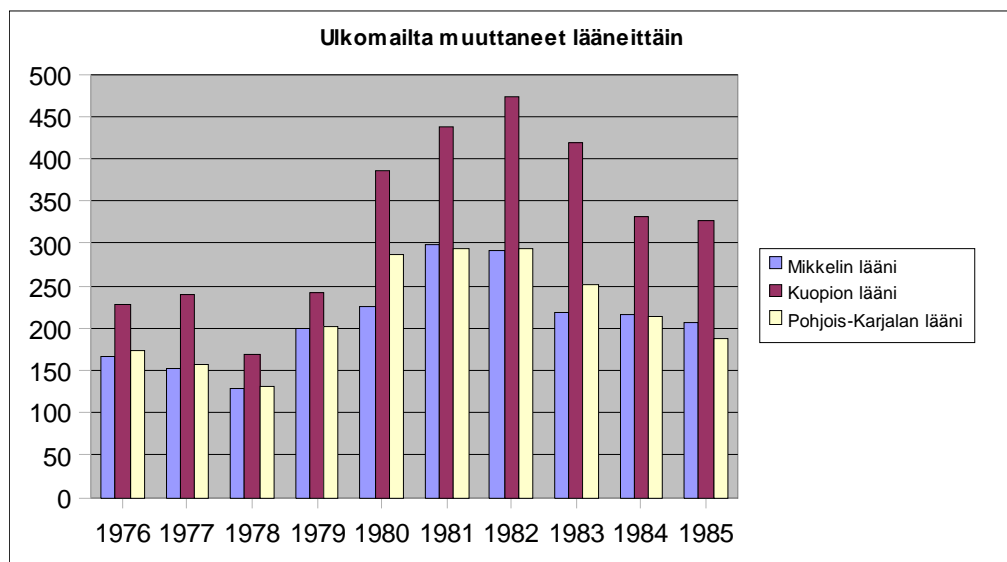
Kuvio 2. Ulkomaalaisten määrä Suomessa syntymäpaikan mukaan vuosina 1977–1985. Lähde: Suomen virallinen tilasto VI A Väestö osa I. 1977: taulu 6, 1978: taulu 7, 1979: taulu 8, 1980: taulu 9, 1981: taulu 10, 1982: taulu 11, 1983-1985: taulu 11.

Liite 4

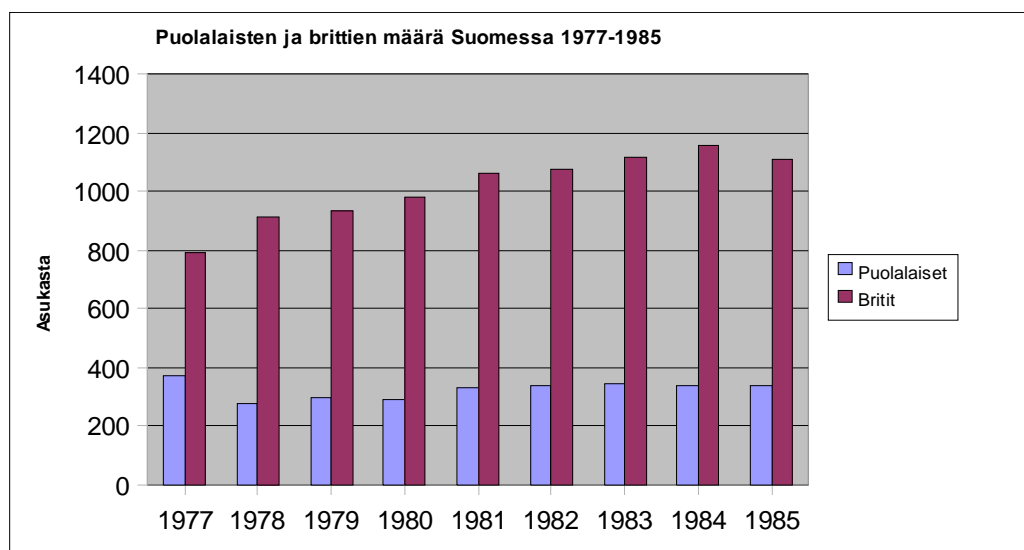
Kuvio 3. Suomen muuttotilasto vuosina 1976–1985. Lähde: Suomen virallinen tilasto VIA Väestö osa I. 1976: taulu 10, 1977: taulu 12, 1978: taulu 16, 1979: taulu 17, 1980: taulu 24, 1981: taulu 23, 1982: taulu 26, 1983: taulu 22, 1984: taulu 26, 1985: taulu 23.

Liite 5

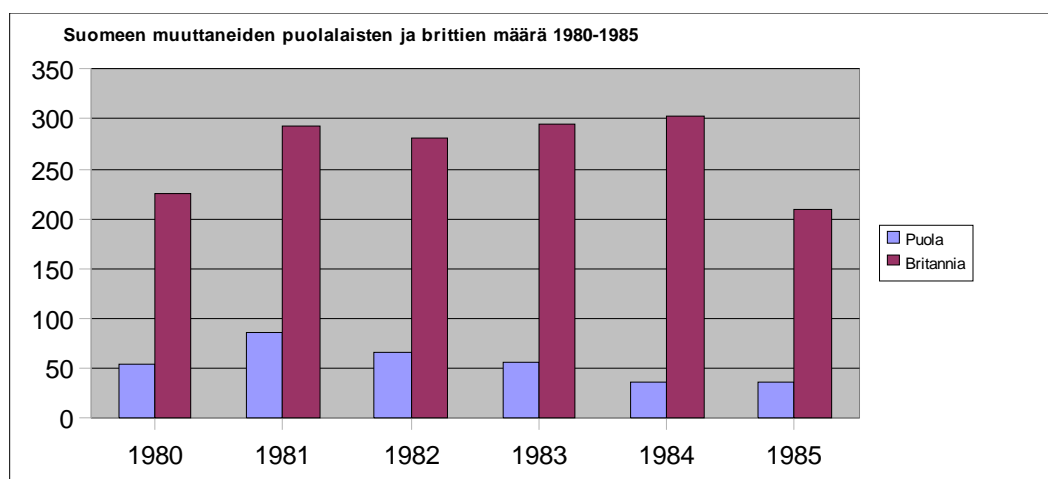
Kuvio 4. Ulkomailta muuttaneet lääneittäin vuosina 1976–1985. Lähde Suomen virallinen tilasto IVA Väestö osa I. 1976: taulu 10, 1977: taulu 12, 1978: taulu 16, 1979: taulu 17, 1980: taulu 24, 1981: taulu 23, 1982: taulu 26, 1983: taulu 22, 1984: taulu 26, 1985: 23.

Liite 6

Kuvio 5. Puolalaisten ja brittien määrä Suomessa vuosina 1977–1985. Lähde: Suomen virallinen tilasto VIA Väestö osa I. 1977-1978: taulu 6, 1979: taulu 7, 1980: taulu 8, 1981: taulu 9, 1982: taulu 10, 1983-1985: taulu 15.

Liite 7

Kuvio 6. Suomeen muuttaneiden puolalaisten ja brittien määrä vuosina 1980–1985. Lähde: Suomen virallinen tilasto VIA Väestö osa I. 1980: taulu 92, 1981: taulu 91, 1982: taulu 98, 1983: taulu 89, 1984: taulu 96, 1985: taulu 80.